

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TURİZM TANITIM BROŞÜRLERİNİN
EDEBİYAT BAĞLAMINDA ANALİZİ

Kasım ACAR

YÜKSEK LİSANS

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

Ocak-2019
BATMAN
Her Hakkı Saklıdır

TEZ KABUL VE ONAYI

Kasım ACAR tarafından hazırlanan “Turizm Tanıtım Broşürlerinin Edebiyat Bağlamında Analizi” adlı tez çalışması 23/01/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Başkan / Danışman

Doç. Dr. Umut BALCI

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Gülseren ÖZALTAŞ SERÇEK

Üye

Dr. Öğr. Üyesi S. Emre DİLEK

İmza

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Doç. Dr. Ferhat KORKMAZ
SBE Müdürü

Bu tez çalışması Batman Üniversitesi BAP koordinatörlüğü tarafından BTÜ-BAP. 18.009 numaralı proje ile desteklenmiştir.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Kasım ACAR

Tarih:

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****TURİZM TANITIM BROŞÜRLERİNİN
EDEBİYAT BAĞLAMINDA ANALİZİ****Kasım ACAR****Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı****Danışman: Doç. Dr. Umut BALCI****2019, 136 Sayfa****Jüri****Doç. Dr. Umut BALCI****Dr. Öğr. Üyesi Gülseren ÖZALTAŞ SERÇEK****Dr. Öğr. Üyesi S. Emre DİLEK**

Turizm hem eğitim hem de iş alanı olarak günümüzün popüler alanlarından biridir. Önemli bir sektör olarak eğitim boyutuyla da öne çıkan turizm; siyaset, kültür, ekonomi gibi pek çok alanla yakından ilişkilidir. Eğitim açısından değerlendirildiğinde ise yabancı dil eğitimi, edebiyat, halk bilim, psikoloji gibi pek çok bilim dalıyla etkileşim halinde olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada ağırlıklı olarak turizm-edebiyat etkileşimi üzerinde durulmuştur. Turizm ve edebiyatın birbirine etkisi, örneklerle anlatılmış; her ilin ön plana çıkan şair ve yazarlarının listesi hazırlanmıştır. Dünyada ve Türkiye’de kentleriyle özdeşleşen şair ve yazarlara örnekler verilmiştir. Aynı doğrultuda edebiyat turizminin önemi vurgulanmış; yazar müze evleri, edebiyat müzeleri ve edebiyat müze kütüphanelerinin turizme katkısı üzerinde durulmuştur.

Bu çalışmada İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri’nin yayınladıkları tanıtım broşürleri ve web sayfaları, edebi unsurlar bakımından incelenmiştir. Çoğu illerin tanıtım broşürlerinde, ilgili ilin yetiştirdiği şair ve yazarların isimlerine veya biyografilerine yer verilmediği gözlemlenmiştir. Bundan hareketle tanıtım broşürlerine turistik değer taşımalarından ötürü edebi içeriklerin ilave edilmesinin önemi ve yararı vurgulanmıştır. Bu çalışmada Türkiye’nin iller bazında bir edebi zenginlik haritası çıkarılmış ve bu doğrultuda muhtemel edebiyat turizmi rotaları hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Kültür, Edebiyat, Kent, Müze, Broşür

ABSTRACT**MS THESIS****THE ANALYSIS OF TOURISM INTRODUCTION BROCHURES
IN THE CONTEXT OF LITERATURE****Kasım ACAR****Batman University Institute Of Social Sciences
The Degree Of Master Of Science In Tourism Management****Advisor: Assoc. Prof. Dr. Umut BALCI****2019, 136 Pages****Jury****Advisor Assoc. Prof. Dr. Umut BALCI
Assist. Prof. Dr. Gülseren ÖZALTAŞ SERÇEK
Assist. Prof. Dr. S. Emre DİLEK**

Tourism is one of today's popular areas as both education and business. Tourism, which stands out with its educational dimension as an important sector, is closely related to many fields like politics, culture, and economy. When evaluated in terms of education, it is observed that it interacts with many disciplines such as foreign language education, literature, folk science and psychology.

This study mainly focuses on the interaction between tourism and literature. The effects of tourism and literature on each other are explained with examples; a list of the important poets and writers of each province was prepared. The examples of poets and writers, who are identified with their cities in the world and Turkey, are given. In addition, the importance of literature tourism is emphasized; the contribution of author museum houses, literary museums and literary museums to tourism is highlighted.

In this study, the brochures and web pages published by Provincial Directorates of Culture and Tourism have been examined in terms of literary elements. It is observed that the names and biographies of the poets and writers, raised by the related province, are not included in the brochures of most provinces. Hence, the importance and usefulness of adding literary content has been emphasized because of their touristic value to the promotional brochures. In this study a map of the literary richness of Turkey's provinces is issued on the basis of literature and possible tourism routes in this direction was prepared.

Keywords: Tourism, Culture, Literature, City, Museum, Brochure

ÖNSÖZ

Şehirler, tarih boyunca kültür ve medeniyetlerin merkezi, şair ve yazarların ilham kaynağı olmuşlardır. Dünyanın farklı yerlerinde olduğu gibi birçok şehrimiz, yetiştirdiği şair ve yazarlar ile ün kazanmış, adeta onlarla özdeşleşmiştir. Özellikle roman yazarları doğdukları şehirlerin tanıtımına daha büyük katkı sağlamışlardır. Öyle ki çoğu zaman, bunların eserlerini daha iyi anlayabilmek için hayatlarını geçirdikleri şehirleri gezip görmek gerekir.

Tanıtım konusunda büyük şehirler, tarihsel sosyal ve siyasal şartlardan dolayı daha avantajlı olmuşlardır. Örneğin Osmanlılar dönemi şair ve yazarlarının büyük çoğunluğu ya İstanbulludur ya da orada yaşamıştır. Aynı şekilde yarım yüzyıl öncesine kadar doğan roman yazarlarının tamamına yakını İstanbul ve Ankara'da yaşamıştır. Dolayısıyla bu iki kentin tanıtımda da ileride olmaları normal karşılanmalıdır.

Yapılan literatür taraması sonucunda, ülkemizde turizm/edebiyat etkileşiminin ve özellikle de kent/yazar ilişkisinin yeterince araştırılmadığı gözlemlenmiştir. Bundan dolayı bu alanda ortaya çıkan mevcut açığı kapatmak amacıyla şehir-yazar ilişkisi turizm açısından ele alınmıştır. Çalışmamızın verilerini İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri'nin yayınladıkları broşürler, gezi rehberleri ve ilgili müdürlüklerin web sayfalarından tarama yöntemiyle topladık.

Tez konusunu seçmemde bana rehberlik eden, kaynak temininde yardımcı olan, fikir ve yönlendirmesiyle bana yol gösteren danışmanım, kıymetli hocam Doç. Dr. Umut Balcı'ya teşekkürü borç bilirim.

Kasım ACAR
BATMAN-2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x
TABLolar VE ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	3
2.1 Tezler	3
2.2 Makaleler	4
3. TURİZM, KÜLTÜR VE EDEBİYAT KAVRAMLARI.....	8
3.1 Turizmin Tanımı, Önemi ve Çeşitleri.....	8
3.2 Kültürün Tanımı, Öğeleri ve Özellikleri.....	10
3.2.1 Kültür Turizmi	13
3.2.2 Kültürel Miras.....	14
3.3 Edebiyatın Tanımı, Konusu, Amacı ve Türleri.....	16
4. TURİZM-EDEBİYAT ETKİLEŞİMİ	18
4.1 Edebiyatın Turizme Etkisi	19
4.2 Turizmin Edebiyata Etkisi	24
4.3 Edebi Miras Turizmi/Edebiyat Turizmi.....	26
4.4 Edebiyat Müzeleri.....	30
4.4.1 Edebiyat Müzelerinin Kapsamı, Önemi ve Türleri.....	30
4.4.2 Yazar Müze Evleri	33
4.4.3 Edebiyat Müze Kütüphaneleri	34

4.4.4 Türkiye'deki Edebiyat Müzeleri	35
4.4.5 Alansal Edebi Mekânlar.....	40
4.5 Kent-Yazar İlişkisi	41
4.5.1 Kentlerle Özdeşleşen Şair ve Yazarlar	42
4.5.1.1 Dünyadan Örnekler.....	42
4.5.1.2 Türkiye'den Örnekler	50
4.5.2 Türkiye'nin Ünlü Şair ve Yazarları	57
5. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	60
5.1 Araştırmanın Amacı.....	60
5.2 Araştırmanın Önemi	60
6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	62
6.1 Evren ve Örneklem	62
6.2 Araştırmanın Deseni	62
6.3 Veri Toplama Aracı	63
6.4 Veri Analizi.....	63
7. TANITIM BROŞÜRLERİ VE WEB SAYFALARININ EDEBİ UNSURLAR BAKIMINDAN ANALİZİ	64
7.1 Broşürün Anlamı, Önemi ve Özellikleri.....	64
7.2 Broşürlerin Kapak Fotoğrafları.....	65
7.3 Broşürlerin Fiziki Özellikleri.....	69
7.4 Tanıtım Broşürlerinde ve Web Sayfalarında Edebi Unsurlar	72
7.5 Değerlendirme	92
8. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	98
8.1 Sonuç	98
8.2 Öneriler	100

KAYNAKLAR	104
EKLER	112
ÖZGEÇMİŞ	136

KISALTMALAR

AIEST	: International Association of Scientific Experts in Tourism
BYTGM	: Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü
ICLM	: International Committee for Literary Museums
ICOM	: International Council of Museums
SOKÜM	: Somut Olmayan Kültürel Miras
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜRSAB	: Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
WTO	: World Trade Organization

TABLOLAR VE ŞEKİLLER LİSTESİ

Tablo 3.1 Türkçe Sözlükte Kültürün Anlamları	10
Tablo 3.2 Türkiye'nin Kültürel ve Doğal Varlıkları	15
Tablo 4.1 Turistik Mekânlarda/Ürünlerde Hikâye Pazarlama Örnekleri	22
Tablo 4.2 Çeşitli Yazarların Gezi Yazıları.....	25
Tablo 4.3 Yazar Müze Evleri.....	36
Tablo 4.4 Edebiyat Müze Kütüphaneleri	36
Tablo 4.5 Edebiyat ile İlgili Diğer Müzeler	37
Tablo 4.6 UNESCO Dünya Edebiyat Kentleri	43
Tablo 7.1 İllerin Tanıtım Broşürlerinin Fiziki Özellikleri	70
Tablo 7.2 Karabüklü Şairler.....	85
Tablo 7.3 Aslen Sakaryalı Olan Şairler	90
Tablo 7.4 Broşür ve Kitapçıklarda Edebi Unsurlara Detaylı Yer Veren İller	93
Tablo 7.5 Broşür ve Kitapçıklarda Edebi Unsurlara Kısmen Yer Veren İller	93
Tablo 7.6 Broşür ve Kitapçıklarda Edebi Unsurlara Hiç Yer Vermeyen İller	94
Tablo 7.7 Web Sayfalarında Edebi Unsurlara Detaylı Yer Veren İller.....	95
Tablo 7.8 Web Sayfalarında Edebi Unsurlara Kısmen Yer Veren İller	95
Tablo 7.9 Web Sayfalarında Edebi Unsurlara Hiç Yer Vermeyen İller.....	96
Tablo 7.10 İllerin Broşür ve Web Sayfalarında Edebiyatı Konu Alan Başlık ve Logolar	96
Şekil 4.1 Türkiye Edebi Zenginlik Haritası	59

1. GİRİŞ

Turizm, ülkelerin ekonomisine ciddi katkılar sunan önemli sektörlerden biridir. Bundan dolayı turizmin ülke çapında canlanması, sahip olduğumuz turistik değerlerin işlenmesi, böylelikle ülkeye daha fazla turist çekip ekonomik canlanma ortaya çıkması için sektör uzmanları ve çalışanları, çeşitli arayışlara girmektedirler. Ülke turizmini canlandırmanın en hızlı, kolay ve önemli yolu ise tanıtımdır. Görsel, işitsel veya basılı medyanın kullanılması aracılığıyla yapılan reklam çalışmaları, ilgili bölgelerin turizmine katkı sağlamaktadır. Bu bilgilerden hareketle çalışmamızda, ilgili mekânların tanıtılmasında, böylece turistik hareketliliğin artırılmasında önemli bir rol oynayan *turizm tanıtım broşürleri*, edebiyat bağlamında ele alınmıştır.

Türkiye’de kentlerin turizm tanıtım broşürleri *İl Kültür Turizm Müdürlükleri, Belediyeler* veya diğer yerel kurumlar tarafından hazırlanmaktadır. Bu broşürlerde genellikle ilgili kentlerin turistik değer taşıyan önemli kültürel özelliklerine yer verilmektedir. Bunun bilincinde olan turistler, genellikle ziyaret ettikleri kentlerin turizm danışma bürolarına uğrayıp o kentin tanıtım broşürünü edinmektedirler. Böylelikle o kentte kaldıkları süre boyunca turizm tanıtım broşürünü, bir rehber gibi kullanıp broşürde tanıtılan mekân ve ürünlere ilgileri çerçevesinde zaman ayırmaktadırlar.

Son yıllarda alternatif turizm çeşitlerine artan ilginin etkisiyle kültürel değerler önem kazanmış ve kişilerin seyahat seçeneklerini etkiler duruma gelmiştir. Turistler; dinlenme, sağlık, spor, din gibi etkenlerin yanı sıra, o şehrin edebi mirasını da tanımayı, yerinde görmeyi arzular hale gelmişlerdir. Bundan dolayı kentlerin tanıtımı için hazırlanan broşürlerin içeriği hem yerel turistik mekânlar hem de turistler bakımından önemlidir.

Çalışmada, *İl Kültür Turizm Müdürlükleri*’nce hazırlanan turizm tanıtım broşürlerinin iller bazında edebiyat analizi yapılmıştır. Bu yapılırken öncelikli olarak tüm kentler için kent/yazar/eser özdeşleşmeleri tespit edilip listelenmiştir. Böylelikle hangi yazar veya edebi eserlerin hangi kentlerle ve ne derecede özdeşleştiği ortaya konmuş ve Türkiye’nin iller bazında turistik değer taşıyan genel bir kent/yazar/eser haritası ortaya çıkarılmıştır. İkinci aşamada, tespit edilen kent/yazar/eser özdeşleşmelerinden turistik değer taşıyanların, ilgili kentlerin İl Kültür Turizm Müdürlükleri tarafından hazırlanan turizm tanıtım broşürlerinde yer alıp almadıkları incelenmiştir. Son olarak turizm tanıtım broşürlerinde edebiyat alanındaki olası bilgi eksiklikleri için öneriler getirilmiştir.

Çalışmanın literatür araştırmasını kapsayan ikinci bölümünde tespit edilen 20 adet bilimsel çalışmanın içerik analizi yapılmıştır. Bu çalışmaların 3 tanesi tez çalışması olup turizm tanıtım broşürlerinin tasarım özellikleriyle ilgilidir. İncelenen 17 adet makalenin ise genel anlamda, turizm/edebiyat eksenli olduğu tespit edilmiştir. Turizm tanıtım broşürlerinin edebiyat açısından analizi üzerine odaklanan hiçbir bilimsel çalışmaya rastlanmamıştır.

Turizm, kültür ve edebiyat kavramlarının ele alındığı üçüncü bölümde turizmin tanımı, önemi ve çeşitlerine yer verilmiştir. Kültür kavramının da aynı şekilde tanımı yapıldıktan sonra edebiyat kavramı tanıtılmış, sonra da edebi türler ve edebi eserler hakkında bilgi aktarımı yapılmıştır. Bu bölümde edebi türlerin tanıtılmasının amacı, turizm tanıtım broşürlerinde bu konudaki eksiklikleri tespit etmektir.

Dördüncü bölümde, turizm ve edebiyat arasındaki etkileşim ele alınmıştır. Ağırlıklı olarak edebiyatın turizme etkisi üzerinde durulmuş, turizme en çok etki eden edebi türlerin ve ürünlerin analizi yapılmıştır. Turizmin edebiyata etkisi bağlamında ise edebi miras turizmi ve sosyo-kültürel mirastan bahsedilmiştir. Turistik destinasyon oluşturmaları açısından *edebiyat müzelerinin* de incelendiği bu bölümde edebiyat müzelerinin kapsam, önem ve çeşitlerine değinilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'deki yazar müze evleri, edebiyat müze kütüphaneleri ve kültürel miras müzeleri tanıtılmıştır.

Yine bu bölümde kent/yazar eşleşmelerinden yola çıkarak kentlerle özdeşleşen yazar ve eserler incelenmiştir. Doğup büyüdüğü veya yaşadıkları kentlerle özdeşleşen, bu kentlere bir marka değeri kazandıran yazarlar ele alınmıştır. Bu bağlamda dünyada Paris'ten Victor Hugo ve Charles Baudelaire, Londra'dan Charles Dickens, Edinburgh'tan Walter Scott, Dublin'den James Joyce, Prag'tan Franz Kafka, St. Petersburg'tan Dostoyevski, Los Angeles'ten Allen Ginsberg, Şam'dan Nizar Kabbani, Kahire'den Necip Mahfuz örnekleri; Türkiye'de ise İstanbul'dan Yahya Kemal Beyatlı ve Orhan Pamuk, Konya'dan Mevlana Celaleddin-i Rumi, Adana'dan Orhan Kemal, Diyarbakır'dan Ali Emiri Efendi, Şanlıurfa'dan Mehmet Kurtoğlu ve Bodrum'dan Halikarnas Balıkcısı örnekleri verilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde araştırmanın amaç ve önemi; altıncı bölümünde araştırmada kullanılan yöntem ele alınmıştır. Yedinci bölüm, uygulama olup burada turizm tanıtım broşürlerinin edebi unsurlar açısından analizi yapılmıştır. Sekizinci bölüm ise sonuç ve önerilerden oluşmaktadır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Turizm Tanıtım Broşürlerinin Edebiyat Bağlamında Analizi başlığını taşıyan bu çalışmada çok sayıda kitap, makale ve tezden yararlanılmıştır. Bu bağlamda çatı kavram *Turizm/Edebiyat* başta olmak üzere *Turizm/Edebi Eser*, *Turizm/Yazar*, *Turizm Tanıtım Broşürleri* gibi anahtar sözcükler aracılığıyla detaylı bir tarama yapılmıştır. Yapılan detaylı tarama sonucunda *Edebiyat/Turizm* ilişkisini ele alan bir (1) adet tez ve yedi (7) adet makale, *turizm tanıtım broşürlerini* konu alan iki (2) adet tez ve on (10) adet makale tespit edilmiştir. Kaynaklar, tezler ve makaleler olarak iki başlık altında değerlendirilecektir.

2.1 Tezler

Araştırma konusu ile ilgili üç (3) adet tez tespit edilmiştir.

Gökpınar (2001), *Turizm Broşürü Tasarımında Karşılaşılan Grafik Tasarım Sorunları ve Bir Uygulama* isimli tezinde, broşürün grafik ürünler arasındaki yerine değinmiş ve turizm broşürünün karşılaştığı grafik sorunları ele alarak broşürün tanımını, hazırlık aşamalarını, ilkelerini ve işlevini açıklamıştır. Ardından da bu çalışma, anlaşıldığı üzere tasarım, format ve grafik kavramlarına odaklanmıştır.

Şentürk (2014), *Turizm Broşürlerinin Çevirisinde Karşılaşılan Sözcük Bilimsel ve Anlam Bilimsel Zorluklar* başlıklı tezinde, turizm broşürlerinin farklı dillere tercüme edilmesinde uygun iletişimin sağlanması gerektiğini belirterek Türkçeden İngilizceye tercüme edilen turizm metinlerindeki kültürel öğelerin, anlam bilimsel zorluklarını ortaya koymuş ve bu doğrultuda turizm söylemlerinin özelliklerini belirlemiştir. Kısacası bu tez; dilbilim ağırlıklı olup tanıtım broşürlerinde yer alan ifadelerin sözcüksel ve anlamsal analizine ve bu sözcüklerin farklı bir dile çevrilmesi durumunda ortaya çıkması muhtemel sıkıntılara odaklanmıştır.

Demirer (2015), kaleme aldığı *Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği Kapsamında Edebiyat Turizminin Yönetici ve Tüketici Perspektifinden Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma* adlı yüksek lisans tezinde, turizmin kültürel kaynaklara duyduğu ihtiyacı vurgulayarak edebiyat turizminin ülkelere ekonomik girdi, kalkınma aracı ve istihdam sağladığını ifade etmiştir. Çalışmasında edebiyat ile turizmi disiplinlerarasılık açısından birbirleriyle ilişkili kavramlar olarak ele alan Demirer, edebiyatın turizmi teşvik edecek

kültürel bir varlık olduğuna değinmiş, bu doğrultuda İstanbul ili Sultanahmet Bölgesi'ni ziyaret eden turistlere anket uygulaması düzenlemiş ve turistlerin edebiyat turizmine dair görüşlerini tespit etmeye çalışmıştır. Aynı şekilde, Denizli ilinden seçilen bir butik otelin işletme yöneticileriyle de birebir görüşme yapılarak yönetici gözünden edebiyat turizmine dair deneyimler belirlenip paylaşılmıştır.

Yukarıda içerik açısından incelenen üç (3) adet tez çalışmasının ilkinde (2001), turizm tanıtım broşürlerinin tasarım özellikleri ele alınmış; ikincisinde (2014), turizm tanıtım broşürlerinin bir dilden başka bir dile çeviri zorlukları üzerinde durulmuş; üçüncü tezde ise (2015) edebiyat turizmine yönelik genel bir araştırma yapılmıştır.

2.2 Makaleler

Edebiyat turizmi; turizm-edebiyat ilişkisiyle ilgili olarak 17 makale tespit edilmiştir. *Turizm ve Edebiyat* başlıklı makalesinde Özdemir (2009), değişen yaşam koşullarının etkisiyle yeni anlamlar ve işlevler kazanan kültür biliminin edebiyat ile çok yönlü bir ilişkisinin olduğunu ifade etmiştir. Yazar, kültür turizminin gelişmesini sağlayan temel dinamiklerin edebi eserler olduğunu vurgulamış; gezi edebiyatının turizm boyutunu, turistik imge tasarımını, edebiyat-turizm etkileşiminin kültür ekonomisi açısından önemini ve medyanın turizm-edebiyat ilişkisindeki işlevini ele almıştır.

Özünel (2011), *Kültür Turizminde “Yöresel” ve “Otantik” Olanı Sorgulamak ve Tüketilmiş Mekânları Yeniden Üretmek Üzerine* adlı makalesinde, kültür turizminin günümüzde öne çıktığını belirterek modern seyahat anlayışının eskiye göre farklılaştığının altını çizmiştir. Yazar, makalesinde çağdaş turizm anlayışının çıkmazlarından kurtulmak için halkbilim tartışmalarını ve somut olmayan kültürel miras kavramını gündeme getirmiştir. Bu makale; turizm ve edebiyat arasındaki ilişkiyi dolaylı olarak ele almış, daha çok kültür turizmine odaklanmıştır.

Karataş ve Koç (2012) tarafından yapılan *Edebiyat Turizmine Disiplinlerarası Bir Yaklaşım: Edebiyat, Tarih ve Turizm Kavramları* isimli çalışmada, öncelikli olarak turizmin disiplinlerarası bir kavram olduğuna vurgu yapılmıştır. Çalışmada edebiyatın turizmi tetikleyen ve besleyen bir unsur olduğu; edebi ve tarihi eserlerin okunmasında yazarın, okuyucuda yeni yerler görme isteği uyandırdığı ve bu uyanışın turizm aracılığıyla ekonomik bir değere dönüştüğü vurgulanmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada yazar, eser, mekân üçgeninin turizme dönüşümünü ele almıştır.

Aliağaoğlu ve Narlı (2012), *Edebi Miras Turizmi ve Türkiye’de Edebi Mekânlar* adlı makalelerinde turizm olgusunun son zamanlarda farklı bir boyut kazandığına, kültürel miras kavramının da turizmin ilgi alanı olduğuna dikkat çekmek istemişlerdir. Kültürel miras turizminin kapsamlı olduğunu ve farklı başlıklar altında incelendiğini belirten yazarlar, edebi miras turizmi üzerinde yoğunlaşmışlardır. Onlara göre edebi miras turizminin temel çekicilikleri; edebi kişiler, edebi kişilerin yaşama alanları ve eserlerin geçtiği yerlerdir. Makalede, Türkiye’deki edebi miras turizm potansiyelleri ortaya konulmuştur.

Edebiyatın Pazarlama Aracı Olarak Turizm Amaçlı Kullanımı Üzerine Bir Araştırma başlıklı makalelerinde Özkul, Demirer ve İpar (2012) edebiyatı; sosyal olayları, bireylerarası ve kültürlerarası etkileşimleri ve toplumsal dönüşümleri betimleyen bir araç olarak ifade etmiş ve turizm ile ilişkilendirmişlerdir. Yazarlar, edebiyat ile turizm arasındaki bu ilişkiyi bir esere konu olan veya yazarın yaşadığı yer ile örneklendirmiş ve bu unsurların turizm için destinasyon olduğuna işaret ederek edebiyat turizmine değinmişlerdir.

Çimen (2013), *Turizm ve Edebiyat Etkileşimi Üzerine* adlı makalesinde edebiyat ile turizm arasındaki etkileşimi incelemiş, edebiyatın gelişmesinde turizmin, turizmin gelişmesinde ise edebiyatın etkilerini araştırmıştır. Çimen; turizmin edebiyata etkisini yazarların eserlerinde görmüş, yazarların eserlerinde, oluşturmak istedikleri mekânlar için seyahat etme gereksinimi duyduklarını ifade etmiş, dolayısıyla turizm hareketinin edebiyata etki ettiğini vurgulamıştır. Yazar, edebiyatın turizme etkisini ise gezi yazıları, tarihsel eserler, edebi eserler ve yazarların değerleri gibi unsurlar ile açıklamaya çalışmıştır. Bu makale, edebiyatın bir bilim dalı olarak turizm sektörüne önemli ölçüde etki ettiğini net bir dille ve örneklerle açıklaması açısından önemlidir.

Öztürk ve Şıklar (2014), turizm tanıtım broşürleri bağlamında kaleme aldıkları *Türkçe Bir Turizm Broşür Çözümlemesi Örneği: Kemer* isimli makalelerinde, tanıtımı yapılan bir yerin iletişim amacını açıklayarak sözlük-dilbilgisel ve görsel imgelerin kullanım yerlerini tespit etmişler ve bireylerin seyahate başlamadan önce ve başladıktan sonra nasıl yönlendirileceğini anlatmışlardır. Yazarlar, Akdeniz’in turistik yerlerinden olan Kemer’in TÜRSAB tarafından hazırlanmış olan tanıtım broşürünü incelemiş ve broşürün ikna edici gücünü ortaya koymaya çalışmışlardır. Makale, tanıtım broşürlerinin içerik açısından çözümlenmesi ve turistleri hangi doğrultuda ve seviyede yönlendirdiği üzerine odaklanmıştır.

Turizm Ürünlerinin Pazarlanmasında Fiziksel Kanıt Stratejileri başlıklı makalelerinde Yıldırğan ve Zengin (2014); mekan, dizayn, ışık, renk, logo gibi unsurları somut hale getiren ve hedef kitlelerin beğenisine sunan, fiziksel kanıt elemanlarının turizm tanıtım etkinliklerindeki önemine değinmişlerdir. Yazarlar, fiziksel kanıt elemanlarının, ülkelerin kültürel değerlerini yansıtacak ve müşteri memnuniyeti sağlayacak şekilde hazırlanması durumunda, ülkelere pazarlama faaliyetlerinde ve rekabette üstünlük sağlayacağını ifade etmişlerdir.

Çulha ve Kalkan (2015), ise *Tanıtım Broşürleri Gözüyle Anadolu Yöresel Mutfakları* isimli makalelerinde, turizmde en popüler tanıtım aracı olarak kullanılan broşürde, yöresel mutfaklara yer verildiği takdirde destinasyonun tanıtımına ve çekiciliğine katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Yazarlar bu çalışmada, Türkiye'nin 81 ilini karşılaştırmalı olarak incelemiş ve yöresel mutfak tanıtımlarının broşürlerde yeterli kullanılmadığını tespit etmişlerdir.

Broşür üzerine odaklanan *Turizm Tanıtım Broşürlerinde Destinasyon İmajı Analizi: Türkiye Örneği* başlıklı makalede Ulama (2015), destinasyon ve markalaşma kavramlarının önemine değinmiş, turizm gelirlerini artırmak için yabancı dilde hazırlanan turizm tanıtım broşürlerinin içeriğini inceleyerek yorumlamış ve bazı öneriler getirmiştir.

Saatçi ve Demirbulat (2016), *Yöresel Yemeklerin Broşürlerde Tanıtım Unsuru Olarak Kullanılmasının Analizine Yönelik Bir Araştırma* adlı makalelerinde destinasyonların çekiciliklerinin artırılması, bölgenin tanıtılması ve bölge turizminin gelişmesine katkı sağlamak amacıyla tanıtım broşürlerinde yöresel yemeklere yer verildiği takdirde turizmde niteliksel büyümeye gidileceğinden bahsetmişlerdir. Yazarlar, bu çalışmada *Travel Turkey 2014 İzmir Turizm Fuar ve Konferansı*'na katılan turizm destinasyonlarının tanıtım broşürlerini, yöresel yemekleri kullanma açısından incelemişler ve sektör olarak turizmin tanıtılmasında broşürlerin önemine vurgu yapmışlardır.

Evcin'in (2016) *Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Döneminde Turistik Tanıtım ve Propaganda Faaliyetleri* isimli makalesi Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü'nün (BYTGM) 1949-57 yıllarını kapsayan, Türkiye'nin tarihi ve edebi zenginliklerini ülke insanına ve yabancılara tanıtan faaliyetlerine yer vermiştir.

Köksal (2016), *Seyahat Rehberlerinde Kültüre Özgü Öğelerin Aktarımı: İzmir Örneği* isimli makalesinde, seyahat rehberini kavramsal olarak tanımlamıştır. Yazar,

İzmir ve çevresini tanıtan rehberlerin farklı dillerde hazırlanan broşür çevirilerinde, kültür ve sanat etkinliklerindeki tanıtım rolüne ve içeriğin etkin bir dil ile kullanılması gerektiğine değinmiştir.

Çevik (2017), *Kültürel Miras Kapsamında Edebiyat Turizmi Deneyimi: Sait Faik Abasıyanık'ın İzinde Otoetnografik Bir Çalışma* başlıklı makalesinde edebiyat turizmini tanımlamış, yazarların doğdukları, hayatlarını geçirdikleri ve eserlerini yazdıkları yerleri, edebiyat turistleri açısından değerlendirmiştir. Çalışmasını otoetnografi kullanarak yorumlayan Çevik, araştırma alanı olarak Sait Faik'in yaşadığı ve pek çok eserini yazdığı, müze ev statüsünde olan mekanı seçmiş ve sonuç olarak yazarla kurulan duygusal bağlantı, nostalji, otantiklik, edebi farkındalık gibi kavramları açıklamıştır.

Kızıllırmak, Kahraman ve Çiftçi (2018), *Günübirlik Tur E-Broşürlerine Yönelik İçerik Analizi: Türkiye Karadeniz Bölgesi Örneği* isimli makalelerinde, Karadeniz Bölgesi'ne düzenlenen günübirlik turların, e-broşür içeriklerini inceleyerek seyahat sigortasının yeterli miktarda kullanılmadığını, rehber bilgisine yeteri kadar yer verilmediğini, ayrıca bölgenin doğal ve kültürel değerlerinin az yansıtıldığını tespit etmişlerdir.

***

Bu bölümde *Turizm ve Edebiyat* kavramları bağlamında hazırlanmış bilimsel çalışmalar taranıp analiz edilmiştir. Turizm ve edebiyat kavramları, kapsamı çok geniş olmasına ve aralarında sıkı bir ilişki olmasına rağmen, bu konuda oldukça az bilimsel çalışma yapıldığı gözlemlenmiştir. Tespit edilip analiz edilen bu çalışmaların (20 adet) son 10 yıl içinde kaleme alınmış olması ise bu alanın Türkiye'de yeni keşfedildiğini, bu alanla ilgili ilerleyen yıllarda çok daha fazla ve derinlemesine çalışmaların yapılabileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak turizm tanıtım broşürlerinin edebiyat bağlamında analizini yapan herhangi bir bilimsel çalışmaya rastlanmamıştır. Bundan dolayı özgün olduğu düşünülen bu araştırmanın, başka çalışmaların yapılmasına vesile olacağı düşünülmektedir.

3. TURİZM, KÜLTÜR VE EDEBİYAT KAVRAMLARI

Turizm, birçok bilim dalıyla yakın ilişki içinde ilerleyen bir alandır. Dolayısıyla turizm; edebiyattan sosyolojiye, halk bilimden psikolojiye kadar pek çok bilim dalının çalışma alanına giren konuları işlediğinden dolayı disiplinler arası çalışmaların ağırlık kazandığı bir alan olarak kabul edilmektedir (Elixhauser, 2006:11; Hartun vd, 1999:14; Braun, 1993:200). Çalışmanın bu bölümünde, turizmin disiplinler arası özelliğinden yola çıkarak araştırma konusu bağlamında üç farklı kavrama ve bunlar arasındaki bağlantıya yer verilmektedir. Bunlar turizm, kültür ve edebiyat kavramlarıdır. Elbette bu üç kavrama yönelik tanım ve içerik çalışmaları, daha önce yeterince yapılmıştır; fakat bu kavramları, araştırma konumuz ile doğrudan bağlantılı oldukları için kısa da olsa bu bölümde açıklayacağız.

3.1 Turizmin Tanımı, Önemi ve Çeşitleri

Turizm, Latincedeki *tornus* kelimesinden türetilmiş olup *dönme* hareketini ifade etmektedir. İngilizcedeki “tour” ile “touring” ifadeleri de bu sözcükten türemiştir (Benthien, 1997; Duden, 1983; Haldenwang, 2014). *Tour* dairesel bir hareketi, şehir ve yöreleri ziyareti, iş ve eğlence maksadıyla yapılan yer değişikliğini ifade etmektedir; “touring” ifadesi ise zevk için yapılan, eğitsel ve kültürel özellikler gösteren seyahatler için kullanılmaktadır. Kısaca “tour” hareket edilen mekâna dönmek koşuluyla yapılan kısa veya uzun süreli seyahatleri ifade eder (Mill, 1992: 2-3).

Turizmin tanımına sistemli olarak ilk defa Guyer-Feuler (1905) yer vermiştir:

“Turizm; git gide artmakta olan mekân değişikliği ve dinlenme ihtiyaçlarına, tabiat ve sanatla güçlenen güzellikleri görme isteğine, tabiatın insanlara huzur sağladığı düşüncesine dayanan; ticaret ve endüstrinin gelişmesi, ulaşım imkânlarının artmasının sonucu olarak milletlerin ve toplumların birbirine daha çok yakınlaşmasına imkân veren çağımıza özgü bir olaydır”
(Akt. Zeithaml ve Bitner, 1996:2).

Uluslararası Turizm Akademisi tarafından 1953 yılında yayınlanan sözlükte turizm şu şekilde tanımlanmıştır (Dictionnaire International du Tourisme, 1953:27):

Turizm, seyahatleri gerçekleştirmek için yapılan sosyal davranışların tamamını ve aynı zamanda turistin gereksinimlerini karşılamayı hedefleyen endüstrinin adıdır.

Hunziker'in turizm tanımı ise şöyledir:

“Seyahat edilen yerde sürekli kalmamak ve ekonomik kazanç elde etmek için çaba sarf etmemek koşuluyla yabancıların geçici süre konaklamaları sonucu ortaya çıkan etkinliklerin tamamıdır” (Hunziker, 1959:11).

Uluslararası Bilimsel Turizm Örgütü (AIEST)'ne göre turizm,

“İnsanların daimi ikametgâhlarının dışına yaptıkları seyahatler ve bu seyahatleri esnasında turizm işletmelerinin sağladığı mal ve hizmetleri talep etmesi sonucu ortaya çıkan bütün etkinliklerdir” (Lickorish, Jenkins, 1997:5).

Yukarıda aktarılan tanımlamalara göre turizm kavramının iki temel koşulu bulunmaktadır. İlki, seyahat edilen yerde sürekli kalmamak; ikincisi ise ekonomik bir kazanç elde etmemektir. Bu iki koşul, turizme özgü olanların belirlenmesinde ya da ayrılmasında baskın ölçütlerdir.

Turizm; ekonomik, sosyal, kültürel ve doğal çevre ile etkileşim içinde olan ve bu etkileşimi ulaşım, konaklama, yeme-içme, eğlence, alışveriş, seyahat organizasyonu gibi hizmetler ile sağlayan bir sektördür. Birleşmiş Milletlere bağlı Dünya Turizm Teşkilatı (WTO); turizmi, dünyada ilk sırada yer alan endüstri dalı olarak görmektedir (Ceylan, 2000:2).

Seyahat kültürü ve anlayışı; tarihi süreç içinde değişime uğramıştır. Medeniyetler arasında bağ kurmayı hedefleyen eski seyahat anlayışı, günümüzde yerini farklı biçimlere bırakmıştır. Eskinin “kadim seyyah”larının yerini günümüzde “çağdaş turist”ler hatta “sanal seyyah”lar almıştır. John Urry'ye göre bu durum, seyahat olgusunun demokratikleşmesiyle yakından ilişkilidir. 19. yüzyıla dek seyahat edebilmek sadece seçkinler grubuna münhasır idi. Yüzyılın ortalarında demiryolu ulaşımının gelişmesi, kitlesel seyahate imkân tanımış; bu da seyahat olgusunu demokratikleştirmeye başlamıştır. (Urry'den akt. Özünel, 2011:256).

Demokratikleşme ile birlikte turizmde çeşitlilik de ortaya çıkmıştır. Ancak bu çalışma, kültür turizmini de kapsayan alternatif turizmi ele almaktadır.

Alternatif turizm; güneş, deniz ve kumsalı önceleyen, kitle turizmini yeterli görmeyen turizm türüdür (Bulut, 2006:13). Alternatif turizm ile ilgili olarak iki temel yaklaşım söz konusudur. Birincisi alternatif turizmi diğer turizm türlerinin tamamlayıcısı olarak görürken; ikincisi ise özel ilgi alanları sonucu ortaya çıkan bir turizm türü olarak görmektedir (Hacıoğlu ve Avcıkurt, 2011:9).

Bulut'a göre (2006:13), alternatif turizmin ortaya çıkmasının temel gerekçeleri şunlardır:

- Kaynakların azalması ile birlikte niteliklerinin değişmesi,
- Sürdürülebilir bir turizm düşüncesinin meydana çıkması,
- Turizm faaliyetlerinin yılın tamamına yayılması düşüncesinin gelişmesi

Bunlardan en önemlisi ve üzerinde durulması gereken madde, kaynak azalmasıdır. Kaynakların azalması, ileride pek çok turizm dalının belki de ortadan kalkmasına sebep olacaktır. Diğer iki madde ise turizme bakış açısının değişmesi ve insanların yeni beklentilere girmesini açıklamaktadır.

3.2 Kültürün Tanımı, Öğeleri ve Özellikleri

Kültür; sınırları oldukça geniş, toplumu ve bireyleri etkileyen ve yönlendiren bir kavramdır. Bilimin farklı alanlarında kullanılmasından dolayı kültür kavramının genel bir tanımını yapmak güçtür. Bunun nedeni, her disiplinin hatta her araştırmanın kavram kargaşasına neden olmamak için yararlandığı kavramları kendi anlayışı çerçevesinde tanımlamak durumunda olmasıdır.

“Kültür” en fazla tanıma sahip terimlerin başında gelmektedir. Etimolojik açıdan incelendiğinde “kültür”, Latince *colere* fiilinden türetilmiştir. *Colere*; işlemek, yetiştirmek, düzenlemek, onarmak, inşa etmek, bakım ve özen göstermek, ekip biçmek, iyileştirmek, eğitmek vb. anlamları birlikte içeren çok zengin bir anlama sahiptir (Özlem, 2015:158). Türkçe Sözlükte (Türk Dil Kurumu, 2018) kültür altı farklı şekilde tanımlanmıştır:

Tablo 3.1 Türkçe Sözlükte Kültürün Anlamları

kültür i., Fransızca <i>culture</i>
1. <i>Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin: "Harf inkılabı, Türk kültür inkılabının temelidir." - E. İ. Benice</i>
2. <i>Bir topluma veya halk topluluklarına özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü: "Doğrusu, teknik ve kültür her gün biraz daha ilerlemektedir." - S. Birsal</i>

3. <i>Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi: "Bir memlekette kitap kültürü ne kadar zenginse günlük konuşma da o kadar zengin olur." - M. Kaplan</i>
4. <i>Bireyin kazandığı bilgi: "Tarih kültürü kuvvetli bir kişi."</i>
5. <i>Tarım: "Ekin, ürün."</i>
6. <i>biyoloji Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme: "Mikrop cinsinden canlı bir varlığın muayyen bir ortam içinde çoğalmasına da kültür denilir." - M. Kaplan</i>

Kaynakça: <http://www.tdk.gov.tr>

Yukarıda yapılan altı farklı tanımlama, kültür kavramının her bilim dalında farklı özellikler sergilediğini ve farklı noktalara vurgu yaptığını göstermektedir. Bundan dolayı kültür kavramını açıklamaya veya tanımlamaya giderken hangi alan bağlamında ele alınacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Kültür kavramının farklı anlamlarda kullanılmasından dolayı bu kavramın terminoloji sorunu bulunmaktadır. Öyle ki Almandada medeniyet, "kültür" teriminin karşılığı olarak görülmüştür. Fransızca ve İngilizcede ise "kültür" yerine "uygarlık" terimi kullanılmıştır (Özlem, 2015:162).

Türk dilinde, kültür kavramına ilk defa karşılık arayan ve bunu "hars" olarak adlandıran kişi ise Ziya Gökalp'tır (Gökalp, 2013:17). Gökalp'e (2013:22) göre, kültür: *Yalnız bir milletin din, ahlak, hukuk, akıl, estetik, dil, ekonomi ve teknikle ilgili yaşayışlarının uyumlu bir bütünüdür.* Gökalp, bu tanımdan hareketle kültürün içinde barındırdığı unsurları, toplumca duygu birliği sağlayacak şekilde tesis eden kurum olarak görmüştür.

Barutçugil'e göre (2011:21) kültür; toplumsal, öğrenilir, değişken, tarihsel bir boyuta sahip, ihtiyaçları karşılayıcı ve tatmin edici, ideal ya da idealleştirilmiş kurallar sistemidir. Çetintaş (2016:243) ise dil, gelenek, görenek, giyim-kuşam, müzik, tiyatro, edebiyat, yiyecek-içecek gibi somut unsurları, kültürün yüzeysel yapısına dâhil etmiş; normlar ve değerlerden oluşan soyut unsurları ise kültürün derin yapısına dâhil etmiştir. Uygur (1996:17) ise kültür kavramının içerdiklerini şu şekilde özetlemiştir:

"Kültür; insanın nasıl düşündüğü, duyduğu, yaptığı, istediği; insanın kendisine nasıl baktığı; değerlerini, isteklerini nasıl düzenlediği ile ilgilendir. İnsanın ne tür bir yaşama biçimi, ne tür bir varolma programı, ne tür bir eylem kalıbı benimsediği de kültürün konusudur. Teknik, ekonomi, hukuk, estetik, bilim, insanın meydana getirdiği her şey kültürün kapsamına girer. İnsanlar arasındaki her çeşit etkileşimlere, her türlü sanat ürünlerine, bütün 'maddi ve 'manevi' eserlerine kültür denir".

Kısacası kültür; insanoğluna düşünme, hissetme ve inanma şeklini; topluma yaşama biçimini; ortaya çıkan problemlere karşı çözüm yeteneği geliştirir. Yine bu özellikler dışında kültür; davranışları öğrenilebilir kılar ve bu davranışları düzenleyen normatif bir kurum olur, en önemlisi ise insanın doğaya karşı egemen bir güç olmasında insana araç olur.

Yukarıdaki alıntılarda kültürün pek çok yönüne vurgu yapılmıştır. Nitekim toplumların davranış ve yaşayış farklılıklarından doğan ürünler, çok yönlü ve çeşitlidir. Somut ve somut olmayan ürünler olduğuna göre bu ürünleri oluşturan öğeler de çok yönlü ve çeşitlidir. Örneğin, bir toplumun yazılı olmayan kurallarına örf ve adet denirken bunların kaydedilmiş haline hukuk denilmektedir. Yine, Türk geleneklerinde yer alan sosyal yardımlaşma biçimleri ve misafirperverlik anlayışı, sözlü gelenekten gelen folklor, iyi-kötü değer yargılarını barındıran ahlak anlayışı kültürün bir toplumdaki öğelerinin ne kadar farklı olduğunun göstergesidir.

Mendenhall ve arkadaşları (1995:43), kültürün öğeleri olarak dil, din, eğitim, sosyal sistemler ve gelişmişlik düzeyini göstermektedirler. Singh'e göre (2002:251) ise kültür şu öğelerden oluşmaktadır:

- Sosyal kimlik (dil, din, okuryazarlık ve nüfus dağılımı)
- Tarihsel geçmiş (sömürgecilik, dış güçlerin etkisi, efsaneler ve tarihsel hatıralar)
- Ekonomik değişkenler (ekonomik sistem, ekonomik gelişme, temel endüstriler, teknolojik gelişme)
- Kurumsal faktörler (yönetim biçimi, yasal sistem ve kurallar)
- Coğrafya (iklim ve yer özellikleri)

Kültürün tanımı, özellikleri ve kapsam alanına yönelik, bazı bilim adamlarının çalışmalarından yapılan bu alıntılar, kültür kavramının ne kadar geniş kapsamlı olduğunu gözler önüne sermektedir. Çünkü kültür insanla birlikte var olan ve onunla birlikte büyüyüp gelişen bir kavramdır. Zaman, insanları şekillendirdiği gibi kültürü de şekillendirmektedir. Kısacası hem insanda hem kültür kavramında sonu gelmez bir değişim ve gelişim durumu söz konusudur. Bu gelişim ve değişim, kültürü ilginç ve çekici kılmaktadır. Bu durum da kültür bağlamı turizm alanlarını ortaya çıkarmaktadır. Kültür turizmi de bunlardan bir tanesidir.

3.2.1 Kültür Turizmi

İnsanların seyahat etme nedenlerinden biri de kendi kültürlerine ve başka kültürlere duydukları meraktır. İnsanlar, bu merakı gidermek için seyahat ettikleri yerleri gezmek, görmek, tanımak kısacası deneyimlemek isterler.

Kültür, turizmin gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Turistlerin başka medeniyetleri tanıma isteği, turizmi en çok etkileyen faktörlerin başında gelmektedir. Tarihi ve kültürel zenginlikleri görme ve medeniyetler arasında mukayese yapma arzusu, turizme yön vermektedir (Akat, 2000:15).

Birçok turist, çoğunlukla başka kültürleri tanımak için seyahat etmektedir. Bunun adı da kültür turizmidir. Avcıkurt (2003:10)'a göre kültürel turizm; insanların kültürel açıdan zengin yöreleri görmesi, kaybolan yaşayış tarzlarını öğrenmesi ve kültürel değerleri bir anı olarak koruma arzusuyla düzenlediği seyahatlerdir.

Öztürk ve Yazıcıoğlu (2002:7) kültür turizminin gelişmesine etki eden faktörleri; ekolojik denge konusunda yapılan tartışmalar, doğal güzellikler ve kaynaklardan yoksun olma ve bireylerin tarihi değerler hakkında bilinçlenmesi başlıkları altında toplamışlardır.

Kültür turizmi; turistik çekicilik bakımından deniz turizminden sonra ikinci sırayı oluşturmaktadır (Tunç ve Sa, 1998:32). Pala'ya (2001:7) göre kültür turizminin eşitleri şunlardır:

- Başka ülkelere seyahat,
- İnanç turizmi,
- Sanat turizmi,
- Eğitim turizmi,
- Tarih turizmi

Yabancı (bilinmeyen) bir ülkeyi ve o ülkede olup bitenleri, dini bütün farklılıkları ve ayinleriyle sanatı, eğitimi ve tarihsel gelişimi merak edip bu etmenleri yerinde görmeye çalışmak kültürel turizmin temel çıkış noktasıdır.

Kültür turizmi; miras turizmi, tarihi turizm, kültürel miras turizmi, sanat turizmi gibi farklı kavramlarla da adlandırılmaktadır (zdamar, 2011:25; Yenişehirlioğlu ve Kalay, 2017:1192).

3.2.2 Kültürel Miras

Kültürel miras, geniş ve çok boyutlu olduğundan ayrıca araştırılması gerekmektedir. Bu nedenle burada kültürel mirasın tanımı, çeşitleri (somut ve somut olmayan), korunmasının önemi, kent kimliği ve kültürel mirastan ana hatlarıyla bahsedilecektir.

Kültür mirası; geçmiş nesiller tarafından oluşturulmuş ve evrensel değerlere sahip olduğuna inanılan eserlere verilen genel bir isimdir (Tunçer, 2017:4). Daha kapsamlı bir tanıma göre ise kültürel miras; geçmişten devralınan ve çeşitli maksatlarla geleceğe bırakılmak istenen, fiziksel olarak varlığı olan ve insanlar tarafından yapılmış her türlü eserler ile bir topluma ait değerler bütünüdür (Çiftci vd., 2016:91). Kültürel miras kavramının en geniş tanımlarından birini Torkildsen yapmıştır. Ona göre; tarih, din, sanat gibi kavramların yanı sıra spor, gastronomi, gelenek ve görenekler de kültürel mirasın bileşenleridir (akt. İpar, 2012:3).

Kültürel miras, somut ve somut olmayan olarak iki ayrı kategoride ele alınmaktadır (Oğuz, 2009; Kolaç, 2009; Türker ve Çelik, 2012). Somut kültürel miras; yapıları, tarihi mekânları ve anıtları içine alan ve gelecek nesle aktarılmak üzere korunması gereken eserlerdir. Somut olmayan kültürel miras ise gelenekler, dil, inanışlar, müzik, gösteriler, hikâyeler ve şiirler gibi bir toplumu var eden değerlerdir (Pekin, 2011; Oğuz, 2009). “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi” (Akt. Tunçer, 2017:4) somut kültür mirası, üç grupta toplamıştır. Bunlar; anıtlar, yapı toplulukları ve sitlerdir.

- Anıtlar: Bunlar mimari yapılar, heykeller, resimler, arkeolojik eserler ve kitabeler olup tarihi, sanatsal veya bilimsel bakımdan evrensel değerlere sahiptirler.
- Yapı toplulukları: Evrensel değerlere sahiptirler.
- Sitler: Bu gruba giren sit alanları ya insan ürünüdür ya doğal bir şekilde oluşmuştur ya da bu ikisinin birleşimidir.

UNESCO; 2016 yılına kadar 1052 kültürel ve doğal varlığı dünya miras listesine kaydetmiştir. Bu varlıkların 814’ü kültürel, 203’ü tabii, 35’i ise karmadır (Tunçer, 2017:6). Türkiye’den dünya miras listesine kayıtlı varlıklar şunlardır (Oğuz, 2017:9):

Tablo 3.2 Türkiye'nin Kültürel ve Doğal Varlıkları

Adıyaman	Nemrut Dağı
Aydın	Afrodisyas
Bursa	Cumalıkızık
Çanakkale	Troya Antik Kenti
Çorum	Hattuşa
Denizli	Pamukkale-Hierapolis
Diyarbakır	Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri
Edirne	Selimiye Camii ve Külliyesi
İstanbul	Tarihi Yarımada
İzmir	Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı
İzmir	Efes
Karabük	Safranbolu
Kars	Ani Arkeolojik Alanı
Konya	Çatalhöyük Neolitik Kenti
Muğla	Xanthos-Lettoon
Nevşehir	Göreme Milli Parkı ve Kapadokya
Sivas	Divriği Ulucami ve Darüşşifası

Sözlü gelenek ve anlatımlar, dil; gösteri sanatları; ritüeller, şöenler, festivaller ve el sanatları, somut olmayan kültürel miras kapsamına girmektedir. Türkiye 2003 yılında imzalanan UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması (SOKÜM) Sözleşmesi'ne 2006 yılında taraf olmuş ve kültürel çeşitliliği korumayı amaçlayan sözleşmeye güçlü destek vermiştir (Oğuz, 2017:12).

Türkiye'de SOKÜM listesine alınan kültürel miras ürünleri şunlardır (Oğuz, 2017:18vd.):

- Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah,
- Âşıklık Geleneği,
- Çini Sanatı,
- Ebru Sanatı,
- Geleneksel Sohbet Toplantıları,
- İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği,
- Karagöz,
- Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali,
- Meddahlık Geleneği,
- Mesir Macunu Festivali,
- Mevlevî Sema Törenleri,
- Nevruz Kutlamaları,
- Tören Keşkeği Geleneği,
- Türk Kahvesi ve Geleneği.

Bunlardan sadece Âşıklık Geleneği araştırma konusu olan edebî unsurlar ile ilgilidir.

3.3 Edebiyatın Tanımı, Konusu, Amacı ve Türleri

Edebiyat sözcüğü, Arapça *A-D-B* kökünden türetilmiş olup *edeb* 'e ait olan şeyler anlamına gelmektedir. Görgü, terbiye anlamlarına gelen edep kelimesinin çoğulu *adab* da görgü kuralları, her meslekte uyulması gereken usuller demektir (Tural, 1993; Köprülü, 1966; Boratav, 1982). Edebiyat, terim olarak insana ait bir duyguyu, düşüncüyü, hayali, yorumları, tutumları gözlemleri dilin imkânlarıyla en güzel şekilde anlatma sanatıdır. Diğer bir ifadeyle edebiyat, duygu, düşünce ve hayallerin heyecan, hayranlık ve estetik zevk uyandıracak şekilde ifade edilmesidir (Kemikli, 2010:219). Kurin; edebiyatın kültürel miras kavramının hem bir alt unsuru hem de UNESCO'nun da belirttiği üzere kültürel mirasın bir parçasıdır (akt. Özkul, Demirer ve İpar, 2012:3). Hegel ise edebiyatı, *her içeriği her biçimde yoğurabilen ve dile getirebilen genel sanat* olarak tanımlamaktadır (Pospelov 2005:100). Çetişli'ye göre (2008:93) *Edebiyat ne doğrudur ne yanlış*, yani edebiyat tamamen sübjektif bir alandır. *Edebiyat; malzemesi dil, kaynağı yaşantılar ve hayal gücü olan bir yaratıcılık, başka bir deyişle bir sanat dalıdır* (Aytaç, 2009:9).

Yukarıdaki tanımlamalar ışığında aslında edebiyatı iki açıdan tanımlamak mümkündür. Edebiyat kavramı genellikle *yazılı olan her şey* olarak tanımlanır. Bazen *estetik, stilistik* yazılar olarak da tanımlanır. Bu durumda iki tür tanım ortaya çıkar (Wilpert, 2001; Arnztzen, 1984; Balcı, 2017):

- **Genel Anlamda Edebiyat:** Her türlü yazılı eser. Bunlara yemek tarifleri, yönlendirmeler, reçeteler gibi her türlü yazılı belge dâhildir.
- **Dar Anlamda Edebiyat:** Stilistik, estetik eserler. Bu guruba sadece edebi eserler (roman, şiir, drama vs.) dâhildir.

Görüldüğü üzere edebiyat geçmişten günümüze kadar bilim adamları tarafından farklı şekillerde tanımlanan ve sosyal bilimler çatısı altında yer alan diğer bilim dallarıyla etkileşim halinde varlığını sürdüren bir bilim dalıdır. Bu daimi etkileşim edebiyat bilim çatısı altında yürütülen tüm çalışmaları, disiplinlerarası çalışmalar statüsüne dâhil etmektedir. Başta sosyoloji olmak üzere, psikoloji, mantık, dil bilim gibi pek çok bilim dalıyla bağlantısı vardır. Yukarıda ele alınan tanımlamalar doğru olmakla birlikte eksiktir; çünkü edebiyat zihinsel bir süreç olduğu için sınırı yoktur. Bu durum konu seçkisi için de öyledir. Edebiyatta her türlü konu işlenebilmektedir (Akkuş, 2006; Levend, 1984; İlaydın, 1966).

İnsanın duygu ve düşüncelerini; özlem ve dileklerini estetik ölçüler içinde anlatan ve okuyucuda güzellik duygusu yaratan dil ürünlerine edebî eser denir. Edebi eserlerde temel amaç genellikle beğenilme arzusudur. Edebi eserler, farklı bakış açıları ile insanlara değişik duygular yaşatır.

Edebiyat biliminde eserler ana türlere, ana türler de alt türlere ayrılır. Edebiyatta üç ana tür vardır; bunlar *epik*, *lirik* ve *dramadır*. Ana türler, eserlerin yapısal özelliklerine göre ayrılmışlardır, yani aralarında biçimsel (formal) farklılıklar mevcuttur (Koselleck, 1987; Zengin, 2011; Fohrmann, 1989). Buna göre;

1. Epik (Düz yazı): Hem Epik hem de Prosa aynı anlama gelen kavramlardır.
2. Lirik: Belli bir form/biçim çerçevesinde kurallara bağlı kalarak yazılan bir türdür. Kıtalar ve mısralardan oluşur.
3. Drama: Karşılıklı konuşmaya ve sahnelemeye dayalı bir türdür.

Bir edebî eser;

- Okuyan kişiyi etkilemelidir,
- Anlatımı güzel ve düşünce örgüsü sağlam olmalıdır,
- Ait olduğu toplumun ve dönemin ruhunu yansıtmalıdır,
- Tarihi süreç içinde halk nezdinde itibar görmelidir (Özak, 2006:38).

Edebiyat tarihçileri, Türk edebiyatını aşağıdaki üç ana döneme ayırmaktadırlar (Köprülü, 1966:83):

- a) İslam öncesi Türk edebiyatı
- b) İslam kültürü etkisinde gelişen Türk edebiyatı: İslam kültürü etkisinde gelişen Türk edebiyatı; kendi içinde Divan Edebiyatı, Tekke Edebiyatı ve Halk Edebiyatı olmak üzere üç kısma ayrılmaktadır.
- c) Batı kültürü etkisi altında gelişen Türk edebiyatı

Tezimize konu olan edebi eserler son iki dönemde yazılmıştır.

4. TURİZM-EDEBİYAT ETKİLEŞİMİ

Kentlerin kültür turizmiyle birlikte edebiyat turizmine de yönelmeleri ve edebiyatı turizm sektörünün bir parçası olarak görüp onu işlemeleri son zamanlarda sık karşılaşılan bir yaklaşımdır. Özellikle çalışmanın ikinci bölümünde yer alan ve turizm/edebiyat bağlantısını ele alan bilimsel araştırmaların ağırlıklı olarak son on yıl içinde kaleme alınmış olması da bu durumu desteklemektedir. Tespit edilen çalışmaların analizinde *turizm ile edebiyat kavramlarının* birbirlerini besledikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla edebiyat bağlamında değerlendirilebilecek yazar, eser, edebiyat müzesi gibi olguları turizm sektörünün bir parçası haline dönüştürmek ve onları sektöre kazandırmak son zamanların kaçınılmaz yaklaşımlarından biridir. Bundan dolayı bu bölümde edebiyat ve turizmin karşılıklı etkileşimine, edebiyat müzelerine, kent-yazar ilişkilerine detaylı bir şekilde değinilecektir. Böylelikle çalışmanın uygulama bölümü olan yedinci (7) bölümün teorik alt yapısı da oluşturulmuş olacaktır.

Turizm ve edebiyat arasındaki bağlantı ve etkileşim üzerine yazılan ender çalışmalardan biri olan Özdemir'in makalesi (2009:32vd) konuyu çeşitli açılardan aydınlatmıştır. Özdemir, kültür turizminin gelişmesinde edebiyatın etkisini incelemiş ve okuma ile gezme arasındaki bağlantıyı ele almıştır. Bundan hareketle kültürlü yani okuma yazma oranı yüksek insanların gezme alışkanlıklarının daha fazla olduğunu, okur-yazar kitlesi ile turist kitlesi arasında sağlam bir bağlantı olduğunu ifade etmiştir. Bu ifadeler edebiyat ile turizmin sıkı bir etkileşim halinde olduklarını ortaya koymaktadır. Bu etkileşim edebiyat ağırlıklıdır, yani edebiyat, turizmi etkilemektedir, özellikle gezi yazını (seyahatnameler), öyküler, çocuk kitapları ve tarihi romanların yanı sıra farklı kültürlerden yapılan çeviri aktiviteleri edebiyatın, turizmi etkileyen yaygın türleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Turizm ve edebiyat birbirlerine çok uzak olmayan iki alandır. Sektörel gelişmeler, turizmin sadece edebiyat değil, pek çok alanla bağlantısını ortaya çıkarmaktadır, çünkü turizm, yukarıda da bahsedildiği gibi sosyoloji, psikoloji, iktisat gibi birçok alanla disiplinler arası bir etkileşim halindedir.

Turizm ile edebiyatın aynı kültürel ekolojide yer aldığını dile getiren Özdemir (2009:39), bu farklı disiplinlerden oluşan dinamik için;

“Seyahat eden de yazan da temelde aynı kaynaktan beslenir. Farklılık ve özgünlük, turizmin de edebiyatın da temel hedefi olduğundan, ulusal ve yöresel hazinelerin ve belleklerin peşinden koşulması doğaldır. Edebî eserler, turistlerin beklentilerini, daha genel bir deyişle turizm tüketimini, talebini ve dolayısıyla arzını şekillendirmektedir. Bireyin seyahat edeceği yerin belirlenmesinde bazen farklı zamanlarda okunmuş olduğu bir edebî eser etkili olabilir” ifadelerini kullanmıştır.

Özdemir’den (2009) yapılan bu alıntıda, edebiyat ve turizmin aynı kaynaktan beslendiği, iki alanın da özgünlük peşinde olduğu, kültürel değerleri malzeme olarak işlediği anlatılmaktadır. Bundan dolayı edebi eserler turistleri yönlendiren, yani turizm tüketimini arttıran unsurlar olarak görülmektedir. Kısacası turizm; edebi eserlerin ortaya çıkmasına, edebiyat da turizmin canlanmasına katkı sunmaktadır (Çimen, 2013:85). Dolayısıyla edebiyat ile turizm arasındaki etkileşim, edebi eserlerin birey ve toplum üzerindeki doğrudan veya dolaylı etkileri kapsamında değerlendirilebileceği gibi turizmin edebiyatı çeşitlendirerek geliştirdiği varsayımına dayalı olarak da (Özdemir, 2009:33) ele alınabilmektedir.

4.1 Edebiyatın Turizme Etkisi

Turizm sektörü açısından önemsenen ve ön plana çıkan bilim dallarından bir tanesi de edebiyattır. Çünkü edebiyat, sadece edebi eserlerin üretilip okurun önüne konduğu hizmete yönelik bir bilim dalı değildir, tersine diğer bilim dallarını etkileyen, okurun düşüncelerini şekillendiren, dolayısıyla hem farklı alanlarda hem de okurda değişikliğe sebep olan bir bilim dalıdır. Edebiyatın turizm üzerindeki etkisi de benzerdir, çünkü edebi eserler aracılığıyla farklı kültürlerin etkileşimi hızlandırılmakta, bu etkileşim sadece kitap üzerinde teorik olarak değil, pratikte de okuru yolculuğa sürüklemektedir (Özdemir, 2009:33).

Karataş ve Koç ise kitap okuma ile seyahat etmenin benzerliğine dikkat çekmektedirler: Kitaplarda da insan aslında farklı konulara doğru yol alır ve seyahat eder. Sanal olarak yeni yerler keşfeder. Sanal olarak keşfedilen yerler zamanla gerçekte de keşfe ihtiyaç duyar ve sanal seyahat bir süre sonra gerçeğe dönüşür. Bu sayede turizm etkinliği de gerçekleşmiş olur (2012:420).

Edebi eserlerin yanı sıra edebî etkinlikler de başlı başına turizm hareketine neden olabilmektedir. Yazarların imza günlerinde, farklı kentlerden okuyucular kitap fuarlarına

akın edebilmektedir. *Ustalara Saygı* etkinliklerinde olduğu gibi birçok ünlü yazar ölüm ya da doğum günlerinde anılmakta, onların edebi kişiliklerinden ve eserlerinden bahsedilmektedir. Buna benzer birçok edebi olay turistik harekete neden olmaktadır (Çimen, 2013:83). Aynı şekilde yazar evlerinin müzelere dönüştürülmesi de kültür turizmine bir hareketlilik getirmektedir. Örneğin Diyarbakır'da Cahit Sıtkı Tarancı Müze, Ziya Gökalp, Ahmet Arif ve Esmâ Ocak Müze Evleri şehre gelen turistlerin sayısını arttırmaktadır.

Turizm, tanıtım ve pazarlama süreçlerinde edebiyatın sunduğu olanaklardan da yararlanmaktadır. Fakat Özdemir'in de belirttiği üzere, turistik broşürlerde, yayınlarda, posterlerde ve reklamlarda genelde doğal ve tarihî eserlere odaklanılmakta, dilsel unsurlara ya hiç yer verilmemekte ya da birkaç kuru ifadeyle yetinilmektedir. Turistik tanıtım ve pazarlama kapsamındaki ürün ve uygulamalarda kullanılacak dilsel ifadelerin önemi yeni yeni anlaşılmaktadır. Bundan dolayı son zamanlarda özellikle tanıtım ve pazarlama bağlamında edebi unsurlara ve retoriğe daha fazla dikkat edilmektedir (Özdemir, 2009:39). Çimen ise (2013:81) edebiyatın turizm üzerindeki etkilerini dört maddede özetlemiştir:

- Edebî eserlerdeki kent, coğrafya ve mekânlara yönelik övgü, turistik ilgi uyandırmaktadır.
- Turizm rehberliğinde edebî söylem daha etkileyici olmaktadır.
- Edebî etkinlikler başlı başına turizm hareketine neden olmaktadır.
- Kurgulanmış yaşamları turist olarak yaşama isteği oluşmaktadır.

Alıntılanan birinci maddede Çimen (2013), özellikle kentlerin belli özelliklerini konuşturan edebi eserlerin o mekânlara yönelik okur ilgisini arttırdığını dile getirmektedir. Dolayısıyla okur edebi eserde işlenen mekânı somut olarak da ziyaret edip görme/gözleme yolunu seçmektedir. Bu da turistik hareketliliği arttırmaktadır. Rehberlik bağlamında ele alınan ikinci maddede ise rehberlerin mekân tanıtımı esnasında edebi eserlerden yapılan alıntılara yer vermelerinin anlatımı daha etkili ve çekici hale getireceği ifade edilmektedir. Üçüncü maddede edebi etkinlikler ele alınmış, imza günleri, söyleşi, panel, konferans, kitap fuarı gibi edebi etkinliklerin turizme canlılık kazandırdığına değinilmektedir. Son maddede ise edebiyatın bazı eserlerde kurmaca olaylara yer verdiği gerçeğinden hareket edilmekte, bu kurmacanın okurda ilgi uyandırdığı ve onu seyahate yönlendirdiği anlatılmaktadır. Bu unsurların hepsi edebiyatın bir bilim dalı olarak turizmi nasıl etkilediğini, turistik hareketliliği nasıl arttırdığını gözler önüne sermektedir.

Turizmi en çok etkileyen, turistik hareketliliği arttıran edebi türler çok çeşitli olmasına rağmen öykü, çocuk kitapları ve romanlar ön plana çıkmaktadır.

Edebiyat ile turizm arasında öyküye dayalı bir bağlantı söz konusudur. Öyküler, edebi boyutu yüksek, söz sanatlarının sık kullanıldığı, retorikğin yoğun bir şekilde işlendiği edebi türlerdendir. Tarihin çeşitli dönemlerinde yaşanan aşk, kahramanlık, gizem gibi olayların etkileyici bir dille aktarıldığı öykü türü, bireylerde hem kültürel hem de tarihi bir merak uyandırmaktadır. Öykülerin geçtiği mekânı ziyaret edip görme isteği turizm sektörünü olumlu etkilemektedir (Uygur, 2017:349). Bu bağlamda öyküler, kültür turizmini de etkilemiş olmaktadır. Ayrıca edebiyat ile turizmin okunmasında, okuyan kişiye, okunan zaman ve mekâna göre değişimler ortaya çıkmaktadır. Edebiyatçının öykü anlatması açık bir şekilde kabul edilirken, turizmcinin tatil zamanını çeşitli program, araç ve uygulamalarla büyü/kurgulu bir anlatım ve gösterime dönüştürmesi genelde görmezden gelinmekte, dahası pek ciddiye alınmamaktadır. Buna karşılık adları masal dünyasından alınmış turistik yerleşkelerde (Ali Baba Hotel, Robinson Crusoe Resort vb.) geçirilen tatiller hakkında “masal gibi bir tatil geçirdim, masal ülkesindeydim” denilmektedir (Özdemir, 2009:46).

Öykülerin okur üzerinde etkili bir tür olduğunu ve anlatılan mekânın okur tarafından ziyaret edilmesini sağladığına yukarıda değinilmiştir. Uygur (2017:357), çalışmasında benzer bir görüşe yer vermektedir. Ona göre öyküler, hatta filmler, turizm faaliyetlerinin odak noktası olabilmekte, okuyucu ve izleyiciler üzerinde ‘hikâye ile ilişkili yerlere gitme isteği’ uyandırmakta, böylece öykü türü ile turistik pazarlama ortaya çıkmaktadır. Bu durumda edebiyatın, yani öykünün ve filmlerin, turizme ve pazarlamaya yönelik etkisi ve okuru yönlendirme durumu şu şekilde olmaktadır (Uygur, 2017:357):

- Hikâyede geçen yerlere yolculuk sağlar (Harry Potter Turu, Sherlock Holmes Turu, Tanpınar’ın İzinde, Beş Şehir Turu)
- Hikâyenin yazıldığı yerlere yolculuk sağlar (Bleak House)
- Hikâyeye ilham veren yerlere yolculuk sağlar (The Stanley Hotel)
- Hikâyenin ilham verdiği yerlere yolculuk sağlar (The Hobbit Motel, The Wizarding World of Harry Potter).

Hikâyenin turizm pazarlamasında kullanımına ilişkin örnekler çoğaltılabilmektedir. Örneğin Anholt Şehir Marka İndeksi (2006) çalışmasında, ünlü ve başarılı şehirlerin, insanların aklında tek bir kelime ile özleştirildiği öne sürülmüştür. İnsanlar Paris’i romantizm, Barselona’yı kültür, Rio de Janeiro’yu eğlence şehri (Anholt, 2006:18) olarak algılamaktadır. Şehirlerin bu şekilde birer markaya dönüşmesinde ise

insanların aklında olumlu bir marka hikâyesi (Anholt, 2006:22) ile özleştirilmiş olmaları büyük etken olmaktadır (Uygur, 2017:359). Bu tür algı ve kodlamalarda edebi türün, yani öykünün katkısı da unutulmamalıdır, çünkü edebi türler belli bir mekânı işlerken o mekânın çeşitli özelliklerini defalarca farklı şekillerde işler, dolayısıyla o özelliğin o mekânla özdeşleşmesini sağlamaktadır. Mekânla özdeşleşen bu özellikler o mekânın turistik pazarlama durumunu artırmaktadır. Aşağıya eklenen tablo bunu örneklendirmektedir.

Tablo 4.1 Turistik Mekânlarda/Ürünlerde Hikâye Pazarlama Örnekleri

Turistik Mekânlar	Bulunduğu Yer	Tema
Balıklı Göl	Şanlıurfa/Türkiye	Gizem/Din
Bran Şatosu	Transilvanya/Romanya	Gizem/Korku
Elvey Çiftliği	Pluckey/İngiltere	Korku
Jet d'Eau Su Fıskiyesi	Cenevre Gölü/İsviçre	Tarih
Juliet'in Evi	Verona/İtalya	Aşk
Kız Kulesi	İstanbul/Türkiye	Aşk/Gizem
Notre Dame Katedrali	Paris/Fransa	Entelektüel (Victor Hugo)
Piramitler	Mısır	Gizem
Slavya Kahvehanesi	Prag/Çek Cumhuriyeti	Entelektüel (Yazarlar Kahvesi)
Şeytan Sofrası	Ayvalık/Balıkesir	Gizem
Taç Mahal	Agra/Hindistan	Aşk

Kaynakça: Uygur, M. S., Demirer, D. & Hatırnaz, B. (2017). Turizm Pazarlamasında Alternatif Bir Araç Olarak Hikâyelerin Kullanımı, s.196.

Tablo 4.1'de görüldüğü gibi turistik mekânlar üzerine yazılan ve anlatılan öyküler, o mekânın belli bir özelliğini ortaya çıkarmakta ve mekânı o özellikle özdeşleştirmektedir. İstanbul'da yer alan Kız Kulesi'nin aşkla özdeşleşmesi, Urfa'daki Balıklı Göl'ün gizemle, Hindistan'daki Taç Mahal'in aşkla, Romanya'daki Bran Şatosu'nun korkuyla özdeşleşmesi, edebi türler aracılığıyla ortaya çıkan anlatımlar sayesinde olmaktadır.

Turistik destinasyonu ve hareketliliği etkileyen başka bir edebi yaklaşım ise çocuk kitaplarıdır. Piyasada çocuklar için hazırlanıp satışa sunulan yüzlerce kitap yer almaktadır. Bu kitaplar, ele aldıkları konu ve anlatım aracılığıyla okurun turiste dönüşmesini sağlamaktadır. Konuyla ilgili Özdemir (2009:47), şunları dile getirmektedir:

“Çocuk edebiyatı, genelde hayalî veya gerçek, uzak diyarlarda geçen maceraları ve seyahatleri anlatmaktadır. Nitekim fantazyanın, keşfin, maceranın, oyun ve eğlencenin iç içe geçtiği bu tür eserlerdeki imgeler,

olaylar ve kişiler, güvenli ve sevimli, sıcak mekânlara bağlanmaktadır. Coğrafya/Mekân ise turizmi belirleyen temel olgulardandır. Çocuk klasiklerinin önemli bir bölümü, Tanzimat döneminden beri, Batı kökenlidir. Bu nedenle de Türk turistlerin yönü Batı'ya dönüktür. Sürükleyici nitelik taşıyan bu eserler, okurun yetişkin yaşantısındaki eğilimlerine yansımaktadır”.

Özdemir'in (2009) yukarıdaki ifadeleri, edebi eserlerde yer alan mekânların nasıl turistik destinasyonlara dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Okurun zihninde türlü şekillerle ortaya çıkan mekân unsuru, okuru etkilemekte, belli bir süre sonra onu kendisine çekmektedir.

Tarihi romanların da yukarıda anlatılan edebi türler gibi turizm sektörüne doğrudan etkisi olmaktadır. Özellikle tarihi romanların sadece basılı kitap olarak kalmaması, teknolojinin gelişmesiyle birlikte teknolojik yöntemlerle film olarak okurun ve izleyicinin önüne konulması, bu eserlerin okur üzerindeki etkisini arttırmaktadır. Böylece okurda, eserde anlatılan mekânı görme, ziyaret etme isteği canlanmaktadır. Ayrıca edebi bir tür olarak seyahatnamelerin, gezi notlarının da okur üzerinde turistik bir etki bıraktığı görülmektedir. Fakat Özdemir (2009:38); değişik güzergâh, deneyim, yaşantı, bağlam seçenekleri sunan, ancak gezi türü içinde değerlendirilmeyen edebî eserler de bazen turizm açısından da kaynak, rehber vazifesi görebildiğini ifade etmektedir. Buna örnek olarak ise Namık Kemal'in “*Vatan Yahut Silistre*” adlı eserini göstermekte, bu eserin bugün dahi okurun kafasında Silistre'ye karşı bir ilginin uyanmasına neden olduğunu dile getirmektedir.

Yukarıda ele alınan türler ve yaklaşımlar dışında ayrıca edebi eser çevirilerinin de turizme katkı sunduğu, böylece turistik pazarı etkilediği görülmektedir. Bu bağlamda çeviri etkinliğinin turizm sektörü açısından son derece önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Herhangi bir edebi eseri önemli ve etkili kılan unsurlar öncelikli olarak üslup, konu seçkisi, mekânsal özellikleri ve yazarıdır. Türkiye'nin herhangi bir ilinin ilgi çekici bir özelliğini kültürel motiflerle harmanlayarak aktaran bir yazar, okurda o ile karşı bir ilgi ve o ili görme isteği uyandırmaktadır. Fakat eser Türkçe yazıldığında sadece Türk okur kitlesine ulaşabilecektir. Bu durumda çeviri faktörü ortaya çıkmakta ve o eser hangi dillere çevrilirse o dilin konuşulduğu coğrafyaya da etki edebilmektedir. Böylece etkilediği okur sayısı artmaktadır. Bu konuda da Özdemir (2009:43), çeviri faaliyetleri sonucu gezenin yazar veya sanatçı değil, eserler olduğuna işaret etmiştir. Eserler farklı

ülkelerde gezdikçe, o ülkenin insanlarını yolculuğa, yani eserde okudukları mekânı görmeye sürüklemektedir. Özdemir'e (2009:45) göre, bugün dünyanın kültür ekonomisinden ve turizminden en fazla payı alan kentlerin başında Paris gelmektedir. Notre Dame'nin Kamburu ile sıradan bir kilise, dünyanın en çok ziyaret edilen bir yapısına dönüşebilmektedir. Milyonlarca turist, mimari açıdan pek özelliği olmayan bir yapıyı görmek ve hayallerindeki Kambur'u görebilmek için Paris'e gitmektedir.

Özetle neredeyse her edebi türün turizme doğrudan ya da dolaylı olarak etki ettiği ortaya çıkmaktadır. Tarihi romanlar başta olmak üzere, öyküler, çocuk kitaplarında yer alan masal ve benzeri anlatı türleri, bu türlerin farklı dillere çevirileri, film sektörü gibi etmenler işledikleri mekân bağlamında turizmin o mekânda canlanmasını sağlamaktadırlar. Sonuç olarak edebi eserlerin, yani edebiyatın turizmi doğrudan etkilediği ve bu iki kavram arasında kopmaz bir etkileşimin olduğu söylenebilmektedir.

4.2 Turizmin Edebiyata Etkisi

Kültür turizminin önemli mekânlarından biri olan kentler, geçmişte sahip oldukları hanlar, kıraathaneler, sahaflar, kulüpler ve otel lobileri vasıtasıyla şair ve yazarlara çeşitli imkânlar sunarak edebiyatın gelişmesine ortam hazırlamışlardır. Her kentin bir entelektüel ortamı, edebi muhiti vardır. Bunlar edebiyatçının içinde yetiştiği, izini süreceği ustaların şiirlerini ve sohbetlerini dinlediği, kendi şiirlerini okuduğu ve icabında eleştiriler alarak yetiştiği ortamlardır. Şairin içinden geldiği edebi muhit, ona ortak dil, tecrübe ve üslup kazandıran bir okuldur (Kemikli, 2010:29). Kentlerin sahip oldukları bu kültürel değerler, geçmişte pek çok kişiyi kendine çekmiştir. Bu yolculuklar, yani turistik ziyaretler olarak değerlendirebileceğimiz geziler aracılığıyla İslam Dünyası'nda birçok ilim adamı, şair ve resmi görevli, gezip gördükleri yerler hakkında gezi, seyahat, yolculuk adıyla Arapça eserler yazmışlardır. Bu eserler turizmin edebiyata ilk etkileri ya da yansıması olarak kabul görmektedir.

Turizm ile edebiyatın birbirine en çok yakınlaştığı nokta gezi yazılarıdır. Gezi yazıları gerçekten hareketle yeniden üretilmiş (kurgulanmış) metinler oldukları için insanlarda yeni yerler keşfetme duygusu uyandırır. Gezi yazılarını çokça okuyan insanlar yeni yerler görmek isterler (Curtis'ten akt. Karataş ve Koç, 2012:421).

Gezi yazıları bulunan Avrupalı yazarlara örnek olarak şu isimler gösterilebilir: W. Von Goethe, H. Heine, H. Hesse (Almanya), St. Zweig (Avusturya), A. Camus, F. R. De Chateaubriand, A. Gide, G. De Maupassant (Fransa), G.G. Byron, D. H. Lawrence, H. G.

Wells (İngiltere), G. Casti (İtalya) ve A.A. Puşkin (Rusya) (Aytaç, 1994:66). Osmanlı döneminde yaşamış olan Seydi Ali Reis'in Hindistan, Afganistan, Buhara, Maveraiünnehir ve Edirne maceralarının yer aldığı Miratü'l- Memalik (Ülkelerin Aynası) adlı eserinin, Türkçe ilk gezi kitabı olduğu belirtilmektedir. Ancak seyahatname deyince şüphesiz akla, Evliya Çelebi gelmektedir. Onun 17. asır dünyasını (Dağıstan, Avusturya, Hicaz, Habeşistan, Musul, Bursa, İzmir, Trabzon vb.) yansıtan on ciltlik seyahatnamesi, Türk kültür tarihinin temel kaynaklarından biridir. (Özdemir, 2009:35).

Tanzimat'tan günümüze kadar gezi yazıları (seyahatname, sefername, rihle) alanında eser kaleme almış onlarca yazar arasından şu isimler örnek verilebilir Necatigil'den akt. Özdemir, 2009:36):

Tablo 4.2 Çeşitli Yazarların Gezi Yazıları

Yazar	Eser
Abdurrahman Efendi	Brezilya Seyahatnamesi
Ahmet Bican Ercilasun	Çin Günlüğü
Ahmet Hamdi Tanpınar	Beş Şehir
Ahmet Haşim	Frankfurt Seyahatnamesi, Bir seyahat Notları
Ahmet Mithat	Avrupa'da Bir Cevelan
Ali Bey	Seyahat Jurnalı
Attila İlhan	Abbas Yolcu
Aydın Boysan	Dünyayı Severek 1,2, Yollarda Dünyadan Gezi Yazıları, Uzaklardan Dünyadaki Gezi Yazıları
Aziz Nesin	Dünya Kazan Ben Keççe 1/ Irak, Mısır-2006
Azra Erhat	Mavi Yolculuk, Mavi Anadolu
Bedii Faik Akın	Sam Amcanın Evinde, Bir Garip Ada
Bedri Rahmi Eyüboğlu	Canım Anadolu
Buket Uzuner	New York Seyir Defteri, Bir Siyah Saçlı Kadının Gezi Notları
Burhan Arpad	Gezi Günlüğü, Avusturya Günlüğü
Cenap Şehabettin	Afak-ı Irak, Hac Yolunda, Avrupa Mektupları
Deniz Som	Gide Gide Anadolu, Dere Tepe Anadolu
Enis Batur	Şhrensiz
Falih Rıfki Atay	Taymis Kıyıları, Tuna Kıyıları, Hind, Yolcu Defteri, Gezerek Gördüklerim, Bizim Akdeniz, Denizaşırı
Fikret Otyam	Gide Gide 1-2-3, Ha Bu Diyar Doğu'dan Gezi Notları
Füruzan	Balkan Yolcusu
Haldun Taner	Düşsem Yollara Yollara
Hikmet Birand	Anadolu Manzaraları
Melih Cevdet Anday	Sovyet Rusya, Azerbaycan, Özbekistan, Bulgaristan, Macaristan
Memduh Şevket Esendal	Tahran Anıları ve Düşsel Yazılar
Mina Urgan	Bir Dinozorun Gezileri
Murat Özsoy	Turkuaz Günlüğü, Hindistan'dan Pakistan'a, Çin'den İran'a Bir Belgesel Filmin Öyküsü
Nazlı Eray	Beyoğlu'nda Gezerim
Nedim Gürsel	Bir Avuç Dünya, Toplu Gezi Yazıları, Sevgilim İstanbul, Pasifik Kıyısında, Seyir Defteri, Gemiler de Gitti
Nevzat Üstün	Almanya Beyleri, Portekiz'in Bahçeleri
Orhan Kural	Sefername 1 / Günümüz Yazarlarından Gezi Yazıları, Bir Gezginin Dünyası, Dünya Döndükçe İnsan Gezdi

Reşat Nuri Güntekin	Tuna'dan Batı'ya, Anadolu Notları I- II
Semih Günver	Tac Mahal Oteli, Anılar ve Öyküler
Tarık Minkari	Yetmişin Baharında, Hoş ya da Boş, İsrail ve Amerika Gezileri, (Gezdikçe)
Tayfun Talipoğlu	Benim Yolum
Tomris Uyar	Gündökümü 1, 2
Yaşar Nabi Nayır	Değişen Dünyamız/ Balkanlar ve Türklük
Yılmaz Çetiner	Şu Bizim Rumeli
Zeynep Oral	Uzak-doğum

Turistik olarak kabul edilebilecek gezilerin seyahatname, gezi notları şeklinde edebi türlerin ortaya çıkmasını sağlaması edebiyat açısından önemlidir. Bahsedilen seyahatnameler başlarda yakın mesafelerde yapılırken, Özdemir'e göre (2009:40) özellikle ulaşım ve iletişim alanlarındaki gelişmelerle uzak diyarlar da gezginlerin düşlerini süslemeye başlamıştır. Ayrıca Amerika ve Uzak Doğu'nun Batılılar tarafından keşfi neticesinde önceleri maceracıların, tüccarların, yöneticilerin, askerlerin, misyonerlerin ve bilim adamlarının sunduklarıyla edebiyatı dönüştürmeye çalışan yazar ve şairler, bir süre sonra Yakın Doğu ve Uzak Doğu ülkelerini ziyaret etmeye başlamışlardır. Bu seyahatler sonucunda Batı edebiyatları yeni imgeler ve temalar kazanmış ve bir süre sonra Batı merkezli medeniyet anlayışı, edebiyat çevrelerindeki hâkimiyetini yitirmiştir.

Yukarıda ele alınan bilgiler bağlamında Çimen (2013:84), turizmin edebiyata katkısını dört maddede sıralamaktadır:

- Yazarların turistik gezileri, yazdıkları eserlere ilham kaynağı olmaktadır.
- Sözlü edebiyatı ve efsaneleri başka kültürlerle taşıyanlar turistlerdir.
- Turizm hareketi sırasında edebî eser okuma oranı artmaktadır.
- Turizm hareketi, destinasyon/meکان ile ilgili okuma ilgisini artırmaktadır.

Kısaca aktarmak gerekirse ile edebiyat arasındaki etkileşim iki yönlüdür. Turizm seyahatname, gezi notları gibi edebi türlerin ortaya çıkmasını sağlamış; edebiyat da roman, öykü vb. türlerle turizmin pek çok yerde canlanmasını ve değer kazanmasını sağlamıştır.

Edebiyat-turizm etkileşimine dair bir inceleme, son tahlilde edebiyat turizmi ya da başka bir deyişle edebi miras turizmini gündeme getirmektedir.

4.3 Edebi Miras Turizmi/Edebiyat Turizmi

Edebi miras turizminden bahsetmeden önce miras ve edebi miras kavramları üzerinde durmak yerinde olacaktır.

Miras, Arapça bir kelime olup sözlükte ölen kişinin, geride bıraktığı, terk ettiği maddi varlık anlamına gelmektedir (Mutçalı, 2012:89). Geniş anlamda ise miras, geçmişten kalan her şeydir. Kuşkusuz bazı şehirler veya başka mekânlar, yazarların ve şairlerin anlatımıyla daha bilindik ve daha kalıcı bir hayata sahip olmuşlardır. Diğer taraftan edebî kişilerin yaşama alanları, onlara ilgi duyan kişiler için çeşitli imkânlar sunmaktadır. Yazar veya şairlerin çalıştığı mekânı görmek, onların yürüdükleri yerlerde yürümek, teneffüs ettikleri havayı solumak, hatıralarına dokunmak, ilgi çeken başlıca çekiciliklerdir (Herbert, 1966:77). Bugün birçok insan Baudelaire'in eserlerinde Paris'i, Joyce'un eserlerinde Dublin'i, Kavafis'in şiirlerinde İskenderiye'yi ve Yahya Kemal'in eserlerinde İstanbul'u görmektedir. Ya da bu şehirlere gidenler, sözü edilen yazarların izlerini aramaktadırlar. Geçmişini şimdide yaşatan, şimdikiyi düşsel bir alana aktaran (Narlı, 2007:160) bu izlerin görülüp izlenebileceği yerlerin başında, yazar evleri veya müzeleri gelmektedir. Bunlarla birlikte yazarların romanlarında geçen mekânlar da önemlidir. Bu tür alanlar bugün turizm maksadıyla tüketilmektedir. Böylece edebî miras turizmi ortaya çıkmaktadır (Alişaoğlu, Narlı, 2012:2).

Turizm olgusunun son zamanlarda hızla değişmesi ve insanların turizm kavramına farklı geniş anlamlar yüklemesi, turizmde çeşitliliği arttırmıştır. Sosyal ve ekonomik değişimler bağlamında turizm de değişmiştir. Günümüzde geleneksel turizm anlayışının bir ürünü olan kitlesel turizm yaygın olmakla birlikte, kültür ve doğa eğilimli turizm çeşitleri de önem kazanmaya başlamıştır. Böylece 1970'li yıllardan sonra alternatif turizm çeşitleri ortaya çıkmıştır. Bunlardan biri de miras turizmidir. Yeryüzü üzerindeki en büyük gösteri olarak tanımlanan turizmin hayat kaynağı mirastır (Boniface, Fowler, 1993:11). Özdemir de (2009:32) edebî eserleri kültür turizminin gelişmesini sağlayan temel dinamik olarak değerlendirmektedir. Edebî eserler aracılığıyla bir kent ya da ülke, kültür turizmi merkezi haline gelebilmektedir.

Yukarıda aktarılan bilgiler ışığında kültürel turizm ve miras turizmi şeklinde iki farklı kavramın ortaya çıktığı ve bunların yer yer aynı anlamda kullanılmalarına rağmen birbirlerinden farklı oldukları anlaşılmaktadır. Light'a göre (2000:160) miras, geçmişin bugünkü kullanımı olarak ele alınırsa, miras turizmi geçmişin turizm amacıyla tüketilmesi anlamına gelmektedir. Mirastan kalan şeyler ise tarihî binalardan, sanat çalışmalarına ve güzel manzaraya kadar değişen anlamlar içermektedir (Yale, 1991: 21). Alişaoğlu ise (2004:67) miras turizmini, mekânın yeniden yorumlanması sonucu ortaya çıkan, her türlü geçmişi (doğal ve sosyokültürel geçmiş) özleme dayalı bir turizm çeşidi

olarak göstermektedir. Geçmişin turizm amacıyla tüketilmesi olarak şekillenen miras turizmi, beraberinde edebi miras turizmini de beslemektedir. Aliagaoglu ve Narlı (2012:1) edebi miras turizmini edebiyat, mekân ve turizm üçlüsünün buluştuğu yer olarak ifade etmektedir. Onlara göre edebî kişiler, onların yaşama alanları ve eserlerinin geçtiği yerler, edebî miras turizminin ana çekicilikleridir.

Bazı yazarlar, *edebi miras turizmi* yerine *edebiyat turizmi* kavramını kullanmaktadır. Edebiyat turizmi; edebiyatla bir biçimde alakalı şehirlere, kasabalara veya otellere seyahat anlamına gelmektedir. Edebiyat ile ilgili kişilerin doğum yerleri, yaşam alanları, mezarları ve eserlerine konu olmuş yerler edebiyat turizminin ana çekicilikleridir (Özkul, Demirer ve İpar, 2012:1 vd.). Edebiyat turizminin daha geniş bir tanımına ise Çevik (2017:151) yer vermiştir: Yazarların doğduğu, yaşadığı, eserlerini kaleme aldığı müze statüsündeki gerçek mekânlara, yazarların eserlerindeki kurgusal karakterlerle bağlantılı yerlere ya da edebi figürlerden dolayı popüler hale gelmiş destinasyonlara yapılan seyahatlerdir. Bu bağlamda yazarların doğduğu, yaşadığı ve çok iyi bilinen eserlerini kaleme aldıkları gerçek mekânlar, birer kültürel miras unsuru olarak turistik destinasyonların önemli değerlerini oluşturmaktadırlar. Bu değerler orijinaline sadık kalınarak korunduğunda ve sürdürülebilirliği sağlandığında bulunduğu bölgenin turizm gelişimine katkı sağlamaktadır. Bugüne kadar dünya çapında turizm destinasyonlarının tanıtılması ve gelişiminde edebiyat bağlantısı önemli bir rol oynamaktadır (Busby, Shetliffe, 2013:7). Başta İngiltere olmak üzere Avrupa'nın pek çok ülkesinde edebiyat turizmi, kültürel miras turizminin önemli bir türü olarak ilgi görmektedir (Çevik, 2017:155).

Turizm endüstrisinin büyüyen ve önemli bir sektörü konumunda olan edebiyat turizmi, edebi bir eserin popüleritesi ya da bir yazarın prestiji nedeniyle yazarın eserlerine konu ettiği ya da kendisinin ilişkilendirildiği destinasyonlara ve mekânlara yapılan ziyaretlerle ortaya çıkan bir turizm türüdür (Busby, Klug, 2001:319). Edebiyat turizminin hangi turizm türü içinde değerlendirilmesi gerektiğine dair farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı çalışmalarda edebiyat turizminin miras turizmi kapsamında ele alındığı görülmüştür (Squire, 1996:113; Herbert, 2001:316; Smith, 2003:87). Bazı araştırmacılar ise edebiyat turizmini kültür turizminin bir türü olarak ele almaktadırlar. Aslında her iki kavram, yani hem miras turizmi hem de kültür turizmi içerik açısından birbirine çok yakın iki kavramdır. Miras turizminin mekâna dayalı bir turizm çeşidi olduğu varsayımından

hareket edersek edebiyat turizminde de mekân (edebiyat müzeleri, şair ve yazarların doğum yerleri vs.) önemli bir olgudur (Aliğaoğlu, Narlı, 2012:4).

Çevik (2012:81), edebiyat turizmi için *kültürün dâhil olduğu birçok turizm çeşidiyle yakından ilişkilidir* ifadesini kullanmaktadır ve bu ifade, edebiyat turizmini belli bir çatı altında toplamaya çalışmanın ne kadar gereksiz olduğunu göstermektedir. Çünkü yazarların mezarlarını ziyaret etmek de edebiyat turizmi kapsamında değerlendirilmektedir. Bu, edebiyat turizminin hüznün (Kılıç, Akyurt, 2011:210) turizmiyle yakın ilişkisi olduğunu da göstermektedir. Çevik (2017:156), edebiyat turizminin etkinlik turizmi ile de yakın ilişkisi olduğunu söylemektedir. Edebiyat festivalleri, edebiyat turizminin önemli bir ürünü olarak dünyanın birçok bölgesinde giderek artan etkinliklerden oluşmaktadır.

Edebiyat turizminin kendi içinde birçok farklı türü bulunmaktadır. Butler (akt. Busby, Klug, 2001:320), edebiyat turizmini dört maddede kategorize etmiştir:

1. Gerçek mekânlara yapılan seyahatler: Bir yazarın hayatıyla bağlantılı olan, genellikle yazarın doğduğu, yaşadığı, çalışma alanı olarak kullandığı ya da öldüğü evlere yapılan ziyaretlerdir.
2. Kurgusal mekânlara yapılan seyahatler: Yazarların eserlerine konu olan mekânlara yapılan ziyaretlerdir.
3. Edebi figürlere hitap eden destinasyonlara yapılan seyahatler: Bunlar, edebi figürler aracılığıyla pazarlama ve tanıtım çabalarının yoğun şekilde yapıldığı destinasyonlara yapılan seyahatlerdir.
4. Bir yazarın ya da eserin popülaritesine dayanan destinasyonlara yapılan seyahatler: Bunlar, herhangi bir çaba olmaksızın tamamen bir yazarın ya da eserinin popülaritesine dayanarak turizmde ön plana çıkmış destinasyonlara yapılan seyahatleri kapsamaktadır.

Butler'in belirttiği dört (4) kategori dışında bazı kaynaklarda ayrıca *gezi yazarlığı* kategorisi, *film kaynaklı edebiyat turizmi*, *edebiyat festivalleri* ve *kitapçı turizmi* gibi kategoriler de eklenmiştir. Gezi yazarlığı, *mekânların ve insanların yeniden yorumlanarak geniş kitlelere iletilen bir araç* şeklinde, film kaynaklı edebiyat turizmi ise *bir destinasyonda hem filmin izlenmesi hem de uyarlandığı edebiyat eserinin okunmasından kaynaklı geniş çaplı ilginin sonucu ortaya çıkan turizm türü* şeklinde tanımlamıştır (Çevik, 2017:157vd.).

Seyahat ve kültürel deneyimlerle edebiyatı birleştiren edebiyat turizmi, çağdaş bir olay olmayıp birkaç yüzyıldır uygulanmaktadır. M.Ö. 5. yy'de Heredeto'un 'The Histories' adlı eseriyle Nil Nehri ve Mısır'daki harikaları ziyaret etmeye teşvik ettiği

düşünülmektedir. Tarihsel kaynaklara göre şairler ve yazarlar ile bağı bulunan şehirlere seyahatler, meraklı gezginlerin ünlü yazarların evlerini, mezarlarını ve sevdikleri mekânları ziyaret etmeye başladıkları 19. yy'de artmıştır (Özkul, Demirer ve İpar; 2012:5).

4.4 Edebiyat Müzeleri

Antik Yunan'da ilham perilerinin (Mousa-Musa) düşünme yeri ve tapınağı (mouseion) olarak adlandırılan müze (museum), Romalılar tarafından felsefe tartışma yeri, 15. yüzyılda Floransa'da Medici alilesinin üyesi olan Lorenzo'nun koleksiyonunun adı, 17. yüzyılda antik nesnelere verilen genel ad olarak kullanılmıştır. 18. yüzyılda kültür mirasıyla ilgili nesnelere toplanıp sergilendiği mekân anlamında, günümüzde de sanat galerileri, bilim ve keşif merkezlerini de kapsayacak şekilde anlam kazanmıştır (Onur, 2012:20; Adıgüzel, 2017:7).

Edebiyat müzeleri de yukarıda bahsedildiği gibi edebiyat turizminin kapsamı içinde değerlendirilen ve turistik destinasyon ortaya çıkaran bir olgudur. Adıgüzel (2017:85) edebiyat müzelerini, edebiyatın toplumdaki rolünü müze ortamlarında tanıtan, koruyan ve ileterek etkileşimli bir öğrenme olanağı sunan mekânlar olarak tanımlamaktadır. Türkiye'de kapsam ve işlev açısından tam anlamıyla edebiyat müzesi olarak adlandırılan bir müze olmamakla birlikte, edebiyat ile ilgili yazar müze evleri, müze kütüphaneleri, somut olmayan kültürel miras müzeleri ve yazar evleri mevcuttur. Adıgüzel, yaptığı bir araştırmada (2017), edebiyat müzesi kavramı üzerinde durmuş, Türkiye'deki edebiyat müzelerini türleri açısından değerlendirmiş ve edebiyat eğitimi ile müze arasında bağ kurarak edebiyat müzelerinde edebiyat eğitiminin ne şekilde gerçekleştirilebileceğini örneklerle anlatmıştır. Bu bağlamda edebiyat müzelerinin detaylı bir analizini yapmadan önce, müze kavramını ana hatlarıyla tanıtmakta yarar vardır.

4.4.1 Edebiyat Müzelerinin Kapsamı, Önemi ve Türleri

Edebiyat, bir bilim dalı olarak ortaya çıktığı günden günümüze kadar sürekli gelişerek yol alan bir alandır. Sözlü ve yazılı olmak üzere iki kolda gelişen bu bilim dalı, türler ve dönemler bağlamında inanılmaz derecede geniş bir yelpaze gibidir. Bu tanımdan edindiğimiz derinlik bağlamında düşündüğümüzde Adıgüzel'e göre (2017:88),

Türkiye’de özellikle *Edebiyat Müzesi* olarak adlandırılan bir müzenin olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Dünyanın farklı ülkelerinde kurulan edebiyat müzeleri ile ilgili araştırma, geliştirme faaliyetlerini desteklemek, edebiyat müzelerinin yaygınlık kazanmasını sağlamak amacıyla hareket eden Uluslararası Edebiyat Müzeleri Komitesi’ne (International Committee for Literary Museums) göre, edebiyat müzeleri kültürel miras olarak kabul edilen, edebiyat kapsamında çalışan kurumlardır.

Edebiyat müzeleri, edebiyatı ve edebiyatın toplumdaki rolünü tanıtmak için müzecilik anlayışına bağlı kalarak hareket eder. Adıgüzel’e göre (2017:88) edebiyat müzeleri kendi içlerinde çeşitlilik gösterebilir, örneğin Estonya Edebiyat Müzesi, Nizami Gencevi Milli Azerbaycan Müzesi, aynı zamanda bir enstitü gibi görev yapmakta ve bu müzelerde yazılı ve sözlü kültüre ilişkin hemen her unsura (el yazmaları, fotoğraf, müzik, kostüm, eşya, vb.) yer verilmektedir. Ulusal İngiliz Edebiyatı Müzesi, Avusturya Milli Kütüphanesi Edebiyat Müzesi ve Almanya Modern Edebiyat Müzesi’nde sadece edebiyat ile ilgili geniş arşiv belgeleri yer almaktadır. Bu gibi müzeler genellikle birden fazla yazar ve döneme ait yazı, fotoğraf ve arşiv belgesini bir arada sergilemektedirler.

Charles Dickens Müzesi, Sherlock Holmes Müzesi, Jane Austen Müze Evi, Victor Hugo Evi Edebiyat Müzesi, Namık Kemal Müze Evi gibi edebiyat müzeleri ise sadece bir yazar temel alınarak ve yazarların bir dönem yaşadıkları ya da doğdukları kendi evlerinde oluşturulan müzelerdir. Bu müzelerde o yazara ait her türlü el yazması, karalama, mektup, günlük, fotoğraf gibi kişisel yaşamlarına ilişkin eşyaya yer verilmektedir. Adıgüzel’in (2017) bu ifadeleri, edebiyat müzelerinin kendi içinde çok çeşitli olduğunu, ele aldıkları ve sergiledikleri öğelere göre adlandırıldıklarını göstermektedir. Yani edebiyat müzesi bir yazarı, yazarın doğduğu kenti, bir eseri veya genel anlamda bir ulusun edebiyatını sergileyebilmektedir.

Edebiyat müzelerine yazarların eserleri ve kimlikleri şekil vermektedir. Bu durum müzelerin turizm sektörüne katkısını arttırmaktadır. Yani edebiyat müzeleri, turizmi teşvik ederek edebi miras turizminin gelişimine katkı sunmaktadır. Böylelikle edebi kültür, hem yerli hem yabancı turistler aracılığıyla oldukça büyük bir kitleye ulaşabilmekte, maddi kazanımın yanı sıra kültürel kazanç sağlanabilmektedir (Adıgüzel, 2017:89).

Adıgüzel (2017:7), edebiyat müzelerinin eğitsel işlevlerini, konuyla ilgili makalesinde detaylı bir şekilde ortaya koymuştur. Bu eğitsel işlevlerin başlıcaları şunlardır:

- Edebi kültürü ulusal ve uluslararası alanda tanıtmaya,
- Edebiyata ilişkin tarihsel gerçekleri, müzedeki belge ve nesnelere aracılığıyla gün ışığına çıkararak geleceğe aktarmaya,
- Tarihsel süreç içinde edebi anlayışın değişimini sergileyerek geçmişle günümüz arasında karşılaştırma yapmayı kolaylaştırma,
- Edebi dönemlere ilişkin çeşitli nesnelere (yazarların eserleri, mektuplar, fotoğraflar vb.) aracılığıyla edebiyat tarihinin somutlaştırılarak akılda kalmasını sağlama.

Uluslararası Edebiyat Müzeleri Komitesi (ICLM), edebiyat müzelerini şu şekilde sınıflandırmıştır (Adıgüzel, 2017:89):

- Yazar Müzeleri: Genellikle yazarların doğduğu, bir süre yaşadığı ya da öldüğü bina/dairelerdir. Yazar müzeleri, edebi bir kişiye ithaf edilir. Sherlock Holmes Müzesi gibi.
- Genel Edebiyat Müzeleri: Belli bir bölgeye ait bir edebiyat, edebiyatın özel bir türü ya da genel olarak edebiyat ve yazılı/sözlü dil ile ilgili müzelerdir. Aynı zamanda müze, bilimsel bir yaklaşımla ele alınan özel kitap ve el yazması koleksiyonlarına sahip kurumları da içerebilir.
- Edebi Alanlar: Genellikle bir yazarın yaşadığı alan yazarın çalışmasıyla yakından ilgilidir. Belirli bir alanda bulunan evler, doğa vb. yerler kültürel miras olarak ele alınırlar.

Çevik (2017:151vd.), makalesinde *müze edebi mekânlar yerine yazarla bağlantılı gerçek mekânlar* ifadesini kullanmayı tercih etmektedir. Ona (2017) göre, yazarlarla bağlantılı olan mekânlar ziyaretçiler için çeşitli çekicilik unsurları oluşturabilmektedir. Yazarların kişisel hayat hikâyeleri, özel eşyaları ve bu eşyalara dokunma, yazarları, eserlerinde anlattıkları konu ve olaylarla hatırlayıp onları yerlerinde hissetme gibi duygular okuru, edebiyat müzelerine çekmektedir. Aslında bu müzelerde gerçek ile kurgu iç içe girmektedir.

Sait Faik Abasıyanık'ın müze evini edebiyat turizmi açısından incelemiş olan Çevik'e göre edebi mekanlar için yorumlama biçimleri, otantiklik, nostalji, edebi farkındalık, yazarla kurulan duygusal bağlantı gibi kavramlar birbirleriyle bağlantılıdır, ancak bunların içinde en önemlisi yorumlama biçimi, yani müzenin düzenidir. Mekânda seçilen yorumlama biçimleri diğer kavramları da olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyerek edebiyat turistinın nihai deneyiminde belirleyici olmaktadır (Çevik,

2017:165). Hatta Çevik çalışmasının devamında edebiyat turistlerinin hayranı oldukları yazarın doğduğu, çalıştığı ya da hayatının bir kısmını geçirdiği gerçek bir mekânda yazarın kullanmış olduğu gerçek kişisel eşyaların arasında otantik bir deneyim peşinde olduklarını dile getirmektedir. Bu aslında edebiyat müzelerinin kime, nasıl hizmet ettiğini gösteren bir ifadedir. Çünkü edebiyat turistleri, öncelikli olarak ziyaret ettikleri yazarın itibarını arttırmakta, edebiyata değer katıp edebiyat turizminin canlanmasını sağlamaktadır. Ayrıca edebiyat turistlerinin farkındalık düzeyleri daha yüksektir. Bu durum edebiyat turistlerinin yazarla içsel bir bağ kurmalarını da sağlamaktadır.

MacCannel ise turistlerin “otantik” olanı aradıklarını; ancak bunda başarılı olamadıklarını, çünkü meraklı turistler için yapay yerler kurulmuş olduğunu ileri sürmektedir. Yani ona göre, turist mekânları “sahnelenmiş otantiklik” çerçevesinde düzenlenmektedir (Urry’den akt. Özünel, 2011:259).

Yukarıdaki bilgiler ışığında edebiyat müzelerinin hem edebiyat hem turizm hem okur hem turist açısından büyük bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Çünkü edebi eser ve onun yazarı sayesinde okur, zamanla turist haline dönüşmektedir. Ayrıca edebiyat müzeleri, yazarlar tarafından oluşturulan eserlerin sonraki kuşaklara aktarılması, edebiyat ve kültür bilincinin geliştirilmesi, edebiyat tarihinin iyi anlaşılması ve en önemlisi yazarlara ait pek çok eşyanın ileriki nesillere aktarılmasına imkân vermektedir.

4.4.2 Yazar Müze Evleri

Edebiyat ile ilgili müzelerden Türkiye’de en sık rastlanana, bir zamanlar yazar ya da şairlerin hayatlarını geçirdikleri ve eserlerini kaleme aldıkları evleridir. Bu evler yazar müze evi olarak adlandırılmaktadır. Müze evleri, mimarisi ve içinde yaşayan şahsiyet nedeniyle korunması gereken yapılar olarak tanımlanmaktadır (Madran, 1999:15). Uz (2015:271) ise müze evleri; toplumsal tarih bağlamında önemli bir şahsa ait olan bir evin, kamu hizmetine açılması nedeniyle önem kazanması ve o evdeki yaşanmışlığı, halka çağdaş müzecilik anlayışı çerçevesinde sunan yapı olarak açıklamaktadır. Uluslararası Müzeler Komitesi (ICOM)’ne bağlı olarak müze evlerin yönetimi ve korunmasına odaklanan ve Fransızca tarihi evler anlamına gelen ‘*demeures historiques*’ sözcüklerinin kısaltması olan DEMHİST Komisyonu ise müze evi; günümüzde halka açılmış, geçmişte mesken olan tarihsel yapıların, orijinal mobilyaların tarihi, kültürel koleksiyonlarını gösteren, ünlü yaratıcıların ruhunu yansıtan ve güçlü bir şekilde bir topluluğun tarihsel

anlarına bağlı, özel bir müze çeşidi olarak tanımlamaktadır (ICOM'dan akt.; Adıgüzel, 2017:91).

Yazar müze evlerinin önemsenmesinin ve ziyaret edilmesinin temel sebeplerinden biri de meraktır. Çünkü yazarın eserlerini okuyan okur, o yazarın hayatını, yaşadığı ortamı tüm yönleriyle merak etmektedir. Ayrıca o yazara ve yazdıkları esere karşı saygı bağlamında ziyaretler de yapılmaktadır. Bu bakış açısı, ayrıca müze evlerin ortaya çıkış sebebidir. Fakat Uz (2015:91) ve Adıgüzel'e (2017:91) göre kişiler, bazen kendileri bunu talep etmiş bazen de bir kuruma bağışlanmışlar ve kurum tarafından bu evler müzeye dönüştürülmüştür. Buldukları bölge, koleksiyon içeriği, ev içindeki yaşanmışlığa göre farklı kategorilerde incelenen müze evler DEMHIST tarafından 2007 yılında yapılan toplantıda dokuz kategoride toplanmıştır. Bunların başında da önemli kişilerin (yazar, artist, müzisyen, politikacı, askeri kahraman, vb.) evleri gelmektedir (Adıgüzel, 2017:91). Bu evler, ilgili kişinin hayatının bir kısmını veya tümünü geçirdiği evdir ve oluşturdukları eserler genellikle bu evlerde yazılmıştır. Eserlerden başka, ayrıca ilgili kişilerin kişisel eşyaları, eserlerin el yazmaları bu evlerde bulunmaktadır. Bu da bu evlere olan ilgiyi arttırmaktadır.

Yazar müze evlerinin buldukları bölgeye pek çok olumlu etkisi olabilmektedir. Bunların önde gelenlerinden biri de İnan'a göre (2013:531) buldukları kentin edebiyat ve estetik kültürünü yansıtmalarıdır. Ayrıca Herbert (1966:77) edebî kişilerin yaşam alanlarını ve çalıştıkları mekânları görmenin okur üzerinde derin bir etkisinin olduğunu, onların dokunup hissettiği nesnelere okuru heyecanlandırdığını ifade etmektedir.

Yazar müze evlerinin okur ve kent açısından öneminin yanı sıra ekonomik gelişimlere katkısı da önem arz etmektedir. Çünkü yazar müze evleri buldukları kentin ekonomisine, kültürüne, turistik boyutuna ve en önemlisi gelişim düzeyine ciddi katkılar sunmaktadır.

Okulda veya günlük sosyal hayatta edebiyatın önem ve değerini işlerken edebi eserlerden olduğu kadar yazar müze evlerinden de faydalanılmaktadır. Çünkü bu evler sırasıyla yazar, yazarın hayatı, kullandığı özel eşyalar, eserleri ve eserlerin yazıldığı dönem ile ilgili detaylı ve kalıcı (somut) bilgiler aktarmaktadırlar.

4.4.3 Edebiyat Müze Kütüphaneleri

Edebiyat müze kütüphaneleri hem müze hem de kütüphane boyutu olan, özellikle bir yazar/şairi odağına alan, sınırlı ve belirli bir koleksiyonu kapsamaktadır (Adıgüzel,

2017:93). Edebiyat Müze Kütüphaneleri, 2010 yılında Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan proje kapsamında ortaya çıkmıştır. Atınç ve Karadeniz'e göre (2011:524) bu kütüphanelerin amacı; yazarlar, çevirmenler, yayıncılar, edebiyat dergicileri, eleştirmenler, telif ajanslarına bağlı faaliyet gösterenler ile edebiyatseverler arasındaki iletişimi ve etkileşimi geliştirmek ve artırmaktır. Bu kütüphaneler; başta yazarlar, eleştirmenler ve yayıncılar olmak üzere, tüm topluma hizmet verebilecek ve geleneksel kütüphanecilikten farklı bir içerik ve anlama sahip, topluma yeni bir kültürel konsept sunabilecek şekilde tasarlanmıştır (Atınç ve Karadeniz, 2011:521). Bu kütüphaneler; aydınlara hitap eden entelektüel işi mekânlar olarak tasarlanırsa da öğrenci ve yazar arasında bağ kurmayı, kalıcı öğrenmeyi ve edebiyata karşı ilgiyi arttırmayı amaçlayan kaynak mekânlar olarak da kullanılabilir (Adıgüzel, 2017:93).

Edebiyat Müze Kütüphanelerini diğer bilindik kütüphanelerden ayıran temel etmen, yazarlara ait edebi eserlerin yanı sıra kalem, daktilo vb. objelerin de sergilenmesidir. Edebiyat müze kütüphanelerinin önemine kısaca değinmek gerekirse bu müze kütüphaneleri, okura edebi kültür hakkında detaylı bilgi verip edebi belleğin kaybolmasını engellemektedir. Ayrıca yazarlar hakkında detaylı ve somut bilgilere ulaşma imkânı sunduğundan dolayı edebiyat öğretimine ciddi katkıları olmaktadır.

4.4.4 Türkiye'deki Edebiyat Müzeleri

Türkiye, diğer ülkelerle kıyaslandığında yazar ve şairlerine yönelik aktivite veya müze ev oluşturma açısından çok geridedir. Hatta bazı önemli yazarların nerede ve hangi özel mekânlarda yaşadıkları dahi bilinmemektedir. Fakat son yıllarda edebiyat müzeleri, müze kütüphaneleri gibi oluşumlara karşı olan ilginin arttığı görülmektedir. Bu bağlamda Aliğağaoğlu ve Narlı, (2012:5) Türkiye'de edebî kişiliklerin yaşama alanlarını tespit ederken Kültür Bakanlığı tarafından yayımlanmış olan "*Türkiye Müzeleri*" adlı eserdeki verileri dikkate almıştır. Yazarların roman ve eserlerinde geçen gerçek veya hayali mekânların tespiti için yeni Türk edebiyatında kaynak taraması yapmışlardır.

Türkiye'de farklı illere dağılmış hâlde 27 yazar evinin müzeye dönüştürüldüğü tespit edilmiştir. Kültür Bakanlığı'nın tescil ettiği on üç (13) yazar müze evi ise şunlardır (Adıgüzel, 2017:94; Özkul vd., 2012:15):

Tablo 4.3 Yazar Müze Evleri

İl	Yazar Müze Evleri
Burdur	Fakir Baykurt
Diyarbakır	Cahit Sıtkı Tarancı
Diyarbakır	Ziya Gökalp
İstanbul	Hüseyin Rahmi Gürpınar
İstanbul	Kemal Tahir
İstanbul	Orhan Kemal
İstanbul	Reşat Nuri Güntekin
İstanbul	Sait Faik Abasıyanık
İstanbul	Aşyan (Tevfik Fikret, Abdülhak Hamit, Şair Nigar Hanım)
İzmir	Tarık Dursun K.
Kastamonu	Rıfat Ilgaz
Muğla	Can Yücel
Tekirdağ	Namık Kemal

Türkiye’de bulunan altı (6) adet Edebiyat Müze Kütüphanesi şunlardır (Adıgüzel, 2017:94; Özkul vd., 2012:15):

Tablo 4.4 Edebiyat Müze Kütüphaneleri

İl	Edebiyat Müze Kütüphaneleri
Adana	Karacaoğlan
Ankara	Mehmet Akif Ersoy
Diyarbakır	Ahmet Arif
Erzurum	Erzurumlu Emrah
Eskişehir	Yunus Emre
İstanbul	Ahmet Hamdi Tanpınar
Kütahya	Evliya Çelebi

Yazar müze evleri ve edebiyat müze kütüphanelerinden başka Türkiye’de edebiyat ile ilgili diğer müzeler ise şunlardır (Adıgüzel, 2017:90; Özkul vd., 2012:15):

Tablo 4.5 Edebiyat ile İlgili Diğer Müzeler

İl	Müze
Ankara	Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi
Ankara	Gazi Üniversitesi Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi
Ankara	Beypazarı Yaşayan Müze
Bursa	Karagöz Müzesi
İstanbul	Masumiyet Müzesi (Çukurcuma)
İstanbul	Yahya Kemal Beyatlı Müzesi
İstanbul	Adam Mickiewicz Müzesi
İstanbul	Tanzimat Müzesi (Gülhane Parkı)
İstanbul	Galata Mevlevihanesi ve Divan Edebiyatı Müzesi
İstanbul	Türkiye Yazarlar Sendikası Edebiyat Müzesi ve Yazın Belgeliği
Konya	Mevlana Müzesi
Konya	Nasrettin Hoca Arkeoloji ve Etnografya Müzesi (Akşehir)
Kütahya	Evliya Çelebi Müzesi

Nevşehir	Hacıbektas Müzesi
Ordu	Ünye Yaşayan Kültürel Miras Müzesi
Sivas	Aşık Veysel Müzesi (Şarkışla)

Türkiye'deki edebiyat müzelerinin çoğu İstanbul, Diyarbakır, Ankara ve Konya'da bulunmaktadır. Aşağıda bu müzeler hakkında kısa bilgiler verilmiştir:

Yazar müzeleri veya evleri açısından en önemli şehir İstanbul olarak görülmektedir ve İstanbul, ülkemizin edebî mekânlarının başkenti durumundadır. İstanbul'da dört farklı müzede altı edebî kişiliğe ait eserler yer almaktadır (Aliğaoğlu ve Narlı, 2012:8). İstanbul'daki başlıca edebiyat müzeleri şunlardır: Aşyan Müzesi, Sait Faik Abasıyanık Müzesi, Orhan Kemal Müzesi, Adam Mickiewicz Müzesi ve Divan Edebiyatı Müzesi.

Aşyan Müzesi: Bebek Senti'nde bulunan Tevfik Fikret'in evi, başlangıçta yazarın kişisel eşya ve eserlerinin az sayıda olması ve farklı yazarların eserlerine de yer verilmesi nedeniyle "Edebiyat Müzesi" olarak açılmıştı. Ardından yazarın kişisel eşya koleksiyonunun gelişmesiyle Aşyan Müze Evi olarak adı değiştirilmiştir (Uz, 2015). Burada Tevfik Fikret, Abdülhak Hamit ve şair Nigar Hanım ile ilgili eserler sergilenmektedir. Tevfik Fikret'in Bebek semtinde projesini kendi yaptırdığı "Aşyan" adıyla ün kazanmış bu evi ziyaret eden insanlar, bu eşyalardan, şairin ve dönemin maddi ve manevi özelliklerine dair bilgiler edinmektedirler. Aşyan, Batı'daki yazar/şair evlerinin müzeye dönüştürülmesinin Türkiye'deki ilk örneği de sayılabilir (Aliğaoğlu ve Narlı, 2012:8).

Sait Faik Abasıyanık Müzesi: Sait Faik Abasıyanık Türk Edebiyatı'nın önemli yazarlarından biridir. 1906 Adapazarı doğumlu yazarın *Medar-ı Maişet Motoru* ve *Kayıp Aranıyor* adlı iki adet romanı ile *Şimdi Sevişme Vakti* adlı bir adet şiir kitabı olsa da Sait Faik denildiğinde akla ilk olarak onun öyküleri gelir. Öykü kitapları; *Semaver*, *Sarnıç*, *Şahmerdan*, *Lüzumsuz Adam*, *Mahalle Kahvesi*, *Havada Bulut*, *Kumpanya*, *Havuz Başı*, *Son Kuşlar*, *Alemdağ'da Var Bir Yılan* ve *Az Şekerli*'dir. Sait Faik; Milli Eğitim Bakanlığı tarafından da çok okutulan bir yazar olmasından dolayı herkesin eğitim-öğretim dönemi boyunca kendisi ya da öyküleri hakkında az çok bilgi sahibi olduğu bir yazardır (Çevik, 2017:160).

Bu ev, 1938 yılında bir Rum aileden Sait Faik Abasıyanık'ın babası tarafından satın alınmıştır. Babası aynı yıl vefat ettiğinden bu evde daha çok Sait Faik, annesi ile

birlikte yaşamıştır. İstanbul Şişli’de başka bir evi de olduğundan, Sait Faik önceleri bu eve yazları uğramış ancak hayatının son dönemlerinde sağlık problemlerinden dolayı sürekli olarak adadaki bu evde yaşamaya başlamış ve adayı öykülerine ince ince işlemiş. Annesi, oğlunun tavsiyesi üzerine, onun ölümünden sonra evi herkese açık, ücretsiz müze olması koşuluyla Darüşşafaka Cemiyeti Derneği’ne bağışlamıştır (Çevik, 2017:161). Burgazada’da bulunan bu ev, Sait Faik Abasıyanık’ın yaşadığı, pek çok eserini kaleme aldığı ve 1959’dan bu yana müze ev statüsünde hizmet veren bir edebi mekândır. (Çevik, 2017:151).

Orhan Kemal Müzesi: Bu müze yazarın oğlu Işık Ögütçü tarafından Harbiye’de kurulmuştur. Orhan Kemal özel eşyalarının, mektuplarının ve eserlerinin toplandığı müze, hem İstanbul’dan hem de İstanbul dışından gelen bazı kimselerin ilgisini çekmektedir.

Adam Mickiewicz Müzesi: Polonyalı özgürlük şairi Adam Mickiewicz müzesi, Polonyalı turistler için çekiciliği olan bir mekândır (Aliağaoğlu ve Narlı, 2012:9).

Divan Edebiyatı Müzesi: İstanbul’da bulunan Galata Mevlevihane’si 1975 yılında Divan Edebiyatı Müzesi olarak açılmıştır. Müze içinde yer alan eserler, bu müzenin divan edebiyatından çok Mevlevilik anlayışını sergilemek amacıyla düzenlenen bir müze olduğunu göstermektedir (Adıgüzel, 2017:89).

İstanbul’dan sonra en fazla edebiyat müzesi bulunan ikinci il Diyarbakır’dır. Diyarbakır’da, Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi, Ziya Gökalp Müzesi ve Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi bulunmaktadır. Bunların dışında yazar Esmâ Ocak Evi de edebiyata meraklı turistler tarafından ziyaret edilmektedir. Aşağıda bu müzeler kısaca tanıtılmıştır:

Cahit Sıtkı Tarancı Müzesi: Müze olarak kullanılan bina, şairin çocukluğunu yaşadığı baba evidir. 34 yıldan beri müze olarak hizmet veren 266 yıllık tarihi bir mekân olan evde, 19.yüzyıl Diyarbakır yaşantısını canlandıracak etnografik malzemeler ile Cahit Sıtkı Tarancı’nın özel eşyaları, el yazısı ile yazılmış mektupları ve kitaplarının yanı sıra aile fotoğrafları ve belgeler de sergilenmektedir (Aliağaoğlu ve Narlı, 2012:11).

Ziya Gökalp Müzesi: Burası, Gökalp’in çocukluğunu, gençliğinin bir bölümünü yaşadığı baba evidir. Bu mekân da 19. yüzyılda Diyarbakır’da varlıklı ailelerin kullandıkları konaklardan biridir. Bu konak, 1953 yılında devlet tarafından mirasçılardan satın alınarak müze-ev hâline getirilmiştir. Haremlik ve selâmlık olmak üzere iki bölüm hâlinde iki katlı olan evde mekânlar, ortadaki iç avlunun etrafına yerleştirilmiştir. Müze-

evde yazara ait eşyaların yanı sıra yörenin etnografik eserleri de sergilenmektedir (Aliğaoğlu ve Narlı, 2012:11).

Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi: Diyarbakır'ın ünlü şairlerinden Ahmed Arif'e ithaf edilen yaklaşık 120 yıllık konak, 2011 yılında Ahmed Arif Edebiyat Müze Kütüphanesi olarak hizmete girmiştir. Cahit Sıtkı Tarancı Evi'ne komşu olan müze, Diyarbakır evlerinin özelliklerini muhafaza eden en güzel örneklerdendir. Bu ev, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kamulaştırılıp restore edilerek Ahmed Arif adına tahsis edilmiştir. Bu müzede şairin kişisel eşyaları, el yazısıyla yazdığı şiirleri ve Güneydoğulu birçok şairin fotoğrafları sergilenmektedir. Kütüphane kısmında ise çok sayıda tarih, edebiyat ve birçok alanda kitaplar bulunmaktadır (Dünya Atlası, 03.09.2018).

Ankara'da edebiyat ile ilgili üç müze bulunmaktadır. Bunlar; Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi, Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi ve Gazi Üniversitesi Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi'dir. Bunlar arasında en çok ziyaret edileni ise Mehmet Akif Ersoy Müzesi'dir.

Mehmet Akif Ersoy Müzesi: Ankara'da en çok ziyaret edilen edebiyat müzesidir. Mehmet Akif, Millî Mücadele'ye katılmak için İstanbul'dan Anadolu'ya geçtiğinde Kastamonu, Ankara ve Balıkesir illeri ve çevresinde hem Kuva-yı Milliye'nin kurulma aşamalarına katkıda bulunmak hem de halkın kendi manevi dinamiklerine sarılmasına yardımcı olmak için çalışmalar yapmıştır. Ankara'daki yıllarını, Samanpazarı semtinde bulunan Taceddin Dergâhı içindeki bir evde geçirmiştir. Bu ev, aynı zamanda İstiklal Marşı'nın yazıldığı ve şairin Burdur milletvekili olarak çalışmalarını sürdürdüğü yerdir. Bu ev, Türkiye Yazarlar Birliği'nin çalışmaları ve Kültür Bakanlığı'nın onayı ile restore edildikten sonra müze kütüphane hâline getirilmiştir. Müzede, Akif'ten kalan bazı elbiseler, mektup ve edebî evraklar sergilenmektedir. Müze, Mehmet Akif'in edebî ve siyasi çalışmalarına yakınlık duyanlar ve Millî Mücadele dönemini araştıranlar için bir çekim merkezi sayılabilir (Aliğaoğlu ve Narlı, 2012:10; Karataş ve Koç, 2012:422).

Konya'da da çok sayıda müze bulunmakla birlikte bunlar arasında en çok ziyaret edileni Mevlana Müzesi'dir.

Konya Mevlana Müzesi: Edebiyat müzeleri bağlamında bu müzenin ayrı bir yeri vardır. Türk edebî hayatında Mevlâna, uluslararası öneme sahip bir edebî kişiliktir. Her yıl Konya'da düzenlenen Mevlâna etkinliklerine ve Şeb-i Arûs törenlerine Türkiye'den ve dünyanın çeşitli ülkelerinden binlerce kişi katılmaktadır. Yine bu edebî kişinin önemli

bir özelliği de günümüzden uzak geçmişte yaşamış olmalarıdır. Diğer edebî kişilerden farklı olarak Mevlana; anma törenleri ile anılmakta, bu açıdan belirli dönemlerde kısmen de olsa turistik aktiviteye neden olmaktadır (Aliağaoğlu ve Narlı, 2012:10). Konu, müze ziyaretçileri açısından ele alınırsa denilebilir ki özellikle Cumhuriyet'ten sonra Konya, kültürel bir mekân olarak hep var olagelmıştır (Aliağaoğlu ve Narlı, 2012:11).

4.4.5 Alansal Edebi Mekânlar

Herbert; edebiyat ile ilgili yerleri hem yazarların gerçek yaşamlarıyla ilişkili hem de onların romanlarına dekorlar sağlayan yerler olarak tanımlamıştır (akt. Özkul, Demirer ve İpar, 2012:4). Böylece gerçek yaşamın geçtiği yerler ve zihinde kurgulanan hayali yerler olmak üzere iki tür edebi yer ortaya çıkmaktadır.

İstanbul, bir kent olarak geçmişten günümüze kadar pek çok kişiye ev sahipliği yapmış, doğu ile batı arasında köprü görevi gördüğü için farklı kültürlerden birçok kişinin burada yaşamasına olanak tanımıştır. Bu anlamıyla İstanbul; sanatçılar, tüccarlar, siyasetçiler vb. için bir cazibe merkezidir. Örneğin, sanatçılar açısından ele alındığında Batı Dünyası'nda *Bosporos* adıyla bilinen Boğaziçi'nin, sadece Türk şairlerin değil, dünyanın farklı bölgelerinden gelip bu mekânı gören neredeyse her sanatçıya ilham kaynağı olduğu ve eserlerine bir şekilde sindiği gözlemlenmektedir. Aliağaoğlu ve Narlı (2012:11), bu konuyla ilgili şu ifadeleri dile getirmektedir:

“Kuşkusuz birçok Avrupalı seyyah, Galata'yı, Kâğuthane işretlerini, sahillerin canlılığını ve güzelliğini Nedim'in, Şeyh Galip'in şiirlerinden öğrenmiştir. Ondokuzuncu yüzyılda Çamlıca'nın gezme-eğlenme yeri, Beyoğlu'nun Batılı yaşama biçiminin mekânı olarak ün kazanmasında elbette Namık Kemal'in, Recâizâde Ekrem'in, Ahmet Mithat'ın romanlarının payı önemlidir. Sultanahmet, Üsküdar, Boğaz, Adalar gibi mekânlarda mimari yapılar ve doğal güzellikler çevresinde oluşan ilgi ve hayranlık, biraz da okunarak edinilmiş bir ilgi ve hayranlıktır. Yani Süleymaniye'yi var eden biraz Yahya Kemal'dir. Sait Faik'i okuyanlar Adaları, özellikle Burgaz Ada'yı daha farklı bir dikkat ve ilgi ile dolaşırlar”.

Tevfik Fikret'i okuyan birisi de yazarın evinin ve mezarının bulunduğu İstanbul Rumelihisarı'ndaki “âşiyân”ı merak edebilir. Bu, o kişinin İstanbul'a gitmesi için yeterli bir sebeptir. Bu bağlamda yazarın doğduğu, yaşadığı, öldüğü veya mezarının bulunduğu,

eserlerini kaleme aldığı mekânlar da turizm hareketliliği yaratması açısından ayrıca değer taşır (Karataş ve Koç, 2012:422).

Yukarıdaki alıntıda İstanbul'un tarih ve kültür kokan mekânlarının Türk şair ve sanatçılar tarafından edebi eserlerin içine nasıl aktarıldığı ve bu yaklaşımın o mekânlara yönelik yapılan turistik ziyaretleri nasıl etkilediği dile getirilmektedir. Aliğaoglu ve Narlı'ya göre (2012:12), Ahmet Hamdi Tanpınar'ın beş şehri anlatan (İstanbul, Ankara, Konya, Bursa, Erzurum) eserinden sonra İstanbul'a kültürel bir miras, bir uygarlık sembolü gözüyle bakanların sayısı oldukça artmıştır. Ahmet Rasim, *Şehir Mektupları* (1912), *Eşkâl-i Zaman* (1918) *Fuḫş-ı Atik* (1921), *Muharrir Şair Edip* (1924) gibi kitaplarında, İstanbul'un çalışma, eğlenme ve kültür mekânlarını anlatırken yaşadığı şehri, kendi kimliğini oluşturan derin bir çevre olarak ortaya koymaktadır. Çanakkale, Kahramanmaraş, Gaziantep, İzmir, Kütahya gibi kentlerimiz de edebi eserlere konu olmuş, bundan dolayı turistler açısından önem kazanmış kentler konumundadır. Bahsettiğimiz bu kentler milli mücadele döneminde ön plana çıkan ve mücadelenin seyrini değiştiren kentlerdir. Bundan dolayı bu kentlere yönelik yazar ve şairlerin bakış açısı farklı olmuş, bu kentlere edebi eserlerde önemli anlamlar yüklenmiştir. Mehmet Akif Ersoy'un *Çanakkale* konulu şiirleri bunlara örnek teşkil etmektedir. Bu örneklerin çoğaltılması mümkündür. Örneğin Konya kentinin Mevlâna'yla özdeşleşmesi, Gönen'in Ömer Seyfettin ile anılması, hatta Gönen'de Ömer Seyfettin Kültür ve Sanat Etkinliklerinin düzenlenmesi, Sivas'taki Âşık Veysel etkinlikleri edebiyatın kentlere yansımaları sonucu kent değerlerinin artmasını gösteren örneklerdir. Kentlerle özdeşleşen yazarlara yönelik yapılan her türlü etkinlik o kente misafir/turist akışını arttırmakta ve kent kimliğini zenginleştirmektedir.

4.5 Kent-Yazar İlişkisi

Son zamanlarda alternatif turizm alanlarına yönelik artan talepler, bu turizm çeşitlerini ön plana çıkarmaya başlamıştır. Özellikle kent yerel yönetimleri, bunun bilincinde oldukları için kentlerine dışardan turist çekmek için yerel değerlerini daha sık kullanmaya başlamışlardır. Dolayısıyla kentler, turizm pazarının vazgeçilmez kaynakları olmaktadır.

Ünlü şair ve yazarların büyük bir kısmı kentlerde yaşamayı tercih etmekte ve zamanla o kentle özdeşleşmektedir. Bu özdeşleşme; süreç içinde o kentin yazarla birlikte

anılmasını, yani markalaşmasını sağlamaktadır. Özdemir (2009:41); yazar-kent özdeşleşmesine yönelik şu ifadeleri dile getirmektedir:

“Yazarlar yaşadıkları kentleri, küresel ölçekte çekicilik kazandırmaya çabalamışlardır. Dolayısıyla edebiyatçı, yaratıcı kurgulama sürecinde, farklı kent ve ülkelere ait imgeleri kendi yaşadığı coğrafyaya uygun olarak dönüştürebilir gerçek mekânlara, fantastik unsur ve yöntemlerle daha derin anlamlar kazandırılabilir. Her yazar, kentini ve ülkesini kendi gözünden yorumlar. Bu da ilgili coğrafyaya farklı boyutlar kazandırır. Turizmde, ulusal ve küresel ölçekte, etkisi uzun süren “moda ülke ve kentlerin yaratılmasında” şair ve yazarların payı büyüktür”.

Yukarıda aktarılan alıntıda yazar ve şairlerin, yaşadıkları kentin yerel değerlerini edebi eserlerde sanatsal bir şekilde işlemelerinin kent açısından önemi dile getirilmiştir. Edebi eserde anlatılan kentin öz kültürel öğelerinin sanatsal ifadesi, okurun gözünde gizemli bir imaj kazanmakta, dolayısıyla ilgili kenti gizemli, yani görülmeye değer kılmaktadır. Öyleyse kentlere yönelik turistik imge oluşumunda, ülke turizminin gelişiminde, edebiyatçıların doğrudan veya dolaylı olarak katkıları olmaktadır. Kafka'nın Prag için, Hugo'nun Paris için, Dickens'ın Londra için, Yahya Kemal ve Orhan Veli'nin İstanbul için birer kültürel imgeleri olmaları (Özdemir, 2009:42) bu katkıyı desteklemektedir.

4.5.1 Kentlerle Özdeşleşen Şair ve Yazarlar

Bazı şair ve yazarlar doğdukları veya hayatlarının kısmen veya tamamını geçirdikleri kentlerle özdeşleşmektedir. Bu özdeşleşme, çalışmamızın önceki bölümlerinde de dile getirildiği gibi ilgili kentlere, kültürel bir öz değere bağlı olarak turistik bir değer de katmaktadır. O kentlerde yaşayan şair ve yazarların yaşadıkları mekânları görmek isteyen birçok okur, ilgili mekânlara akın etmektedir. Kentlerle özdeşleşen şair ve yazarlara dünyadan 10; Türkiye'den ise 7 örnek vereceğiz:

4.5.1.1 Dünyadan Örnekler

Edebiyat turizmi ve uygulamaları alanındaki çalışmaların artmasına paralel olarak bazı projeler kapsamında ‘edebiyat kentleri’ belirlenmeye başlanmıştır. Nitekim UNESCO'nun ‘kentler ağı projesi’nde ‘edebiyat kentleri’ de yer almaktadır. 2004 yılından beri şu altı (6) kent bu ismi almıştır. Dünyanın bu en önemli edebiyat kentlerini

ziyaret etmek isteyen turistler, düzenlenen turlarla Arthur Conan Doyle, Walter Scott; James Joyce gibi ünlü yazarlarla bağlantılı şehirleri ve birçok yazarın müzeye dönüştürülmüş olan evlerini ziyaret etmektedir (Özkul, Demirer ve İpar, 2012:10).

Aşağıda UNESCO'nun ilan ettiği 27 edebiyat kentinin listesi bulunmaktadır:

Tablo 4.6 UNESCO Dünya Edebiyat Kentleri

	Kent	Ülke	İlan Tarihi
1.	Melbourne, Victoria	Avustralya	2008
2.	Iowa City, Iowa,	Amerika Birleşik Devletleri	2008
3.	Dublin	İrlanda	2010
4.	Reykjavik	İzlanda	2011
5.	Norwich	İngiltere	2012
6.	Krakov	Polonya	2013
7.	Heidelberg	Almanya	2014
8.	Dunedin	Yeni Zelanda	2014
9.	Granada	İspanya	2014
10.	Prag	Çek Cumhuriyeti	2014
11.	Bağdat	İrak	2015
12.	Barselona	İspanya	2015
13.	Ljubljana	Slovenya	2015
14.	Lviv	Ukrayna	2015
15.	Montevideo	Uruguay	2015
16.	Nottingham	İngiltere	2015
17.	İdosbidos	Portekiz	2015
18.	Tartu	Estonya	2015
19.	Ulyanovsk	Rusya	2015
20.	Bucheon	Güney Kore	2017
21.	Durban	Güney Afrika	2017
22.	Lillehammer	Norveç	2017
23.	Manchester	İngiltere	2017
24.	Milan	İtalya	2017
25.	Québec	City, Kanada	2017
26.	Seattle	Amerika Birleşik Devletleri	2017
27.	Utrecht	Hollanda	2017

Kaynakça: <http://www.cityofliterature.com/international-cities-of-literature>

Birçok yazar; eserlerinde kentlerinin ve ülkelerinin tanıtımına büyük katkı sunmuş ve bu sayede şehirleri ile özdeşleşmiştir. İspanyol şair Federico Garcia Lorca'nın Granada'ya; Bertold Brecht ve Heinrich Böll'ün Berlin'e; Charles Dickens, Geoffrey Chaucer, John Milton, John Keats ve H.G. Wells'in Londra'ya; Joyce, Nobel ödüllü yazarlar William Butler Yeats, George Bernard Shaw ve Samuel Beckett'in Dublin'e kattığı marka değeri ve turizm hareketliliği inkâr edilemez (Karataş ve Koç, 2012:423).

Bu çalışmada kentlerle özdeşleşen şair ve yazarlar bağlamında aşağıdaki örnekler incelenecektir:

- Paris – Victor Hugo
- Paris – Charles Baudelaire
- Londra – Charles Dickens
- Edinburgh – Walter Scott
- Dublin – James Joyce
- Prag – Franz Kafka
- St. Petersburg – Dostoyevski
- San Francisco – Allen Ginsberg
- Şam – Nizar Tevfik Kabbani
- Kahire – Necip Mahfuz

❖ Paris – Victor Hugo

Paris; dünyada romantizmin ve edebiyatın başkenti olarak bilinir. Bu, birçok sanat akımına beşiklik etmesinin yanı sıra Hemingway, Fitzgerald gibi dünyaca ünlü yazarların burada yaşaması sayesinde olmuştur. Oscar Wilde'nin uzun süre kaldığı aynı zamanda Charles Baudelaire ve Richard Wagner'in de konakladığı otel, Paris'i edebiyat turizmi açısından daha çok hareketlendirmiştir (Karataş ve Koç, 2012:423). Ancak; kültür ve sanatın başkenti Paris'in, ev sahipliği yaptığı yazarların başında *Sefiller* romanının yazarı, Victor Hugo (1802-1885) gelmektedir.

Hukuk öğrenimini yarıda bırakarak genç yaşta şiir sanatına yönelen Hugo, Romantik akımın yayın organı olan *La Muse Française* dergisini kurmuştur. Yapıtlarına, olup biten her şeye karşı çok duyarlı, içi öfkeyle yanıp tutuşan yanını yansıtmış, edebiyatın üç ana türü ile ilgili örnekler vermiştir. Hugo eserlerinde doğa, özgürlük, yurt ve insan sevgisi konularına yönelmiş, yabancılaşmış insanı işlemiştir. *Sefiller* ve *Notre-Dame de Paris* adlı yapıtları, dünya edebiyatının anıt romanlarıdır (Kara, 2010:74; Aydın, 2011:200; Bilgin, 2007:40). Hugo'nun eserlerinde ele aldığı birçok mekân ilgi görmüş ve ziyaret edilmiştir. Hatta mekânların restore süreçleri de eserleriyle bağlantılıdır. Örneğin

Notre Dame'in Kamburu adlı romanı sayesinde *Notre Dame* olarak bilinen katedral restore edilmiş ve turistik bir destinasyon halini almıştır (Şen, 1990:57; Akman, 2018:1866; Özkur vd., 2012:12; Ubormetenga, 11.11.2015).

❖ Paris – Charles Baudelaire

Ailevi sorunlar yüzünden küçük yaşta Hindistan'a gitmek durumunda kalan Fransızların büyük şairlerinden Baudelaire'in (1821-1867), yaptığı bu yolculuk sayesinde hayata bakış açısı değişmiş, dolayısıyla yazdığı eleştirel eserlerle tüm dikkatleri üzerine çekmiştir (Kolcu, 2002). 1857'de *Elem Çiçekleri* adlı yapıtıyla büyük bir üne kavuşan Baudelaire, eserlerinde izlenimlerine ağırlık vermiş, nesnelere öte, imgeleri işlemiştir (Gültekin, 2007:84; Aydoğan, 2014:279).

Baudelaire'in yaşadığı dönemde kurulmakta olan modern Paris'in metropol yaşantısı üzerine inşa ettiği edebiyatı ve eleştiri yazıları modernist estetiğin habercisi sayılır. Şiirlerini derlediği *Kötülük Çiçekleri* (Les Fleurs du Mal-1857) ve *Paris Sıkıntısı* (Le Spleen de Paris-1869) Paris'i anlamada okuyucuya rehberlik eder tarzdadır (Salik, 23.03.2017).

❖ Londra – Charles Dickens

Victoria devrinin en iyi romancısı olarak kabul edilen Dickens (1812-1870), maddi sıkıntı çeken bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiş, doğru dürüst bir öğrenim de görmemiştir. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra fıkra yazarak edebiyat dünyasına girmiştir (Aydoğan, 2014:289). Dickens gerçekçilik akımının öncülerindedir. İlk edebi başarısı *Oliver Twist* adlı yapıtıdır. Bu yapıtı daha sonra birbirinden ünlü diğer yayınları takip etmiştir. Eserlerinde karakter betimlemesini ustalıkla yapan Dickens, kişi/toplum bağlamında bir sorunsal ve analiz yoluna gitmiştir. Yapıtlarındaki karakterleri ustalıkla çizmiş, kişilerin toplumsal çevreleri üzerinde durmuştur. Ayrıca toplumsal tabakalaşma, alt/üst arasındaki ilişki ve ikilemden hareketle kişi tahlilleri de yapmıştır (Wilson, 1970; Sanders, 2003).

Dickens'in (1812-1870) ilham kaynağı, Londra'dır (Salik, 23.03.2017). Londra, Dickens'in eserlerinde yer alan karakterlerden biridir. Yazarın büyük bir ün kazanmasını sağlayan *Miste Pickwick* adlı eserinde 19. yüzyıl başlarındaki İngiltere'nin harika bir tasviri yapılmıştır. Yaşamı boyunca 15 roman yazmış olan bu büyük yazarın, Londra ile özdeşleşmiş olmasının sebeplerinden birisi de hemen hemen büyük romanlarının hepsinin

burada geçmesidir. *Oliver Twist* ve *Büyük Umutlar* romanları Londra'yı karış karış anlatır (Ubormetenga, 11.11.2015).

Dickens'in bugün müzeye dönüştürülen Doughty Caddesi 48 numaradaki evi, edebiyat turistlerine içinde resimler, notlar, el yazmaları ve orijinal mobilyalar bulunan yazara ait dünyanın en geniş koleksiyonunu barındırmaktadır (Özkur vd., 2012:11).

❖ **Edinburgh – Walter Scott**

Dünya genelinde önemli bir okur kitlesine sahip olan Scott, eserlerinin hepsini İngilizce yazmıştır. Scott ile Edinburgh kenti arasında anlamlı bir bağ mevcuttur. Scott, eserlerinin büyük bir kısmında bu kenti işlemiş ve yazar ile kent arasında sıkı bir özdeşleşme ortaya çıkmasını sağlamıştır (Korn, 1937:421; Rekowski, 1975) .

❖ **Dublin – James Joyce**

Şairler ve yazarlar kenti olarak anılan İrlanda'nın başkenti Dublin, en çok James Joyce ile birlikte anılır. Dublin, Joyce'nin yanı sıra Oscar Wilde, Samuel Beckett ve Bernard Shaw'ın da evidir. James Joyce, modern edebiyatın kurucuları arasında gösterilmiş ve Dublin ile özdeşleşmiştir. Sahip olduğu kendine has üslubu sayesinde birçok okuru etkilemiş ve ünlenmiştir. Kent ve yazar özdeşleşmesinin net görüldüğü *Dublin* ve *Joyce* ikilisi, birçok turistin bu kente seyahat etmesini sağlamıştır. Yazarın *Ulysses* adlı eserinin başkahramanı Leopold Bloom'un Dublin'de gittiği yerleri görmek hala mümkündür. Joyce'nin bilinç akışı tekniğiyle yazdığı ve Leopold Bloom'un bir gününü anlattığı bu romanın tamamı Dublin'de geçer. Eserde Dublin kenti, en ufak ayrıntısına kadar betimlenmiştir (Vaget, 1989:126; Tosun, 2009:363). Romanın hayranları; roman kahramanının yaşadığı 16 Haziran gününü, dünyanın farklı yerlerinden her yıl Dublin'e gelerek *Bloom's Day* günü olarak kutlarlar. Aynı zamanda, turistler Dublin sokaklarında Leopold Bloom'un yürüdüğü yolları takip ederek turlara katılmaktadır. (Ubormetenga, 11.11.2015; Özkur vd., 2012:11).

James Joyce'nin doğup büyüdüğü Dublin kentini ve bu kentin insanlarını işlediği '*Dublinliler*' adlı öykü kitabı da edebiyatseverler için önemlidir. Bu öykü kitabında, Dublin halkının yaşamı detaylı bir biçimde anlatılmaktadır (Yağcıoğlu, 1998:51).

❖ Prag – Franz Kafka

Milan Kundera, Holan ve Rilke gibi ünlü Çek yazarlarına ev sahipliği yapan Prag kentinin, bugün bir turizm cennetine dönüşmesindeki en büyük rol Franz Kafka'ya aittir (Özkur vd., 2012:12).

1883'te Prag'da doğan Kafka, bunaltıcı bir iş hayatının ardından genç yaşta (1924) ölmüştür. Kafka için yazmak bir ibadet gibidir. Eserlerindeki karakterler, karanlık dünyalarda yaşayan ve her an tehlike içinde olan basit, sıradan insanlardır (Batur, 2014:216). Kafka'nın kısa ömrü Prag'ta geçmiştir. Bundan dolayı Prag ile Kafka'yı birbirinden ayrı düşünmek neredeyse olanaksızdır. *Dava*, *Şato* ve *Dönüşüm* gibi en önemli eserlerini bu kentte yazmıştır. Orta Avrupa'nın romantik şehri Prag da yazarına saygıda kusur etmemiş ve dünyanın en çok ziyaret edilen müzelerinden biri olan Franz Kafka Müzesini kurmuştur (Ubormetenga, 11.11.2015). Franz Kafka Müzesi farklı ülkelerden binlerce turisti çeken ve bulunduğu kente değer katan nadir yazar müzelerindedir (Hisarlıgil, 2012:260). Franz Kafka Müzesi; edebiyatın kent kültürüne (Bingöl, 2015:30; Ladendorf, 1961:298) kent kültürünün de turizme katkısının net bir şekilde görüldüğü ender müzelerdendir. Kafka Müzesinin yanı sıra Prag'ta Kafka'yı yansıtan birçok mekânla karşılaşmak mümkündür. Eski Şehir Meydanı'nda Kafka'nın doğduğu ev, Prag'ın en çok turist çeken yerlerindedir. Ayrıca *Milena* ile tanıştığı kafe de önemli turistik yerlerdendir. Bu nedenle Prag'ta her türlü turizm çeşidinin önüne geçen bir Kafka Turizmi söz konusudur (Ladendorf, 1961:299; Özkur vd., 2012:13).

❖ St. Petersburg – Dostoyevski

Rus yazar Fiodar Mihailoviç Dostoyevski (1822-1881); sıkıntılı bir aile ortamında, zor koşullarda büyümüştür. Dostoyevski; St. Petersburg'ta askeri mühendislik öğrenimi görmüş, kısa bir süre orduda çalıştıktan sonra yazarlığa başlamıştır. Siyasal bazı olaylara karıştığı için tutuklanıp ölüm cezasına çarptırıldıysa da bu cezası son anda Sibirya'da dört yıl kürek cezasına çevrilmiştir (Aydoğan, 2014:290). *İnsancıklar* adlı eseri onun ilk romanıdır. Dostoyevski; Sibirya'daki sürgün anılarını ele aldığı *Ölümler Evinden Anılar* adlı eseri ile ilgi görmüştür. Eserlerinde insanın iç dünyasını ele alan Dostoyevski, insanoğluna duyduğu derin bir acıma ve sevgiyle onun saplantılarını, bilinçaltı dünyasını kaleme almıştır. İnançla inançsızlığı, bayağılıkla güzelliği, insanların değişik duygularıyla harmanlayarak aktarmıştır (Aydoğan, 2014:290).

Dostoyevski Moskovalı olmasına rağmen, *Karamazov Kardeşler* adlı romanını yazdığı St.Petersburg şehriyle özdeşleşmiştir. Unesco Dünya Mirası Listesi'nde yer alan Petersburg, Rusya'da tarih ve edebiyatın başkenti konumundadır. Şehir, 500'ü aşkın köprüsü, kanalları, kiliseleri, katedralleri ve mimari dokusuyla masalsi ve etkileyici bir güzelliğe sahiptir (YolveMacera, 04.08.2018). Dostoyevski'nin romanlarında da Petersburg şehrinde tasvirleri sık görmek mümkündür. Süslü meydanların ihtişamı, kış mevsiminin şehri beyaz bir çarşaf gibi kaplaması, köprülerin ışıkları eserlerinde sıkça okunmaktadır.

Dostoyevski, St. Petersburg'da yirmiden fazla ev kiralamıştır. Bu evlerin hepsi, iki sokağın birleştiği bir köşede yer almakta ve penceresinden mutlaka bir kilise görünmektedir. Sarı Viladimirskaya Kilisesi yakınındaki Dostoyevski Müzesi, yazarın son üç yılını geçirdiği ve Ünlü *Karamazov Kardeşler* romanını yazdığı apartman dairesidir. *Suç ve Ceza*'yı ise bunun hemen yanındaki binada kaleme almıştır. Seyahat acenteleri, kitabın şöhretinden faydalanarak *Suç ve Ceza Yürüyüş Turu* düzenleyerek turistlere St. Petersburg'u gezdirmektedir (Özkur vd., 2012:14).

❖ **San Francisco – Allen Ginsberg**

Üniversite öğrencisiyken Jack Kerouac, William S. Burroughs ve Neal Cassady ile *Beat Kuşağı*'nı kuran Allan Ginsberg, bu yönüyle edebiyat tarihine yön veren önemli isimlerden biri haline almıştır. San Francisco'yu edebiyat açısından önemli yapan ise *City Lights Books* adlı kitapçıdır. Kitabevi sahibi Ferlinghetti, Allan Ginsberg'in *Uluma* adlı şiir kitabını basmış ve *Beats* kuşağının oluşmasında önemli bir rol oynamıştır (Salik, 23.03.2017) *Howl* (Uluma), *Kaddish*, *Amerika* ve *Yapmayacağım Şeyler* (Nostalji) Ginsberg'in başlıca eserleridir. *Howl* şiiri, *Beat* akımının manifestosu olarak bilinir. 90'lı yılların başından itibaren birçok ödül alan Ginsberg, 1997 günü Manhattan-East Village'da ölmüştür.

❖ **Şam – Nizar Kabbani**

Çağdaş Arap şiirinin önde gelen isimlerinden olan Nizar Tevfik Kabbani, varlıklı bir ailenin çocuğu olarak 1923'te Şam'da doğmuş ve Hukuk öğreniminin ardından diplomat olarak çeşitli Avrupa başkentlerinde Suriye'yi temsil etmiştir. Londra'da 1998 senesinde ölen Kabbani'nin mezarı Şam'da bulunmaktadır (Vikipedi, 12.10.2018).

Genellikle aşk ve siyaset üzerine yazan Kabbani, *Esmer Kız Anlattı Bana* (Kalet li es-Semra) adlı ilk şiir kitabıyla ünlenmiştir. Haziran 1967'deki Arap-İsrail savaşı (Altı

Gün Savaşı)'nda Arapların yenilgisi üzerine yazdığı *Bozgun Kitabına Dipnotlar* (Hewamiş ala Defter en-Nekbe) isimli şiiri yasaklanmışsa da Arap edebiyatının ilk *samizdat* örneği olarak gizlice elden ele dolaşmaya başlamış ve bunun sonucunda el-*Edeb el-Huzeyrani* (Haziran Edebiyatı) akımı ortaya çıkmıştır. Şiirleri, Arap dünyasının hemen her yerinde yayılmış ve yirmiden fazla şiiri bestelenmiş ve Umm Kulthum (Ümmü Gülsüm) başta olmak üzere birçok Arap şarkıcı tarafından icra edilmiş ve edilmeye devam etmektedir (Tülücü, 2011:1vd.).

Kabbani'nin şiirlerinde kent unsuru ön plandadır ve Şam kenti, şiirlerinin temelini oluşturmaktadır. Örneğin *El-Qeside ed-Dimeşkiye* (Şam Kasidesi) ve *Mawawil Dimashqiya fi Qamar Baghdad* (Bağdat'ın Ayışığında Şam Şarkıları) adlı şiirleri, Şam kentini konu alan ve yazarın Şam kentiyle özdeşleşmesini sağlayan eserlerden bazılarıdır.

❖ Kahire – Necip Mahfuz

Mısır'ın Balzac'ı olarak tanımlanan ve 30'dan fazla romanıyla ün yapmış olan Necip Mahfuz, 11 Aralık 1911'de orta halli, memur bir ailenin çocuğu olarak doğmuştur. Adını, kendisinin dünyaya gelmesine yardımcı olan, dönemin ünlü hekimlerinden Necib Paşa Mahfuz'dan almış, Kahire'nin tarihi Cemaliye bölgesinde büyümüş ve daha sonra Abassiye'ye taşınmıştır. Sıradan denebilecek, herhangi olağanüstü bir olayın cereyan etmediği bir çocukluk ve ilk gençlik geçiren yazar, Kur'an okuluyla başlayan geleneksel bir eğitim almıştır. Ancak, 1919'da Mısırlıların İngilizlere karşı ayaklanmaları, çevresinde tanık oldukları siyasi çalkantılar, toplumsal olaylar ve pek tabii Kahire sokaklarında, mahallerinde, evlerde olup bitenler onda derin izler bırakmıştır (Kasap, 08.08.2016).

Mahfuz, 1939'da henüz 17 yaşındayken ilk eseri *Abes el-Akdar*'ı yayımlamıştır. Bu eserinde, Firavun dönemini konu almıştır. Ardından kaleme aldığı iki yapıt da aynı çizgiyi takip etmiş; 1940'tan sonra gerçekçi romanlara yönelmiştir. “*Benim büyük aşkı, sokakların sakinleri; sadece Kahire'nin kadim sokakları değil, dünyanın tüm sokakları*” diyen Mahfuz, 1947'de çıkan, Mısır'ın başkentinin bir sokağında yaşayanların hayatlarına kapı araladığı "*Midak Sokağı*" ile ünlenmiştir. Ama asıl başarısını, 1957 yılında tamamladığı, başyapıtı sayılan "*Kahire Üçlemesi*" ile elde etti. *Kahire Üçlemesi* (*es-Sülâsiyye*), Kahire'deki üç caddenin ismi olan *Beyne'l-Kasrayn*, *Kasru's-Şevk* ve *es-Sükkeriyye* adlarını taşımaktadır (Kasap, 08.08.2016).

Arap yazarların, kısa öykü ve roman konseptini Batı'dan ödünç aldıklarını ve zamanla kendi edebiyatlarının bir parçası haline getirdiklerini vurgulayan Mahfuz'un yapıtları da Doğu meselleriyle Batı romanı kurgusunun bir harmanıdır. Onun yazdıklarında kadın-erkek ilişkileri, kuşak çatışmaları, özgürleşme çabaları yer almaktadır. Toplumsal dönüşümler, normlar, kader, vatan sevgisi, tabular, aşk, düşmanlıklar, dostluklar, mucizeler, iktidar hırsı, kahvehaneler, dilenciler, suçlular, din, ulusal kimlik, Mısır'ın geçmişi, tarihi ve mitolojik figürler, ülkedeki sıkıntılar, siyasi oyunlar, ideolojik mücadeleler, modernleşme sancıları, Doğu-Batı çekişmesi Mahfuz'un diğer ele aldığı konulardır (Kasap, 08.08.2016).

Batı'daki geniş okur kitleleri Mahfuz'u ancak 1988'de, Nobel Ödülü'nü kazanmasıyla keşfetmiştir. O, Nobel kazanan ilk Arap ve Müslüman yazar olarak tarihe geçerken gazeteler, *El Ehram* "Necib Mahfuz Nobel'i kazandı!" diye başlık atmışlardır (Kasap, 08.08.2016).

N. Mahfuz'un edebiyata bakışı kısaca şöyledir (Kasap, 08.08.2016):

"Ben edebiyata âşık biriyim. İşine inanan ve işini samimiyetle yapan biriyim. İşini, paradan ya da şan ve şöhretten daha çok seven biriyim. Elbette, para ve şöhret de gelirse hoş gelirler! Ama onlar asla hedefim olmadı. Neden mi? Çünkü yazmayı her şeyden çok seviyorum. 1935 yılından beri gözlerimdeki rahatsızlık nedeniyle yaz aylarında okuyup yazamıyorum. Bu, hayatımda bir denge sağladı. Allah tarafından gönderilen denge! Her yıl üç ay boyunca, yazar olmayan biri gibi yaşamak zorundayım. Bu üç ay boyunca arkadaşlarımla buluşuyor ve sabahlara kadar dışarda kalıyorum".

Mahfuz, 30 Ağustos 2006'da, 95 yaşında geride yüzlerce öykü, pek çok senaryo, oyun ve 30'dan fazla roman bırakarak, o çok sevdiği Kahire'de bir hastanede hayata veda etmiştir (Yıldız, 1998:45vd.).

4.5.1.2 Türkiye'den Örnekler

Birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi Türkiye'de de belli kentlerle birlikte anılan, hatta onlarla özdeşleşen birçok şair veya yazar vardır. Bir fıkra tipi olan Nasreddin Hoca'nın, Türk tasavvuf edebiyatının zirvesi Mevlana'nın, Karacaoğlan'ın, Yunus Emre'nin özdeşleştirildikleri kentlerin turizmine katkıları büyüktür. Bu gibi edebî şahsiyetler, asırlardır ilgili kentlerde yaşayan insanları, kültürel ve ekonomik açıdan beslemeye devam etmektedir (Özdemir, 2009:42).

Kent/yazar eşlemesi ile ilgili olarak Türkiye’den 7 örnek verilecektir:

- İstanbul – Yahya Kemal
- İstanbul – Orhan Pamuk
- Konya – Mevlana
- Adana – Orhan Kemal
- Diyarbakır – Ali Emiri Efendi
- Şanlıurfa – Mehmet Kurtuluş
- Bodrum – Halikarnas Balıkcısı

❖ İstanbul – Yahya Kemal

1884’te Üsküp’te dünyaya gelen Yahya Kemal, 1897 yılında ailesiyle birlikte Selanik’e yerleşmiştir. Orta öğrenimine devam etmek üzere 1902 yılında İstanbul’a gönderilmiştir. Okuduğu Fransız romanlarının etkisi ve Jön Türklere duyduğu ilginin etkisiyle 1903 yılında II. Abdülhamit baskısı altındaki İstanbul’dan kaçarak Paris’e gitmiştir. Hiç dil bilmeden gittiği bu kentte, hızlı bir şekilde Fransızca öğrenmiştir. 1904 yılında Sorbonne Üniversitesi’nde Siyaset Bilimi okumuştur. Yahya Kemal, 1913 yılında İstanbul’a dönmüştür. Darüşşafaka Lisesi’nde tarih ve edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Bu yıllarda Üsküp ve Rumeli’nin Osmanlı Devleti’nin elinden çıkması, onu derinden üzmüştür. 1922 yılında başlayan Lozan görüşmelerinde Türk heyetinin danışmanlığını yapmıştır. Cumhuriyet’in kurulmasından sonra aralıklarla milletvekilliği ve yurtdışında diplomatlık görevlerinde bulunan Yahya Kemal 1958’de ölmüştür (Necatigil, 2016:93).

Yahya Kemal Beyatlı’nın yaşamı boyunca iki aşkı olduğu söylenir, bunlardan biri Nâzım Hikmet’in annesi Celile Hanım, diğeri ise şiirlerinde hep anlattığı İstanbul’dur. Yahya Kemal, İstanbul’u o kadar çok severdi ki milletvekilliği yaptığı dönemlerde Ankara’da kaldığında hep bu özlemini dile getirmiştir. Bir Ankara dönüşü kendisine sorulan; “Üstat, Ankara’nın en çok neyini seviyorsunuz?” sorusuna, “İstanbul’a dönüşünü seviyorum” diyerek İstanbul sevdasını bir kez daha dile getirmiştir. (Aksoy, 25.04.2014). Narlı da (2007:162) Yahya Kemal’i İstanbul’u semt semt, her yapısını şiirlerinde işleyen kişi olarak ifade etmektedir.

İstanbul ile en çok özdeşleşen şairin Yahya Kemal olduğundan şüphe yoktur. Yahya Kemal’den bahsedildiğinde hemen akla İstanbul geliverir. Öyle ki İstanbul için “Aziz İstanbul” adında müstakil bir eseri vardır. Şiirlerinde İstanbul’un apayrı bir yeri vardır. Yahya Kemal’in eserlerini ve şiirlerini okuyan birisinin İstanbul’a ilgi duymaması neredeyse mümkün değildir (Karataş ve Koç, 2012:422).

Beyatlı'nın birçok şiiri İstanbul'u anlatır, birçok yazısına İstanbul yön verir. Şiirlerinin büyük bir çoğunluğunun konusu İstanbul'dur. Aziz İstanbul adıyla yayınlanan kitapta ise bütün yazılar İstanbul içindir: *Türk İstanbul I, Türk İstanbul II, İstanbul Fethinin En Esaslı Eseri, Bir Bir Çalan Saatler, İstanbul Surlarında, Hisar'dan Şehitlik'e, Çamlar Atında Musâhabe, Çamlar Atında Musâhabe II, Gezinti, Topkapı Sarayı'nda, Ezan Ve Kur'an, Ezansız Semtler, Bir Rü'yâda Gördüğümüz Eyüb, Gezinti Tahassüsleri, Yeni Bir Ufuk, Sayfiyede Pâyitaht, Kör Kazma, Tahassüsler, Hazin Musâhabe, Saatler Ve Manzaralar, İstanbul'un İmârı.*

Yahya Kemal'in şiir ve yazılarını incelemiş olan şair-yazar Haydar Ergülen, onun Türkiye'deki ilk tarihçi-şair olduğuna dikkat çekmekte ve "Yahya Kemal deyince akla İstanbul gelir" demektedir. Ergülen'in tespitine göre Nedim'den sonra İstanbul hakkında en çok şiir yazan şair, Yahya Kemal'dir (Anadolu Ajansı, 05.03.2012).

❖ İstanbul – Orhan Pamuk

İstanbul'da 1952'de Robert Koleji'ni bitirdikten sonra İ.T.Ü. Mimarlık Bölümünde üç yıl mimarlık okuduktan sonra, mimar ve ressam olmayacağına karar verip okulu bırakmıştır. Çocukluğundan 22 yaşına kadar yoğun bir şekilde resim yaparak ve ileride ressam olacağını düşleyerek yaşamıştır. Ardından İ. Ü. Gazetecilik Yüksek Okulu'nu bitirdi, ancak gazetecilik yapmadı ve romancı olmaya karar vermiştir (Yorgancı, 2014:447). Edebi hayatı boyunca birçok ödül kazanan Pamuk, 2006'da aldığı Nobel Edebiyat Ödülü ile ödüllerin en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 60 dile çevrilen kitapları 11 milyon baskı yapmıştır. Aynı yıl TIME dergisi tarafından dünyanın en etkili 100 kişisi arasında gösterilmiştir (Yorgancı, 2014:447vd).

Tarih ile kültürel değerleri harmanlayarak okurlarına aktaran Pamuk, tarihi romanlarıyla okuru etkilemiştir. Özellikle toplumda sıklıkla karşılaşılan şiddet olaylarının kaynağını bulmaya çalışan Pamuk, şiddet odaklı gizemli eserler de yazmıştır. Bunu yaparken doğu batı eksenli anlatımlara ağırlık vermiştir (Aydoğan, 2014:204). Üç bin yıllık geçmişe sahip İstanbul, Pamuk'un eserlerinde bazen bir kahraman, bir anıt, bir gizem ve kültür odağı olarak karşımıza çıkmaktadır.

❖ Konya – Mevlana

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, bugün Afganistan sınırları içinde yer alan Belh kentinde tahminen 1207 yılında doğmuştur (Özkırımlı, 2004:899). O tarihlerde başlayan Moğol istilasından dolayı Mevlana'nın ailesi, Anadolu'ya göç etmiştir. Ciddî bir tahsil

görmüş ve tasavvufi bir terbiye almış olan Mevlana, babasının 1230 senesinde ölümüyle onun manevi makamına geçmiştir (Şener, Yıldız, 2008:99vd.).

Mevlana'nın en önemli eseri, Mesnevi'sidir. Mesnevi adlı eseri, klâsik doğu edebiyatında, bir şiir türünün adıdır. *İkişer* anlamına gelen Mesnevi sözcüğü kendi içinde uyaklı beyit anlamına da gelir. Rivayete göre Mevlana, Mesnevi beyitlerini Meram semtinde gezerken, otururken, yürürken hatta semâ ederken söylemiş, Çelebi Hüsameddin de yazarmış. Halen Mevlâna Müzesi'nde teşhirde bulunan 1278 tarihli, en eski Mesnevi nüshasına göre, beyit sayısı 25618'dir. Mevlâna 6 büyük cilt olan Mesnevi'sinde, tasavvufî fikir ve düşüncelerini, birbirine ulanmış hikâyeler halinde anlatmaktadır. Mevlana'nın ayrıca *Divan-ı Kebir*, *Mektubat*, *Fihi Ma Fih*, *Mecâlis-i Seb'a* adlı eserleri de ünlüdür (konyakutup.gov.tr).

Mevlana'nın Konya kentinde yaşayıp buraya defnedilmesi bu kentin önemini arttırmaktadır. Mevlana'nın Allah ve insan sevgisini esas alan felsefesi sayesinde Konya barış ve hoşgörünün diyarı olmuştur. Onun, '*Biz bu toprağa sevgiden başka tohum ekmez*' şeklindeki sözü de bunu teyit etmektedir (Seyis, 03.05.2018).

Konya ya gelen yerli ve yabancı turistlerin büyük çoğunluğu, Mevlana Türbesi'ni ziyaret amacıyla gelmektedirler. Her sene 17 Aralık'ta yapılan ve Şeb-i Arus olarak adlandırılan Mevlana'nın ölüm yıldönümü törenlerinde turist ve ziyaretçilerin sayısı daha da artmaktadır.

❖ Adana – Orhan Kemal

Asıl adı Mehmet Reşat Ögütçü olan Orhan Kemal, 1914 yılında Adana'nın Ceyhan ilçesinde doğmuştur. Babası Abdulkadir Kemali Bey, Birinci Millet Meclisi Kastamonu mebusuydu. Öğrenimini yarıda bıraktı ve bir fabrikada işçi olarak çalışmaya başladı. 1938 yılında 5 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Hapishanede Nazım Hikmet'le tanışmıştır. Serbest kaldıktan sonra çeşitli işlerde çalışmıştır. İlk şiirini Reşat Kemal imzası ile yayınlamıştır. Orhan Kemal adını kullanmaya başladığı 1942 yılından sonra, öykü denemelerine girişmiştir. İlk öykü kitabı *Ekmek Kavgası* (1949) ile tanındı (Necatigil, 2016:294vd.; Ünalmiş, 2004:418). Eserlerinde Çukurova'nın tarım ve fabrika işçilerini, sanayileşme sürecinin getirdiği koşulları, büyük kentlerdeki yoksul insanların sorunlarını işleyen (Aydoğan, 2014:189) Orhan Kemal, gerçekçilik akımının önde gelen yazarlarından. 1958'de *Kardeş Payı* adlı eseriyle Sait Faik Abasıyanık ve Türk Dil Kurumu ödülleri kazanmıştır (Binyazar, 1970:278).

Orhan Kemal'in öykü ve romanlarında Adana önemli bir yer tutmaktadır. 'Baba Evi' adlı kitabı başta olmak üzere pek çok kitabında Adana'ya dair büyük özlemi hissedilmektedir. Adana'nın ünlü mekânlarından Taşköprü, Seyhan Nehri, Kuru Köprü, Kale Kapısı, Melek Gırmezi vb. yerleri Kemal'in eserlerinde ustaca işlenmiştir. Çukurova'da ırgatların sürdüğü çileli yaşamını anlattığı *Bereketli Topraklar Üzerinde* adlı romanı ise yazarın hafızalarda en çok yer edinen eseridir (İmrek, 10.01.2014).

❖ Diyarbakır – Ali Emiri Efendi

Ali Emîri Efendi, 1857 yılında Diyarbakır'da, o zamanki adıyla Amid'de dünyaya gelmiştir. Şairlik geleneğine sahip bir ailenin ferdi olan Ali Emiri, öğrenimini Diyarbakır ve Mardin'deki medreselerde tamamlamıştır. Özel hocalardan Arapça ve Farsça öğrenmiştir. 1878'den itibaren Anadolu ve Rumeli'nin birçok şehrinde kâtip, muhasebeci ve defterdar olarak görev yapmıştır. En son Halep Defterdarlığı ve Yemen Maliye Müfettişliği görevlerinde bulunmuştur. Ali Emiri, imparatorluğun dört bir köşesinde memurluk yaptıktan sonra 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilanından sonra kendi isteği ile emekli olmuştur (Necatigil, 2016:44).

En önemli özelliği gittiği her yerde kitap toplamak olan Ali Emîri Efendi, ilmî ve edebî faaliyetlerini emekliliğinden sonra daha da hızlandırmıştır. Bir ara, günümüzde Kazakistan sınırları içinde yer alan Seyhun Irmağı kenarındaki Cend'e kadar giderek birçok değerli eser ve vesika toplamıştır. Orta seviyede bir şair, usta bir münekkid olan Ali Emîri, hayatı boyunca toplamış olduğu paha biçilmez kitaplarını, İstanbul Fatih'te Feyzullah Efendi Medresesinde kurduğu Millet Kütüphanesine bağışlamış, bu kütüphaneye çoğu nadir ve tek nüsha olan 15 bin cilt eser vakfetmiş, kendisi de vefatına kadar buranın müdürlüğünü yapmıştır (Özkırımlı, 2004:88vd.).

Ali Emiri Efendi'nin çok sayıda eseri arasında Diyarbakır'ın siyasi ve kültürel tarihiyle ilgili olanları şunlardır: *Tezkire-i Şuârâ-i Âmid* (c. 1. 1910) , *Esâmi-i Şuarâ-i Âmid*, *Diyarbakirli Bazı Zevatin Tercüme-i Halleri*, *Mir'âtü'l-Fevâid fi Teracim-i Şuarâ-i Âmid*, *Osmanlı Vilayat-ı Şarkıyyesi* (1918), *Emin-i Tokadî Hazretlerinin Terceme-i Hâli* (1950) (<http://www.eskieserler.com>).

Yayınlanan kitaplarının kapağında ismi 'Diyarbakirli Ali Emiri ' olarak yer alan yazar, 1924 senesinde öldü. Mezarı İstanbul-Fatih Camii bitişiğindeki kabristandadır (Tayşi, 1989:390).

❖ Şanlıurfa – Mehmet Kurtoğlu

Şair ve yazar Mehmet Kurtoğlu 1969 yılında Şanlıurfa’da doğmuştur. Şanlıurfa İmam Hatip Lisesinden mezun olmuştur. Harran Üniversitesi Meslek Yüksekokulu İnşaat Bölümünü ve ardından Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Bölümü’nü bitirmiştir. Çeşitli memuriyet ve idari görevlerde bulunan Kurtoğlu; Harran Üniversitesinde memuriyet, Şanlıurfa İl Kültür Müdür yardımcılığı, Şanlıurfa Vakıflar Bölge Müdürlüğü’nde şube müdürlüğü yapmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü’ne geçiş yaparak Yayın Müdürü olmuştur. Yazı ve şiirleri; Yedi İklim, Bir Nokta, Sühan, Bizim Külliye ve İmaret gibi dergilerde yayımlanmıştır. Milli Gazete’de köşe yazarlığı yapmaktadır (<http://www.biyografi.net>).

Eserleri: *Bana Kendini Anlat*, Şiir, 1998, *Hafızasını Kaybeden Şehir*, Deneme, 1999, *Gurbeti Olmayan Diyar*, Şiir, 2000, *Urfa Efsaneleri*, Araştırma, Kent Yay. 2005 (3 baskı), *Çağa Küsen Leyla*, Şiir, 2005, *Ben Kendimden Yanayım*, Deneme, 2005, *Kültür Şehri Urfa*, Araştırma, 2006 (3 baskı), *Şiir Şehir Urfa*, Şiir Seçkisi, 2006 (3 baskı), *Kültür ve İnançlar Diyarı Urfa*, Belgesel, (İngilizce ve Türkçe) 2006, *Hafızasını Arayan Şehir*, Deneme, 2007, *Geçmişten Günümüze Sुरुç*, Ortak Kitap, 2008, *Urfa Vakıf Medeniyeti ve Su*, Belgesel, 2008, *Savaşın Âşıkları*, Tiyatro, 2008, *Urfalı Nabi*, Biyografi, 2008, *Ben Yusuf Sen Züleyha*, Şiir, 2009, *Çağın Divanesi*, Rubai, 2010, *Bir Şehri Sevmek*, Deneme, 2010, *Gâvur Mahallesinde Aşk*, Roman, 2011, *Evllya Çelebinin İzinde İbrahimin Nazargahı Urfa*, Gezi, 2012 (<http://www.biyografi.net>).

❖ Bodrum – Halikarnas Balıkcısı

Gazeteci, yazar, ressam, şair, rehber ve araştırmacı Halikarnas Balıkcısı’nın asıl adı Cevat Şakir Kabaağaçlı’dır. 1890’da Girit’te doğan yazarın amcası, II. Abdülhamit’in sadrazamlarından Ahmet Cevat Paşa’dır; kendisi aynı zamanda Cevat Şakir’e isim babası da olmuştur. Kabaağaçlı, çocukluğunun ilk yıllarını babası Şakir Paşa’nın vali olarak görev yaptığı Atina’da geçirmiştir. İlköğrenimini Büyükada’da, ortaokulu ve liseyi Robert Kolejinde tamamlayan Kabaağaçlı, Oxford Üniversitesinde tarih bölümünden mezun olmuştur. 1914 yılında kazayla babasının ölümüne neden olduğu için 15 sene kürek cezasına çarptırılrsa da 7 yılın sonunda yakalandığı verem hastalığı nedeniyle salıverilmiştir. Cevat Şakir hapisten çıktıktan sonra gazetecilik ve resim işleriyle daha yakından ilgilenmeye başlamıştır. Birçok değişik gazetede bir yandan yazılar yazarken diğer yandan resim ve karikatürler çizmiştir. 13 Nisan 1925 tarihinde Hüseyin Kenan

adıyl Resimli Hafta'da yazdığı “*Hapishanede İdama Mahkûm Olanlar Bile Bile Asılmaya Nasıl Giderler?*” adlı makalesi sebebiyle Ankara İstiklal Mahkemesi tarafından 3 yıl süreyle Bodrum'a sürgün edilmiştir. Kabağaçlı, cezasının son bir buçuk senesini İstanbul'da çektikten sonra çok sevdiği insanları ve doğal güzellikleriyle kaynaştığı Bodrum ilçesine yeniden dönmüş ve burada yaklaşık 25 yıl yaşamıştır. Kabağaçlı'nın eserlerini roman, deneme-inceleme-mitoloji, öykü, anı ve çocuk kitapları olmak üzere beş grupta toplayabiliriz (Necatigil, 2015:191vd.; Özkırımlı, 2004:615vd.):

- Roman: *Aganta Burina Burinata* (1946), *Ötelerin Çocuğu* (1956), *Uluç Reis* (1962), *Turgut Reis* (1966), *Deniz Gurbetçileri* (1969)
- Deneme-İnceleme-Mitoloji: *Anadolu Efsaneleri* (1954), *Anadolu Tanrıları* (1955), *Anadolu'nun Sesi* (1971), *Hey Koca Yurt* (1972), *Düşün Yazıları* (1981, ölümünden sonra)
- Öykü: *Ege Kıyılarından* (1939), *Merhaba Akdeniz* (1947), *Ege'nin Dibi* (1952), *Yaşasın Deniz* (1954), *Gülen Ada* (1957), *Ege'den* (1972), *Gençlik Denizlerinde* (1973)
- Anı: *Mavi Sürgün* (1961)
- Çocuk Kitapları: *Denizin Çağrısı*, *Yol Ver Deniz*

Yazı ve düşünceleriyle Azra Erhat gibi döneminin önemli aydınlarını etkilemiş bir kişi olarak çeşitli dillerden yüz kadar da kitap çevirmiş olan Halikarnas Balıkçısı'na, Kültür Bakanlığı tarafından 1971 yılında Devlet Kültür Armağanı verilmiştir (Aksoy, 13.10.2014)

Kabağaçlı, yazdığı roman ve hikâyelerle Türkiye'nin önemli turizm merkezlerinden Bodrum'un tanıtımına büyük katkılar yaptığı gibi Bodrum'un gelişmesi ve modern bir çehreye kavuşması için de çalışmıştır. Bodrum'un bugünkü modern halini almasında Cevat Şakir'in büyük payı bulunmaktadır. Çiçeklerinden ağaçlarına, sokaklarından sahillerine kadar her şeyiyle ilgilenmektedir. O; Bodrum'a 45 çeşit fide, tohum ve ağaç dikmiştir. Bodrum'daki ağaç çeşitlerinin, narenciye ağaçlarının çoğu ona aittir. En çok da Bodrum'un balıkçılarıyla ilgilenmiştir. Bodrumda kendisinin de en sevdiği uğraş olan balıkçılıkla zamanını geçirmiştir. Bundan dolayı kendisi, Halikarnas Balıkçısı diye anılmaya başlamıştır. Öyle ki İngiliz yazar Roger Williams, "*Bodrum'u ünlü yapan Halikarnas Balıkçısı*" adlı bir kitap bile yayınlamıştır. Bodrum yerel yöneticileri de Kabağaçlı'nın, şehirlerinin gelişmesine yaptığı katkıları unutmamıştır. Nitekim Bodrum Belediyesi, Balıkçının "*Merhaba*" ile başlayan şiirinin "*Yokuş başına*

geldiğinde Bodrum'u göreceksin, sanma ki sen geldiğin gibi gideceksin. Senden öncekiler de böyleydiler, akıllarını hep Bodrum'da bırakıp gittiler" şeklindeki sözlerini Türkçe ve İngilizce olarak Bodrum'un girişinde büyük bir panoya yazdırmıştır (Anadolu Ajansı, 16.04.2017).

4.5.2 Türkiye'nin Ünlü Şair ve Yazarları

İllerin ve genel olarak Türkiye'nin tanıtımına katkıda bulunan şair ve yazarların sayısı bir hayli fazladır. Bu listede, ağırlıklı olarak Behçet Necatigil'in hazırladığı ve 1977 yılına kadar getirdiği "*Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*"nde 901 Türk edebiyatçısının isimi yer almaktadır. Bu tarihten günümüze kadar da yüzlerce şair ve yazarın yetiştiği göz önüne alınırsa bu sayının birkaç bini bulacağı anlaşılmaktadır.

Bu araştırmada çeşitli kaynakların taranması sonucunda eski ve yeni Türk edebiyatçısı, toplam 500 ünlü ismi kapsayan bir liste hazırlanmıştır. Burada, bazı istisnalar olmakla birlikte Anadolu coğrafyasında doğmuş olan, doğdukları şehirlerin ve Türkiye'nin tanıtımına azami katkıyı sağlamış veya sağlayabilecek olan ünlü şair ve yazarlar tercih edilmiştir.

Şair ve yazarlar listesi oluşturulurken esas olarak Necatigil'in adı geçen sözlüğünden yararlanılmıştır. Bunun yanı sıra Türk Edebiyat Tarihleri, Şairler ve Yazarlar Ansiklopedileri ve Şairler ve Yazarlar Sözlükleri'ne başvurulmuştur. Bu genel kaynaklara ek olarak bazı şehirlerin şair ve yazarlarının biyografilerini içeren ansiklopediler ve monografilerden, ayrıca yeni çıkan ve güncel bilgiler veren Şehirler ve Yazarlar Ajandası'ndan da yararlanılmıştır.

Listede yer alan şair ve yazarlarda ünlülük ölçütü olarak eserlerinin yabancı dillere çevrilmiş olması, çeşitli kurumların ödülleri almış olmaları, bunların yanı sıra sanatsal, sosyal veya siyasal alanlardaki faaliyetleri veya görevleri olması dikkate alınmıştır. Örneğin Yaşar Kemal, 100'e yakın ödül almış ve birçok eseri yabancı dillere çevrilmiştir; yine Orhan Pamuk, 2006 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü almış ve eserleri birçok yabancı dile çevrilmiştir. Nazım Hikmet, İskender Pala ve Elif Şafak gibi yazarlar hem eserlerinin yabancı dile çevrilmiş olmasıyla hem de sosyal, sanatsal veya idari alandaki faaliyetleriyle dikkat çekmektedirler.

Listede yer alan şair ve yazarlardan bazıları, sadece doğdukları illerin değil bütün Türkiye'nin tanıtımına katkıda bulunmuşlardır. Bunlara örnek olarak Nasrettin Hoca,

Yunus Emre, Mevlana, Evliya Çelebi, Mehmet Akif Ersoy, Yaşar Kemal, Orhan Pamuk, Nazım Hikmet, Necip Fazıl Kısakürek, Yahya Kemal, Haldun Taner ve Sezai Karakoç'u gösterebiliriz.

Listede ismi bulunan şair ve yazarlardan 68'inin İstanbullu olduğu görülmektedir. En çok ünlü şair ve yazara sahip diğer iller ise şunlardır: Diyarbakır (21), Ankara (14), Kayseri (11), Elazığ (9), Eskişehir (9), Kahramanmaraş (9), Kütahya (9), Şanlıurfa (9), Adana (8), Kırşehir (8), Konya (8), Tokat (8), Antalya (7), Balıkesir (7), Bitlis (7), Bursa (7), İzmir (7), Sivas (7).

Listede ismi geçen bazı şair ve yazarlar Anadolu dışındaki topraklarda veya yabancı ülkelerde doğmuş, daha sonra Türkiye'ye göç etmişler ve Türkiye'nin kültürel zenginliğine katkıda bulunmuşlardır. Mevlana Celalettin-i Rumi, Seyit Nesimi, Şemseddin Sâmî, Cenap Şahabettin, Yahya Kemal Beyatlı, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Nazım Hikmet, Cevat Şakir Kabaağaçlı, Sabahattin Ali, Ahmet Haşim, Pertev Naili Boratav, Muazzez Tahsin Berkant, Aka Gündüz, Yaşar Nabi Nayır ve Elif Şafak bunlardan bazılarıdır.

Eski Türk edebiyatının bazı ünlü isimlerinin doğum yerleri kesin olarak bilinmemektedir. Böyle olmasına rağmen bu isimlere birçok il sahip çıkmakta ve yayınlarında kendi hemşerileri olarak göstermektedirler. Örneğin Eskişehir'in yanı sıra Konya, Karaman, Bilecik ve Bursa gibi iller, turizm tanıtım broşürlerinde Yunus Emre'den, Şeyh Edebalı'dan bahsetmektedirler. Aynı şekilde Konya ve Karaman'dan başka Eskişehir de Nasrettin Hoca'ya sahip çıkmaktadır. Yine hem Adana hem de Kayseri Karacaoğlan ve Dadaloğlu'nu sahiplenmektedir.

81 ilden tespit edilen 500 eski ve yeni şair ve yazarın illere göre dağılımlarını gösteren liste, Ek-1'de yer almaktadır. Bunlar arasından nispeten daha ünlü olanların isimleri ise aşağıda harita üzerinde gösterilmiştir.

5. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

5.1 Araştırmanın Amacı

Son yıllarda kültür faktörü, kişilerin önemli bir seyahat etme nedeni olmaktadır. Turistler; dinlenme, sağlık, spor, din gibi etkenlerin yanında, o şehrin edebi mirasını da tanımayı, yerinde görmeyi arzulamaktadırlar. Bundan dolayı kentlerin tanıtımı için hazırlanan broşürler büyük önem arz etmektedir. Bu önemden hareketle çalışmada iller bazında hazırlanan turizm tanıtım broşürlerinin edebiyat bağlamında analizi yapılmaktadır.

Bu araştırmanın asıl amacı; İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri'nin broşürlerinde ve web sayfalarında edebi unsurlara yer verilip verilmediğini tespit etmektir. Araştırmanın tâli amaçları ise şunlardır:

- İller bazında kent/yazar/eser üçgeninde tarama yapıp kentlerle özdeşleşen yazar veya edebi eserleri tespit etmek.
- Türkiye'nin iller bazında turistik değer taşıyan genel bir kent/yazar/eser haritasını ortaya çıkarmak.
- Turizm tanıtım broşürlerinde yer alan edebiyat eksenli olası eksikliklerin giderilmesi için ilgili kurumlara önerilerde bulunmak.

5.2 Araştırmanın Önemi

Turizm Tanıtım Broşürlerinin iller bazında yapılacak edebiyat eksenli analizi sonucunda elde edilecek verilerin önemi, şu altı maddede sıralanabilir:

1. Turizm tanıtım broşürlerinin iller bazında analizi sonucunda turizm potansiyeli ile yakından ilgili kültürel mirasın ortaya çıkarılması sağlanacaktır.
2. Turizm tanıtım broşürlerinin iller bazında analizi sonucunda envanter listesine eklenecek yeni kültürel değerler (kent/yazar/eser eşleşmeleri) bir yandan kültürel mirasın sürdürülebilirliğine katkı sağlarken diğer yandan turizm pazarı için yeni seçenekler sunacaktır.
3. Her ile ait turizm tanıtım broşürünün taranması, o ilin edebi zenginliğini oluşturan yazar ve eserler listesinin oluşturulmasını sağlayacak, böylelikle ilgili kentin kültür turizmine katkıda bulunulacaktır.

4. Türkiye'nin turistik değer taşıyan edebiyat haritasının çıkarılması turizmin hem kültürel boyutuna hem de destinasyon boyutuna katkı sunacaktır
5. Bu araştırma ile kentlerin, dolayısıyla ülkenin tanıtımına yönelik yeni stratejilerin geliştirilmesine duyulan ihtiyaç ortaya konulacaktır.
6. Bu araştırmanın, edebiyat turizmi bağlamında başka çalışmaları da teşvik etmesi umulmaktadır.

6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Edebiyat turizmi son dönemlerin önde gelen alternatif turizm çeşitlerinden biri olup birçok turist ünlü edebiyatçıların yaşadıkları kentleri, o kentlerde yer alan onlarla ilgili müzeleri veya yaşadıkları evleri görmek için ziyaret etmektedirler. Bundan dolayı yazar/eser/ev/müze gibi edebi unsurların kentlerin turistik tanıtımı açısından son derece önemli olan turizm tanıtım broşürlerinde yer alması önemli ve kaçınılmaz bir durumdur.

Yazar, eser, müze ev, müze kütüphane gibi edebi unsurların turizm tanıtım broşürleri bağlamında analizi üzerine odaklanan çalışmada sosyal bilimlerde sıkça kullanılan *nitel araştırma* yöntemi kullanılacaktır.

6.1 Evren ve Örneklem

Araştırmada çoğunlukla İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinin yayınladıkları turizm tanıtım broşürleri, bazılarının da web sayfaları, tarama yoluyla analiz edilmiştir. Çalışmamızın verilerini *evrenin tümünden*, yani Türkiye'nin seksen bir (81) ili için ayrı ayrı hazırlanan turizm tanıtım broşürleri veya ilgili illerin İl Kültür Turizm Müdürlükleri'nin web sayfaları oluşturduğu için ayrıca bir örneklem yoluna gidilmemiştir. Yalnızca çalışmanın yürütüldüğü zaman diliminde Ardahan ve Tunceli, İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri'nin internet siteleri yapım aşamasında olduğundan dolayı ilgili iki il, çalışmanın kapsamı dışında kalmıştır.

6.2 Araştırmanın Deseni

Yürütülen akademik çalışmanın tutarlı ve amaca uygun bir şekilde olması için araştırmacıya rehberlik eden araştırma deseni, özellikle betimsel analizin yapılacağı çalışmalarda araştırmacıya araştırmanın tüm aşamalarında yol göstermektedir. Araştırmada nitel araştırmanın desenlerinden biri olan *durum çalışması* yapılmıştır. Durum çalışmalarında araştırılan konuya yönelik etkenler bütüncül bir yaklaşımla araştırılır, ilgili durumu nasıl etkiledikleri veya ondan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Bal, 2016:130; Yıldırım, Şimşek, 2013:83). Dolayısıyla durum çalışmasında bir veya birkaç durum kendi ortamında analiz edilir, veri toplamada genellikle doküman analizi ve/veya tarama yöntemi kullanılır, toplanan veriler ise betimsel veya içerik analizi yoluyla irdelenir. Araştırmada yukarıda anlatılan desene uygun bir durum çalışması

yürütülmüş, irdelenen dokümanlar oldukları gibi üzerlerinde herhangi bir değişiklik yapmadan ele alınmış, devamında da bu desene uygun analiz yapılmıştır.

6.3 Veri Toplama Aracı

Çalışmamızda veri toplama aracı olarak *tarama* ve *doküman inceleme* modellerinin ikisinden faydalanılmıştır. Tarama modelinde, geçmişte var olmuş ya da halen var olan bir durum var olduğu şekliyle betimlenir, üzerinde herhangi bir oynama ve değişiklik yapılmaz. Araştırılan nesne var olduğu gibi incelenip yorumlanır (Karasar, 2009:77). Bundan hareketle araştırmada Türkiye'nin 81 ilinden 79'unun, turizm tanıtım broşürleri ve/veya İl Kültür Turizm Müdürlükleri'nin web sayfalarındaki veriler tarama modeli ile elde edilmiştir. Bu veriler doküman analizi yoluyla yani resmi ya da özel kayıtların, belge ve dokümanların toplanması, sistematik olarak incelenmesi ve değerlendirilmesi yoluyla elde edilmiştir. Doküman analizine çalışmada yer verilmesinin sebebi verileri toplamada çokluluğun sağlanmasıdır (Ekiz, 2015:70), çünkü doküman analizi, nitel çalışmalarda araştırmanın geçerliğini arttırdığı gibi hedeflenen olgu ve olgular hakkında bilgi içeren materyallerden daha fazla verinin toplanmasını sağlamaktadır (Yıldırım, Şimşek, 2013:217).

6.4 Veri Analizi

Araştırmada toplanan verilerin analizi için *betimsel* ve *içerik analizi* yöntemleri kullanılmıştır. Betimsel analizde öncelikli olarak çalışmanın çerçevesi oluşturulur, toplanan veriler işlenir, elde edilen bulgular tanımlanır ve son olarak da bulgular yorumlanır (Yıldırım, Şimşek, 2013:256). İçerik analizinde ise araştırılan dokümanlar sahip oldukları ve yansıttıkları anlam çerçevesinde irdelenir (Bal, 2016:258). Bu analiz çeşidinde araştırmacılar inceledikleri dokümanlara ilişkin çıkarımlarda bulunurlar (Büyükoztürk vd. 2016:250). Çalışmamızın verileri irdelenirken hem betimsel analiz hem de içerik analizi kullanılmıştır.

7. TANITIM BROŞÜRLERİ VE WEB SAYFALARININ EDEBİ UNSURLAR BAKIMINDAN ANALİZİ

Dört ana başlıktan oluşan bu bölümde; ilk önce broşürün tanımı yapılacak, sonra önem ve özellikleri anlatılacaktır. İkinci olarak turizm tanıtım broşürlerinin kapak fotoğraflarına yer verilecektir. Üçüncü olarak illerin tanıtım broşürlerinin fiziki özellikleri, tablo halinde gösterilecektir. Son olarak ise illerin tanıtım broşürleri ve web sayfaları, edebiyat bağlamında analiz edilecektir.

7.1 Broşürün Anlamı, Önemi ve Özellikleri

Broşür; elde edilen veriler ışığında, bir olayı, bir ürünü ya da hizmeti tanımlayarak onun satışına yardımcı olan, etkili, görsel tasarım ürünlerden biridir. Broşür; tasarımıyla dikkat çekmeyi amaçlayan, marka, ürün, hizmet tanıtımı yapmak için kullanılan basılı materyaldir. Bir broşürün kullanışlı ve kalıcı olmasını sağlayan etkenler şunlardır (Şentürk, 2014:24vd):

- Her sayfa bir önceki ile ilintili olmalı ve içerik düzgün ilerlemeli,
- Tasarımda kullanılan görsel malzemeler, çarpıcı ve kaliteli olmalı,
- Anlatımlar, yalın ve gerçeğe uygun olmalı.

Ayrıca tasarımı oluşturan görsel unsurlar, kâğıt seçimi ve kâğıt katlama şekli de okuyucuyu etkileme açısından önemlidir.

Broşürün, afiş ve dergiye göre en önemli farkı, kısa zamanda tüketilmesine rağmen etkili tanıtım için en sık kullanılan grafik tasarım ürünlerinden birisi olmasıdır. Broşürde çok kısa zamanda, verilmek istenen mesajın hedef kitleye ulaşması gerekmektedir. Bu özelliği sayesinde diğer grafik tasarım ürünlerinden farklı bir yere sahiptir (Şentürk, 2014:1).

Diğer tasarım ürünleri için geçerli olan tüm görsel değerler, broşür tasarımı için de geçerlidir; ancak broşür tasarımının diğer tasarım ürünleri içinde kendine özgü tasarım ilkeleri söz konusudur. Çünkü broşürün birinci işlevi, hedef kitlenin özellikleri doğrultusunda sağlıklı bir iletişim sağlamaktır. Tasarımı oluşturan tüm grafik öğeler, sıkıcı olmayan, dengeli ve tutarlı bir uygulama ile iletiyi alıcıya doğrudan sunabilmelidir. (Güney, 2013:96vd).

Broşür tasarımında format oldukça önemlidir. Broşürün okunaklılığı azami ölçüde sağlanmalı, hedef kitle iyi belirlenmeli, sayfa sayısında ölçülü olmalı ve kurumsal renk özenle seçilmelidir. Broşürde okunaklılık ve seçilen renk hedef kitle için oldukça önemlidir. Broşür görünüş ve içerik olarak bir düşünceyi değiştirebilmeli ve mesajı satabilme özelliğine sahip olmalıdır.

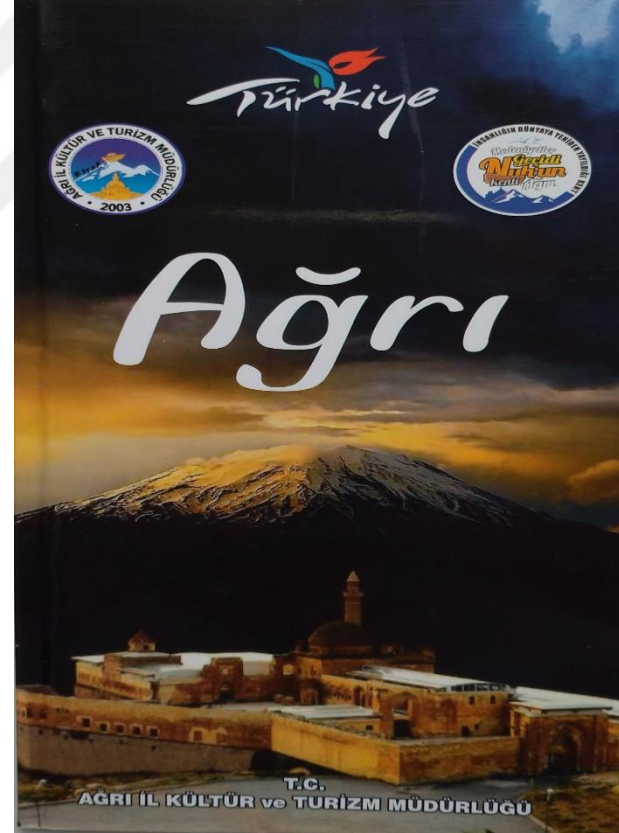
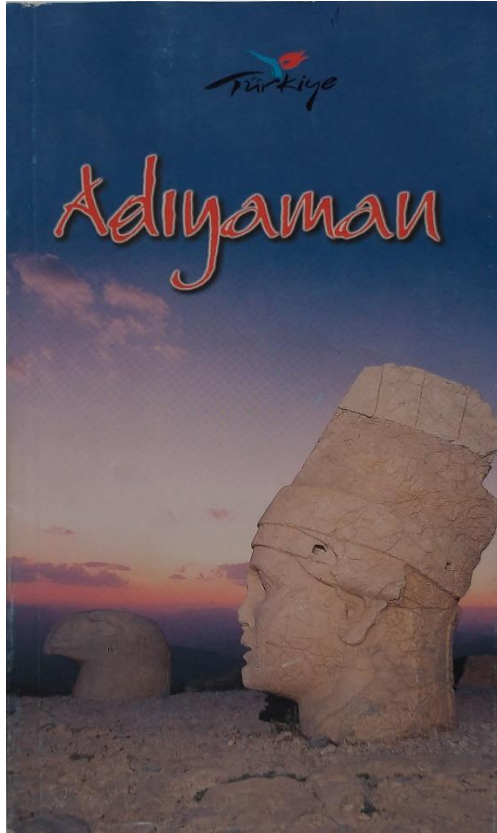
Broşürde kapak sayfası olarak kabul edilen ilk sayfa herhangi bir bilgi içermekten ziyade, okuyucunun dikkatini çekerek iç sayfalara yönlendirmelidir. Bu yüzden slogan, vermek istediğimiz mesajda etkin rol oynar. Dolayısıyla etkili bir broşür, hizmet ve ürünün tanıtımı için önemli bir basılı materyal konumundadır (Şentürk, 2014:7).

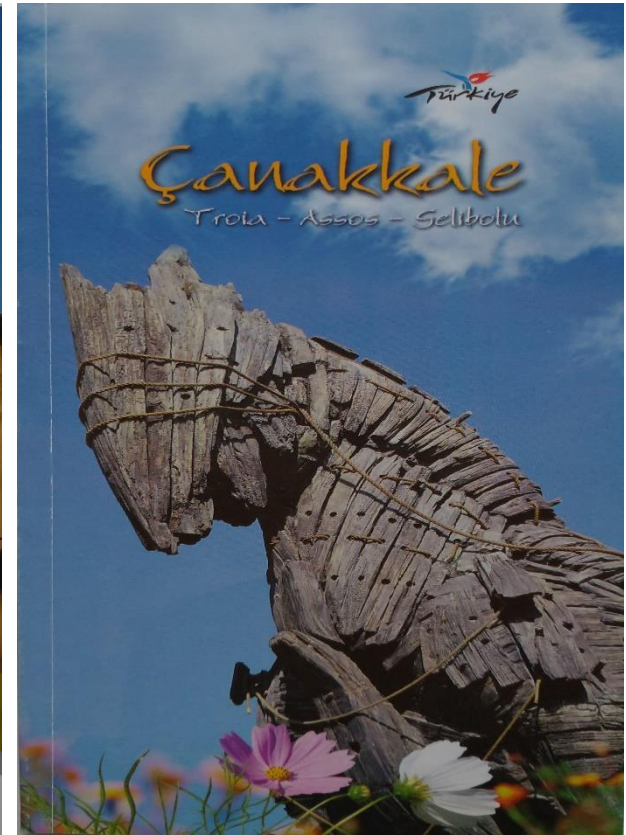
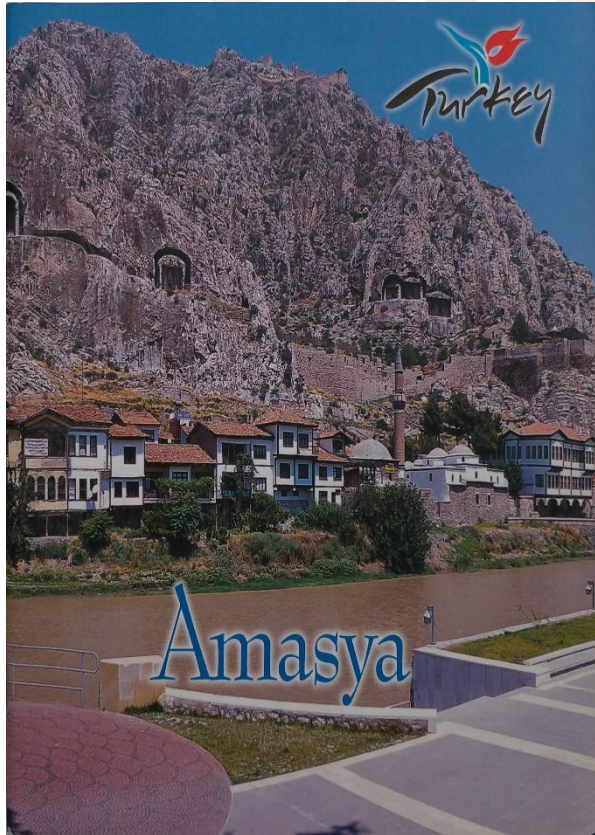
7.2 Broşürlerin Kapak Fotoğrafları

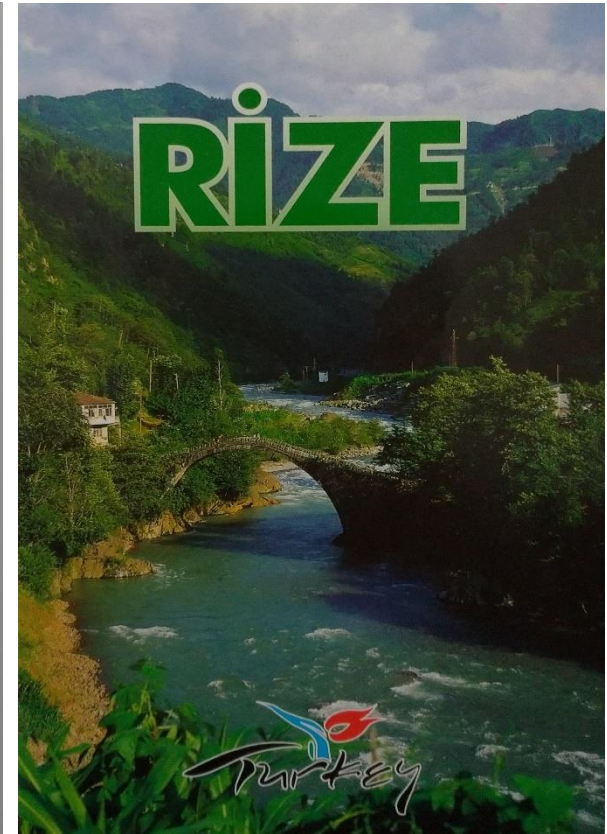
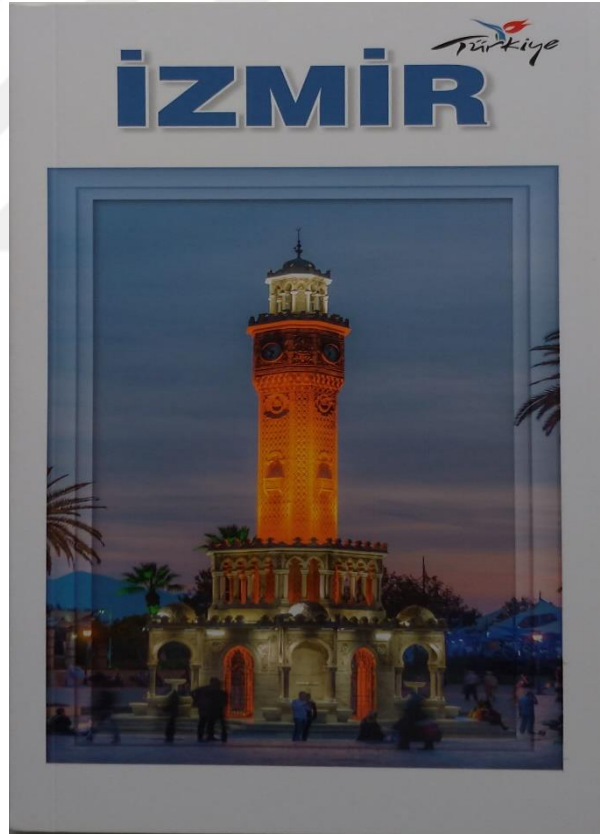
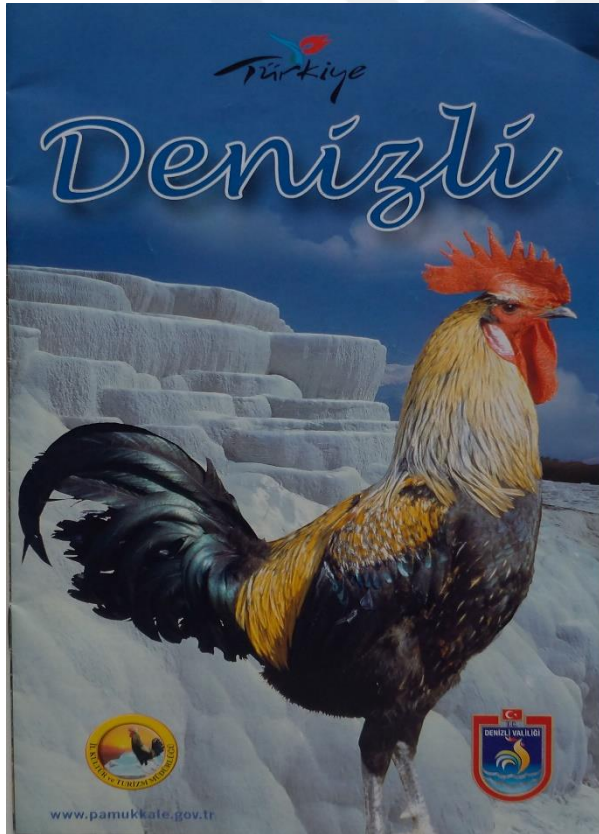
Bir broşürü dikkat çekici hale getiren; etkili, görsel bir tasarım ürünü kılan yanı öncelikle kapağıdır. Bir broşürün turistler üzerinde etkili olabilmesi için en başta çekici bir kapağa sahip olması gerekir. Yine turistlere verilmek istenen mesaj, kapak vasıtası ile en kısa sürede ulaşır. Bundan hareketle illerin tanıtım broşürlerinin, kapakları yönünden de incelenmesi bir gereklilik olmuştur.

Kapaklar üzerinde yapılan incelemede Adıyaman, Ağrı, Aksaray, Amasya, Batman, Çanakkale, Denizli, İzmir ve Rize'nin broşür kapakları, görsel anlamda etkileyici bulunmuş ve o ilin turizm potansiyelini başarılı bir şekilde yansıttığı görülmüştür. Çoğu ilin broşür kapaklarının ise çekicilikten uzak olduğu ve ilgili şehrin turistik değerlerini tanıtmada başarılı olmadığı gözlemlenmiştir.

Aşağıda başarılı bulunan 9 broşürün kapak fotoğraflarına yer verilmiştir. Geri kalan illerin kapak fotoğrafları ise Ek-2'de sunulmuştur.

7.3 Broşürlerin Fiziki Özellikleri

Araştırmanın konusu ile ilgili olarak 81 ilden 53'ünün tanıtım broşürü; 26 ilin ise web sayfası incelenmiştir. 53 ilin broşürü, fiziki açıdan incelenirken; sayfa sayısı, sayfa ebadı, sayfa düzeni, yazı puntosu ve dil özellikleri göz önünde bulundurularak içindekiler ve turizm haritası olup olmadığına bakılmıştır. Tablo 7.1'de, incelenen illerin bu fiziki özellikleri gösterilmiştir:

Tablo 7.1 İllerin Tanıtım Broşürlerinin Fiziki Özellikleri

No	Şehir	Yayın Adı ve Türü	Basım Tarihi	Sayfa Sayısı	Ebadı	Sayfa Düzeni	Yazı Punto	Dil	İçindekiler	Turizm Haritası
1.	Adana	Kitap	x	61	22x22	Düzenli	Normal	Tr. / İng.	x	x
2.	Adıyaman	Kitap	2009	66	11x21	Düzensiz	Normal	Tr.	x	✓
3.	Afyonkarahisar	Kitap	x	64	21x22	Düzenli	Normal	Tr. / İng.	x	x
4.	Ağrı	Kitapçık	2015	56	10x21	Düzensiz	Normal	Tr.	x	v
5.	Aksaray	Kitapçık	x	64	10x21	Düzenli	Normal	Tr.	x	✓
6.	Amasya	Kitapçık	2003	50	21x21	Düzensiz	Küçük	İng.	x	✓
7.	Ankara	Kitapçık	2018	64	21x30	Düzenli	Normal	Tr.	x	x
8.	Antalya	Kitapçık	2006	56	15x21	Düzenli	Normal	İng.	x	✓
9.	Aydın	Kitap	x	120	11x21	Düzensiz	Normal	Tr.	x	✓
10.	Bartın	Turizm Rehberi – Kitapçık	x	74	12x22	Düzenli	Normal	Tr.	x	x
11.	Batman	Genel Tanıtım – Broşür	2014	28	12x21	Düzenli	Küçük	Tr. / İng.	x	x
12.	Bilecik	Gezi Rehberi – Broşür	2014	48	10x19	Düzenli	Küçük	Tr.	x	x
13.	Bingöl	İl Rehberi – Kitapçık	2015	61	15x21	Düzenli	Normal	Tr.	✓	x
14.	Bitlis	Broşür	x	28	20x21	Düzenli	Normal	Tr. / İng.	x	✓
15.	Burdur	İl Tanıtım Broşürü	2017	14	10x21	Düzenli	Küçük	Tr.	x	x
16.	Bursa	Kitapçık	x	64	10x21	Düzenli	Normal	Tr.	✓	x
17.	Çanakkale	Kitapçık	x	64	11x21	Düzensiz	Normal	Tr.	x	✓
18.	Denizli	Broşür	x	14	13x21	Düzenli	Küçük	Tr.	x	✓
19.	Diyarbakır	Gezi Rehberi – Kitap	2011	120	12x21	Düzensiz	Küçük	Tr.	✓	✓
20.	Edirne	Gezi Rehberi – Kitap	2014	113	12x21	Düzensiz	Küçük	Tr.	✓	✓
21.	Elazığ	Kitap	x	120	10x19	Düzenli	Normal	Tr.	✓	x
22.	Erzurum	Turizm Rehberi – Kitapçık	x	89	12x21	Düzenli	Normal	Tr.	✓	✓
23.	Eskişehir	Gezi Rehberi – Kitap	x	148	11x21	Düzensiz	Küçük	Tr.	✓	✓
24.	Gaziantep	Kitap	2017	224	11x22	Düzenli	Normal	Tr. / İng.	✓	x
25.	Hatay	Turizm Rehberi – Kitapçık	2011	96	11x22	Düzensiz	Normal	Tr.	✓	x
26.	Isparta	Gezi Rehberi – Kitap	2014	220	12x22	Düzensiz	Normal	Tr.	✓	x
27.	İstanbul	Kitapçık	2006	56	15x21	Düzenli	Normal	İng.	x	✓
28.	İzmir	Kitapçık		96	11x21	Düzensiz	Küçük	Tr.	x	x

29.	Kahramanmaraş	Kent Rehberi - Kitapçık	x	68	10x21	Düzenli	Normal	Tr.	✓	x
30.	Karabük	Karabük Safranbolu Gezi Rehberi – Kitapçık	2012	96	12x20	Düzensiz	Küçük	Tr.	✓	x
31.	Karaman	Türk Dünyasının Kültür Başkenti – Kitapçık	x	60	10x19	Düzenli	Küçük	Tr.	x	x
32.	Kars	Gezi Rehberi – Kitapçık	x	77	12x21	Düzenli	Normal	Tr.	✓	✓
33.	Kayseri	Kitapçık	2008	67	11x22	Düzenli	Normal	Tr. / İng.	x	x
34.	Kırıkkale	Gezi Rehberi – Kitapçık	2015	90	10x16	Düzensiz	Normal	Tr.	✓	x
35.	Kırklareli	Gezi Rehberi – Kitapçık	2018	50	11x22	Düzensiz	Normal	Tr.	✓	x
36.	Konya	Broşür	2015	40	15x20	Düzenli	Normal	Tr.	x	✓
37.	Kütahya	Kitap	x	120	10x20	Düzenli	Normal	Tr.	x	x
38.	Malatya	Kitapçık	x	48	11x22	Düzensiz	Normal	Tr.	x	x
39.	Manisa	Şehzadeler Şehri – Broşür	x	16	10x50	Düzenli	Normal	Tr.	x	x
40.	Mardin	Broşür	x	14	11x23	Düzensiz	Küçük	Tr. / İng.	x	✓
41.	Mersin	Yeryüzü Cenneti – Kitap	2015	120	11x21	Düzensiz	Normal	Tr.	x	x
42.	Ordu	Oksijenin Yurdu – Kitap	2018	104	16x24	Düzenli	Normal	Tr. / İng.	✓	x
43.	Osmaniye	Kitapçık	x	73	10x16	Düzenli	Küçük	Tr.	x	x
44.	Rize	Kitapçık	2010	50	14x24	Düzensiz	Küçük	Tr. / İng.	x	x
45.	Sakarya	Rehber (Mavi ile Yeşilin Uyumunu) – Kitap	2015	175	11x22	Düzenli	Normal	Tr.	x	x
46.	Siirt	Broşür	x	12	10x21	Düzensiz	Küçük	Tr.	x	x
47.	Sinop	Türkiye'nin Kaptan Köşkü – Kitap	x	112	16x17	Düzenli	Normal	Tr.	x	x
48.	Sivas	Gezi Rehberi – Broşür	x	16	10x22	Düzenli	Normal	Tr.	x	x
49.	Şırnak	Broşür	x	21	11x20	Düzenli	Normal	Tr.	x	✓
50.	Tekirdağ	Kültürün Kenti – Kitapçık	2013	98	11x21	Düzenli	Normal	Tr.	x	x
51.	Tokat	Kitapçık	2015	92	15x21	Düzenli	Normal	Tr.	✓	✓
52.	Trabzon	Kitap	2011	147	16x16	Düzenli	Küçük	Tr. / İng.	✓	✓
53.	Yozgat	Kitapçık	2012	81	12x21	Düzensiz	Küçük	Tr.	✓	x

Araştırmanın başlığında broşür adı kullanmış olsa dahi, 12-49 sayfa olanları *broşür*; 50-100 sayfa arası olanları *kitapçık*; 100 sayfadan fazla olanları ise *kitap* olarak değerlendirilmiştir.

Temin edilen 53 broşür, kitapçık veya kitaptan 9'unda, il adına ek olarak *Gezi Rehberi*; 5'inde *Turizm Rehberi*; 2'sinde *Kent Rehberi*; 1'inde *Kültür ve Turizm Rehberi*; 1'inde *İl Rehberi* ve son 1'inde de *Kültürün Kenti* başlığı kullanılmıştır.

Yayımların 22'sinin basım tarihi bulunmamaktadır. 14'ü 2014-2018 yıllarında, 13'ü ise 2000-2013 yılları arasında basılmıştır.

Yayımların 13'ü 14-50 sayfa; 25'i 51-100 sayfa; 12'si 101-200 sayfa aralığında olup 2'si ise 200 sayfadan fazladır.

Yayımların 37'sinin 10x19 – 13x22 cm ebatlarında olduğu; 16'sinin yazı puntosunun küçük olduğu; 20'sinin sayfa düzenine sahip olmadığı; 19'unun turizm haritası içerdiği, 20'sinin içindikiler kısmına yer verdiği ve 8'inin ise Türkçe'nin yanı sıra İngilizce olarak da yayınlandığı görülmektedir.

7.4 Tanıtım Broşürlerinde ve Web Sayfalarında Edebi Unsurlar

Araştırmada 79 ilden 53'ünün basılmış tanıtım broşürü, kitapçık veya kitapları incelenmiştir; 26 ilin yayınlarına ulaşamadığından, il kültür turizm müdürlüklerinin web sayfalarındaki tanıtım broşürü, gezi rehberi veya başka başlıklar altında verilen bilgilere başvurulmuştur. Broşürleri temin edilemeyen ve kültür turizm müdürlüklerinin web sayfaları yapım aşamasında olan Ardahan ve Tunceli illeri, araştırmanın kapsamı dışında kalmıştır.

İllerin tanıtım broşürleri ve web sayfalarında yer alan edebi unsurların analizinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Şair ve yazarların isimlerine yer verilmiş midir?
- Şair ve yazarların biyografisi bulunmakta mıdır?
- Broşürlerde ve web sayfalarında yer verilen yazarlar hangi döneme aittir?
- Şair ve yazarların Türk edebiyatına katkılarından bahsedilmiş midir?
- Broşürler/kitapçıklarda ve web sayfalarında edebiyat unsurlarına hangi başlıklar altında yer verilmiştir? Bunlar yeterli midir?
- İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri'nin web sayfalarında, edebiyat unsurlarına ilişkin bilgilere kolayca erişilebiliyor mu?
- Yazar müze evleri, edebiyat müzeleri ve edebiyat müze kütüphanelerinden bahsedilmiş midir?

Aşağıda tanıtım broşürlerinde ve web sayfalarında edebiyata ilişkin bilgiler bulunan 38 ilin verileri yer almaktadır:

- **Ağrı**

Broşürde Ahmed-i Hani ve türbesi hakkında kısa bilgiler verilmektedir. Broşürdeki bilgilere göre bu türbe, iç turizm ve yöre halkı için önemini koruyan kutsal yerlerdendir. 1651 yılında doğan Ahmed-i Hani, yörenin önemli şair ve filozoflarından (2015, s.26). Doğu Anadolu Bölgesi'nin birçok bölümünü dolaşan, Arapça, Belagat ve dini ilimleri okuyan Ahmed-i Hani aynı zamanda astronomi ile de ilgilenmiştir. Kürtçe, *Mem-ü Zin* adlı alegorik eserin yazarı olan Ahmed-i Hani'nin İshak Paşa Sarayı Camii ve Medresesi'nde dersler verdiği de söylenmektedir. Halk arasında "Hani Baba" olarak bilinen yazar, 1707 yılında Doğubeyazıt'ta vefat etmiş ve buraya türbesi yapılmıştır. İshak Paşa Sarayı yakınında bulunan türbesi halk tarafından ziyaret edilmektedir (2015, s.27).

- **Aksaray**

Tanıtım kitapçığında "İnanç Merkezleri" başlığı altında, Tapduk Emre, Yunus Emre ve Şeyh Hamid-i Veli (Somuncu Baba) türbeleri tanıtılmıştır. (ss.40-42). Bu sufünün türbesi Aksaray'a 20 km. mesafede, Ekecik Dağı eteğinde bulunan Tapduk Emre'nin hocası olduğu belirtilmiştir.

Yunus Emre (1240-1329), Anadolu'da tasavvuf akımının ve Türkçe şiirin öncüsü olarak tanıtılmış ve türbesinin Reşadiye köyündeki Ziyaret Tepe'de olduğu kaydedilmiştir (s.40). Kültür Turizm Müdürlüğü, Yunus Emre adına "*Bizim Yunus, Yunus Emre*" (2016) adıyla 38 sayfadan oluşan müstakil bir broşür de yayınlamıştır.

Kitapçıkta Anadolu'nun ünlü sufilerinden biri olan Şeyh Hamid-i Veli'nin biyografisine yer verilmezken türbesinin Kılıçarslan Tepesi eteğinde, Ervah Kabristanı'nda olduğu yazılmıştır (s.42). Kitapçıkta Aksaraylı diğer şair ve yazarların isimlerine yer verilmemiştir.

- **Bartın**

Tanıtım kitapçığında edebiyata ilişkin bir bilgi yoktur. Web sayfasında ise "Kültürel Detaylar" kısmında "*Bartın'ın Yetiştirdiği Ünlüler*" başlığı altında şair Hasan Bayrı (1914-1990)'nın biyografisine yer verilmiştir (<http://www.bartinkulturturizm.gov.tr/>).

Hasan Bayrı, ilkokul son sınıfta iken öğretmeninin teşviki ile şiir yazmaya başladı ve o tarihten itibaren şiir yazma bir tutkuya dönüştü. Yunus Emre, Mısri Niyazi, Karacaoğlan, Emrah, Erzurumlu İbrahim Hakkı gibi büyük ozanların şiirlerinden etkilenen Hasan Bayrı'nın yayınlanmış üç şiir kitabı bulunmaktadır. En önemli eseri, “*Bu Ne Sevgi Ah, Bu Ne İzdırap*” adlı şarkı sözlerinin de yer aldığı “*Bu Ne Sevgi*”dir (<http://www.bartinkulturturizm.gov.tr/>).

- **Bayburt**

Broşürü temin edilememiştir. Web sayfasında ise “*Kimlerle Ünlü*” logosu altında şu şairlerin isimlerine yer verilmektedir: Halk ozanları Bayburtlu Celali (1850-1915); Bayburtlu Hicrani (1908-1970); Bayburtlu İrşadi Baba (Ağlar Baba); (1880-1958) ve Şair Bayburtlu Zihni (1798-1859) (<http://www.bayburtkulturturizm.gov.tr/>).

- **Bilecik**

Gezi Rehberi (2014) adını taşıyan broşürde, edebiyatla doğrudan ilgili bir bilgi bulunmamakta, buna karşın web sayfasındaki “Kültürel Detaylar” kısmında ise *Edebiyat ve Halk Şairleri* diye iki başlık açıldığı görülmektedir. Burada Şeyh Edebalı (ö. 1328) ile Y. Dursun Fakih (ö.1327)'in biyografilerine yer verilmiştir (<http://www.bilecikkulturturizm.gov.tr/>).

Türk Edebiyatında Osman Bey'e nasihatleriyle bilinen Şeyh Edebalı (ö. 1328), 1208 yılında Horasan'ın Merv şehrinde doğmuştur. Osman Gazi'nin kayınpederi ve Anadolu'nun ilk Ahi Şeyhlerindedir. Çocukluğunu Horasan'da geçiren Edebalı, tahsilini Şam'da tamamlayarak devrin büyük bilginlerinden ders almış, daha sonra Anadolu'ya gelerek Eskişehir'in İtburnu Köyüne yerleşmiştir (<http://www.bilecikkulturturizm.gov.tr/>).

Ertuğrul Gazi ve Osman Gazi, kuruluş döneminde ahilerden ve özellikle Ahi Şeyhi olan Edebalı'dan büyük yardım görmüşlerdir. Osman Bey, Söğüt'teki tanışmasından sonra (1281) sık sık Şeyh Edebalı'nın Eskişehir'deki dergâhını ziyaret ederek onun görüşlerinden faydalanmıştır. Edebalı, Bilecik'in fethinden sonra da Bilecik Kadılığına tayin edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin “*Manevi Lideri*” olarak bilinen Edebalı, 1328 yılında 120 yaşında vefat etmiştir (<http://www.bilecikkulturturizm.gov.tr/>).

Şeyh Edebalı'nın Osman Bey'e Nasihatlerinden:

“Oğul,
 İnsanlar vardır, şafak vaktinde doğar
 Akşam ezanında ölürlür.
 Avun oğlum avun,
 Güçlüsün, kuvvetlisin, akıllısın, kelamlısın,
 Ama bunları nerede, nasıl kullanacağını bilmezsen
 Öfken ve nefsin bir olup aklını yener,
 Sabah rüzgârlarında savrulur gidersen.

.....

Üç kişiye acı:
 Cahiller arasındaki âlime,
 Zengin fakir düşene,
 Hatırlı iken itibarını kaybedene.

.....

Unutma ki yüksekte yer tutanlar
 Aşağıdakiler kadar emniyette değildir.
 Haklı olduğunda mücadeleden korkma.
 Bilesin ki atın iyisine doru,
 Yiğidin iyisine deli derler”

Şeyh Edebalı hakkında daha geniş bilgiye, Kültür Turizm Müdürlüğü'nün yayınlamış olduğu “Destanlarla Büyük Veli Şeyh Edebalı” (Bilecik, 2015) adlı biyografik romanda yer verilmiştir.

Türk Edebiyatında “Gazavetname” adlı eseri ile tanınan Dursun Fakih, Şeyh Edebalı'nın öğrencisidir. Karaman'da doğmuş; tefsir, hadis, fıkıh bilimleri okumuştur. Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna şahitlik etmiş olan Dursun Fakih, Şeyh Edebalı'nın kızını alarak damadı ve Osman Gazi ile de bacanak olmuştur. 28 Eylül 1299 yılında Karacahisar fethedildikten sonra, Osman Gazi adına Cuma Hutbesini okuyup, Cuma Namazını kıldırmış olan Dursun Fakih, Osmanlı Devletinin ilk imam-hatibi ve ilk kadısıdır (<http://www.bilecikkulturturizm.gov.tr/>).

- **Bitlis**

Broşürde araştırma konusuyla dolaylı ilgisi olan mutasavvıf Şeyh Mehmet Küfrevi'nin türbesi kısaca tanıtılmıştır; ancak bu şahsiyetin Bitlis kültüründeki yeri ve önemine değinilmemiştir (s.15).

Bitlis “*Vadideki Güzel Şehir*” isimli başka bir kitapçıkta ise Bitlis’in yetiştirdiği ünlü şahsiyetlerden sadece “*asrın âlimi Bediüzzaman Said Nursi*”nin kısa biyografisine yer verilmiştir (s.13).

Web sayfasında, “Kültürel Detaylar” kısmında ise “*Bitlis’in Yetiştirdiği Önemli Şahsiyetler*” başlığı altında 21’i Osmanlılar; 4’ü de Cumhuriyet döneminde yaşamış 25 devlet adamı, sufi ve âlimin biyografisine yer verilmiştir. Bunlardan edip ve şair olan veya edebiyat alanında da eser vermiş olanlar şunlardır: Mevlana Hüsameddin Ali (ö.1490), Mevlana İdris-i Bitlisi (ö.1520), Mevlana Ebul-fazl Mehmed Efendi (ö.1574), Şükri-yi Bitlisi (ö.1530’dan sonra), Müştak Baba (ö.1832), Molla Halil İsirdi (ö.1843), Said-i Nursi (ö.1960), Hulusi-yi Bitlisi Aktürk (ö.1967) (<http://www.bitliskulturturizm.gov.tr/>).

- **Bolu**

Web sayfası üzerinden incelenen broşürde edebiyata ilişkin bilgiler yer almamaktadır. Bununla birlikte İl Kültür Turizm Müdürlüğü’nün Köroğlu ve Âşık Dertli Divanı isimleri ile müstakil kitaplar yayınladığını görmekteyiz (bolukulturturizm.gov.tr).

- **Bursa**

Kent Rehberi ismini taşıyan kitapçıkta edebiyata ilişkin doğrudan bir bilgi yoktur. Kitapçıkta ünlü bilgin Emir Sultan’ın türbesinden bahsedilmekte; ancak kültür tarihimizdeki yeri ve öneminden bahsedilmemektedir (s.12). Aynı şekilde *Mevlidi Şerif* yazarı Süleyman Çelebi’nin türbesi tanıtıldığı halde yazarın hayatından ve Türk Edebiyatındaki yeri ve öneminden bahsedilmemektedir (s.20). Hâlbuki yazdığı mevlit, yüzyıllardan beri Anadolu’da okunmaktadır. Bu yüzden yazarın biyografisine yer verilmesi gerekirdi.

Broşürde Türk Folklorunda önemli bir yeri olan *Karagöz* oyunundan bahsedilmektedir. Türk Halk Tiyatrosu’nun geleneksel bir dalı olarak dünyaca tanınıp sevilen Gölge Oyunu “*Karagöz*” adını başkahramanından alır. Başlangıcı yaklaşık 700 yıl öncesine uzanan bu oyunun kahramanları olan Karagöz ve Hacıvat’ın Bursa’da yaşamış ve Ulu Camii inşaatında çalışmış oldukları düşünülmektedir (s.48). Web sayfasında ise edebiyata ilişkin bir bilgi mevcut değildir.

- **Çanakkale**

Çanakkale’yi tanıtan kitapçıkta (2009), Troya antik kenti tanıtılırken Troya Savaşı’nın ele alındığı İlyada destanına atıfta bulunmaktadır. İzmirli antik yazar Homeros’un bu eseri, milattan önce 1200 yılı civarında Akhalar ile Troyalılar arasında, bu kıyılarda gerçekleşmiş olan Troya Savaşı’nı konu edinmektedir (s.39).

Web sayfasında ise “Kültürel Detaylar” kısmında Tekke Edebiyatı ve Halk Şiiri’ne değinilmiştir. “Tekke Edebiyatı” başlığı altında şu bilgiye verilmektedir (<http://www.canakkalekulturturizm.gov.tr/>):

“...Çanakkale’de Sünni İslam anlayışının dışında yaşayan ve Fatih Dönemi’nde Çanakkale ya getirilen ve bu bölgede yaşayanlarca Türkmen adıyla bilinen Alevilerin ise inançları gereği bir tekke edebiyatına sahip oldukları gözlenmektedir. Ancak hem çok uzun zaman önce bu bölgeye yerleşip Anadolu Aleviliğinin etkileşiminden uzaklaşmaları hem de Sünni nüfusa nazaran az olmaları, bu bölge Alevilerinin Tekke edebiyatı alanında gelişimini engellemiş ve var olan tasavvuf anlayışının süreç içinde azalarak kendini tekrar etmesine neden olmuştur. Türkmenler arasında tekke edebiyatı sönmümlenerek devam etmektedir”.

Halk Şairleri” başlığı altında ise şu tespite yer verilmiştir (<http://www.canakkalekulturturizm.gov.tr/>):

“Türkiye’nin batısına yaklaştıkça klasik anlamdaki âşık edebiyatı temsilcilerini bulmamız zorlaşmaktadır. Âşık edebiyatının bir gelenek olarak var olamadığı coğrafyalarda halk şairliği geleneği de varlık alanı bulamaz. İlimizde gelenek ve çevreyle iletişimleri olmayan birkaç kişi, halk şiiri tarzında şiirler yazmaktadır”.

- **Çorum**

Web sayfası üzerinden incelenen broşürde edebiyata ilişkin bilgiler yer almamaktadır. Bununla birlikte il Kültür Turizm Müdürlüğü’nün *Coğrafyası, Tarihi, Kültürü ve Edebiyatıyla Çorum*, *Çorum Halk Şiiri Antolojisi-1* ve *Çorum ve Kültür* isimleri ile müstakil kitaplar yayınladığı görülmektedir (corumkulturturizm.gov.tr).

- **Diyarbakır**

Gezi Rehberi adıyla yayınlanmış kitapta “Diyarbakır’a Değer Katan İsimler” (2011, ss.13-15) başlığı altında, Diyarbakır’ın medeniyetler arasında bir köprü görevi

üstlendiğine ve tarihe yön veren önemli şahsiyetler çıkardığına değinilmiştir. Şehre değer katan çok sayıda şair, yazar, bilim adamı ve devlet adamı arasında Seyyid Nesimi (ö.1404), Cemili (ö.1543), Ahmed Mürşidi (ö.1761), Ali Emiri (ö.1924), Süleyman Nazif (ö.1927), Ziya Gökalp (ö.1924), Cahit Sıtkı Tarancı (ö.1956), Orhan Asena (ö.2001), Ahmet Arif (ö.1991), Esmâ Ocak (ö.2011) ve Sezai Karakoç'un isimleri yer almakta ve biyografilerine yer verilmektedir.

Rehber'de "*Diyarbakır'ın Kültürel Zenginliği*" başlıklı sayfanın başında şehrin tarihi ve kültürel önemi belirtilirken şu bilgilere yer verilmektedir (2011, s.17):

"Diyarbakır'dan söz eden eserlerin çoğunda burası için 'şehr-i nur' ve 'belde-i ilmi irfan' gibi deyimler kullanılmıştır. Osmanlı şehirleri arasında nüfuslarına oranla en fazla şair yetiştiren iller arasında ilk sıralarda yer almaktadır."

Aynı sayfadaki "*Edebiyat-Müzik*" başlığı altında da bazı bilgilere yer verilmektedir (2011, s.17):

Web sayfasında pdf uzantılı "*Şevket Beysanoğlu'nun üç ciltlik Diyarbakırlı Fikir ve Sanat Adamları adlı kitabında, 668 biyografi bulunmaktadır. Bunlardan 28'i şair ve 171'i yazardır.*" Kitapta, yörenin halk ozanlarından da bahsedilmektedir.

"Diyarbakır'da halk edebiyatı denince akla 'dengebejler' gelir. Dengebej; 'halk ozanı' ve 'hikâye anlatan' anlamında kullanılmaktadır. Dengebejler, yöre yöre gezerek efsaneleri, destanları anlatır, hayatlarını bu şekilde kazanırlar."

- **Edirne**

Gezi Rehberi'nde (2014) "*Edirne'ye Değer Katan İsimler*" başlığı altında diğer bazı şahsiyetlerle birlikte iki edebiyatçının ismi de yer almaktadır. Bunlar XVI. yy. şairlerinden Edirneli Nazmi ile çağdaş yazarlardan Şevket Süreyya Aydemir'dir (ss.12-13).

Divan şairi Nazmi, Edirne'de doğmuş ve 1555'te vefat etmiştir. 3356 beyitten oluşan *Mecmeu'n-nazair* (Nazireler Seçkisi) ve *Divan-ı Türki-i Basit* adında bir şiir divanı vardır. Bazı şiirleri, Prof. Dr. M. Fuad Köprülü tarafından *Milli Edebiyat Cereyanının İlk Mübeşşirleri* ve *Türki-i Basit* adlı eserlerde yayımlanmıştır (2014, s.12).

Gezi Rehberi'nde adına yer verilen ikinci yazar Şevket Süreyya Aydemir (1897-1976), Türk-Yunan Savaşı sırasında Edirne'de doğmuştur. Kendi hayat hikâyesini "*Suyu*

Arayan Adam” adlı eserinde anlatmıştır. Atatürk ve İsmet İnönü dönemlerine “*Tek Adam*” ve “*İkinci Adam*” adlı eserlerinde ışık tutmuştur (2014, s.13).

- **Elazığ**

Elazığ Gezi Rehberi’nde de ağırlıklı olarak camii ve türbeler tanıtılmış, bununla birlikte diğer illerin tanıtım broşürlerinin aksine bu türbe ve camilere adını veren ilim adamı ve yazarlardan çoğunun biyografisine yer verilmiştir. Bu ünlü şahsiyetlerden bazıları şunlardır: Arap Baba, Hoca Hasan, Fatih Ahmet Baba, Mansur Baba, Üryan Baba, İmam Efendi, Musa Kazım Efendi, Seyit Ahmet Çapakçuri, Tayyar Baba, Dağıstanlı Hoca, Mahmut Samini ve Şeyh Ali Septi (ss.47-103).

- **Erzincan**

Broşürü temin edilememiştir. Web sayfasında ise “Kültürel Detaylar”da *Halk Edebiyatı* kısmında şu bilgilere yer verilmektedir (<http://www.erzincankulturturizm.gov.tr/>):

“Erzincan yöresi halk edebiyatı ürünleri, halkın güç koşullar altındaki yaşamından izler taşır. Şemsi Hayal, Salih Baba, Âşık Davut Sulari, Kemahlı Tabir, Âşık Reyhani, Âşık Müslüm Akbaba, İsmail Daimi Erzincan halk ozanlarındandır. Yöre manileri sevgi, gurbet, sıla, özlemi, elem ve ıstırap duygularını dile getirir.”

- **Erzurum**

Turizm Rehberi’nde doğrudan herhangi bir yazarın biyografisine yer verilmemiştir. Sadece Erzurum’da bulunan türbelerden bahsedilirken buralarda metfun olan şahsiyetler kısaca tanıtılmıştır. Bu şahsiyetlerin çoğu da devlet adamları ve mutasavvıflardır (ss.35-43). Yani Erzurumlu şair ve yazarların biyografilerine yer verilmemiştir. Aynı durumu çoğu illerin broşürlerinde görmekteyiz.

Rehberde Erzurum’un tanıtımında büyük katkısı olan, âşıklık geleneğinden kısaca bahsedilmiştir (ss.82-83). Erzurum kültüründe çok önemli bir yeri olan âşıklık, teknolojik gelişmelere ve kültür erozyonuna rağmen varlığını sabırla devam ettirmektedir. Âşıkların ilki olan Dede-Korkut’tan günümüze süregelen bu köklü gelenek, çeşitli dallara ayrılmaktadır; *Muamma, Taşlama, Murabba, Mukannes* ve *Şegi*. Bu dallardan *Şegi*, Erzurum’a özgüdür. Türkiye’nin en değerli âşıklarını yetiştiren Erzurum, bu işin ana kaynağıdır (s.82). Türkiye yineline yapılan âşıklık yarışmalarının birçoğunda birincilik

elde etmiş olan ilimiz, evrensel bir değer olan Âşık Reyhani ile bilinmektedir. Sümmani Baba, Âşık Gezici İmam da Erzurum'un önde gelen âşıklarındandır. Günümüzde büyük bir özveri ile korunan ve devam ettirilen âşıklık geleneği, gelecek nesillere taşınmakta ve kültürümüz açısından umut vaat etmektedir (s.83).

- **Eskişehir**

Eskişehir Rehberi'nde, "*Eskişehir'in Manevi Değerleri*" başlığı altında Yunus Emre, Seyyit Battal Gazi, Nasreddin Hoca ve torunları Hızır Bey ve Sinan Paşa, Şeyh Edep Ali, Şücaettin Veli ve Aziz Mahmut Hüdai hakkında kısa bilgiler yer almaktadır (ss.12-16).

Rehber'e göre Yunus Emre, Eskişehir'in toprağında ilahi aşkla yoğrulan ve "*Baksam seni görür, söyler isem sensin sözüm*" diyen bir halk aşığıdır. Yaratandan ötürü yetmiş iki millete gönül kapılarını -ayırıp kayırmadan- ardına kadar açan bir gönül insanıdır. Rehberde Yunus'un şu beytine yer verilmiştir (s.12):

*“Ben gelmedim dava için
Benim işim sevi için
Dostun evi gönüllerdir
Gönüller yapmaya geldim.”*

Yunus Emre, nasihatler risalesi, öğüt kitabı anlamına gelen *Risalet'ün Nushiyye* adlı eserinde ise şöyle der: "*Neyi sever isen imanın odur, nice sevmeyesin sultanın odur*" (s.12).

Eskişehir Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Yunus Emre* isimli 38 sayfadan oluşan müstakil bir broşür de yayınlarak edebiyata verdiği önemi göstermiştir.

Rehberde idealist bir İslam kahramanı olan ve destanlarla dolu hayatı "*Battalname*" ile günümüze kadar gelmiş olan Seyit Battal Gazi'den ve Seyitgazi'de bulunan türbesinden kısaca bahsedilmektedir (s.13).

Rehberde ayrıca Nasrettin Hoca ve torunları Hızır Bey ile Sinan Paşa ve Şeyh Edebalı'den de bahsedilmektedir. 13. yy'de yaşamış olan Nasrettin Hoca; eğitimci, din adamı, hukukçu kimliğiyle tebessüm sadakasını bütün gönüllere dağıtarak iyiliği emredip kötülükten sakındırmıştır. Nasrettin Hoca'nın fıkralarında görünenin arka planında Türk Dünyası'nın nükte, zekâ ve hoşgörü anlayışı yatmaktadır (ss.13-14).

Osmanlı'nın manevi mimarı kabul edilen Şeyh Edebâli'nin, rivayete göre Tepebaşı ilçesine bağlı Uludere köyünde -eski adıyla İtburnu- yaşadığı ve yaptırmış olduğu zaviyede öğrenci yetiştirdiği ve halkı aydınlattığı belirtilmektedir (s.14).

Nasreddin Hoca'nın torunu olan Hızır Bey'in İstanbul'un ilk kadısı ve belediye başkanı olduğu belirtildikten sonra onun hafızası, nüktedanlığı, hazır-cevap oluşu ve icraatıyla Fatih'in gönünü fethettiği belirtilmektedir (s.14).

Aynı kitapta yazıldığına göre Hızır Bey'in oğlu ve dolayısıyla Nasrettin Hoca'nın torunlarından olan Sinan Paşa; derin kültürü, üstün tefekkürü, zekâsı ve edebi maharetiyle Türk nesir sanatının çok güzel örneklerini vermiştir. *Sanatlı Türk* nesrinin edebiyatımızda kurucusu olarak kabul edilir (s.15).

Broşürdeki bilgilerin yanı sıra Eskişehir Valiliği Nasreddin Hoca ve Yunus Emre için müstakil broşürler yayınlamıştır. Yukarıda görüldüğü üzere Aksaray ilimizin broşüründe de Yunus Emre'ye yer verilmişti.

- **Gaziantep**

Gaziantep'i tanıtan kitapta (2017) "*İnanç Turizmi*" bağlamında çok sayıda türbe tanıtılmış; ancak bu türbelerde yatan bilim adamı ve yazarın biyografilerine yer verilmemiştir. Oysa türbelerin kendisi kadar o türbeye adını veren şahsın kültür ve edebiyatımıza yaptığı katkılardan bir nebze de olsa bahsedilseydi Gaziantep'in tanıtımına katkısı daha büyük olacaktı (ss.122-139).

İnanç turizmi dışında, Gaziantep'in Türk Halk Kültürü'nde önemli bir yer tutan, türkülere konu olan *Ezo Gelin*'in hayat hikâyesine yer verilmiştir (s.213).

- **Giresun**

Bu ilin broşürü temin edilememiştir. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü web sayfasında ise "*İz Bırakanlar*" logosu altında önce bazı edebiyatçılar kısaca tanıtılmış, "Kültür/Kültürel Miras/Halk Kültürü" kısmında ise "*Giresun ve Edebiyat*" başlığı açılmış ve çağdaş edebiyatımızla ilgili kıymetli bilgilere yer verilmiştir. Burada özetle şu bilgilere yer almaktadır (<http://www.giresunkulturturizm.gov.tr/>):

"*Giresun ülke coğrafyası içinde düşünülürken, tabii güzellikleri ve yöreye özgü tarımsal ürünü fındıkla anılmaktadır. Karadeniz Bölgesinin bu şirin kenti, Yeşilgiresun, eşsiz tabii güzellikleri ile iç içe yaşayan insanına ait ruh dünyası ve onun tezahürü olan*

edebi faaliyetler, sanatçılar ve sanat eserleriyle somutlaşan duygular, kenti daha iyi tanımının anahtarı olacaktır. İnsanı tanıdıkça yaşadığı bölge daha iyi yer alacaktır zihinlerde”.

“Giresun’un edebi mirasından haberli olmak edebiyatçıları daha geniş anlamıyla, sanat dünyasını ve sanatçıları tanımak bir vefa borcudur”.

Edebiyat tarihi içinde, sayı olarak bakıldığında Giresun sanatçı sayısı bakımından zengin sayılmaz. Ancak nitelik olarak, ülke genelinde isim yapmış sanat adamlarının olduğu söylenebilir. Öncelikli olarak Şebinkarahisar’da edebi faaliyetlerin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Edebî faaliyetlerin, daha ziyade şiir türünde olması dikkat çekmektedir. İlde, şairler öncelikli bir edebiyat dünyası vardır. Divan şiiri geleneğini sürdürerek eser veren sanatçılar kapsamında: Abdi Bey (Ö.1886), hece ve aruzu ölçü olarak ustalıklı kullanmış, tarihî, dinî ve felsefî şiirler yazmış, öğretmenlik mesleğinde de başarılı olmuş; Mehmet Emin Ertem (1895-1943); diğer bir öğretmen sanatçı da Sıtkı Akozan (1889-1947) ve Güngör Ertem’in (d.1932) isimleri sayılmaktadır (<http://www.giresunkulturturizm.gov.tr/>).

Şebinkarahisar, kültürel geçmişiyle tabii bir birikim elde etmiştir. Ekonomik ve sosyal sebeplerle aslında Şebinkarahisarlı aileye mensup olarak adından söz etmemiz gereken sanatçılar da vardır. Ünlü romancılardan Kemal Tahir ve Kerime Nadir yine mizahi hikâyeleriyle uluslararası üne kavuşmuş Mehmet Nusret (Aziz Nesin) Şebinkarahisar’dan İstanbul’a göç eden ailelerin çocuklarıdır. Bu arada Mehmet Emin Yurdakul’un Şebinkarahisar’dan evli ve iki dönem Giresun milletvekili olması sebebiyle sık sık Şebinkarahisar’da bulunduğu ve buradaki sanat faaliyetlerine yol gösterecek nitelikte edebi meclisler tertip ettiği de hatırlatılmaktadır. Giresun’un ünlü ozanı Can Akengin’in eserlerinin çoğunu Şebinkarahisar’ın Avutmuş bağlarında yazdığını, şair Yurdakul’la buluşup edebi sohbetler yaptığını da öğrenmekteyiz. Aynı şekilde şair ve ressam Bedri Rahmi Eyüboğlu da Görele’den İstanbul’a göç etmiş bir aileye mensuptur (<http://www.giresunkulturturizm.gov.tr/>).

Uzun yıllar Milli Eğitim Bakanlığı yapmış olan Hasan Ali Yücel (1897-1964) de Giresunlu’dur. Yücel, edebi çalışmalarıyla özellikle dinî, felsefî, tarihî ve sosyal muhtevalı şiirleriyle kültür tarihindeki yerini almıştır. Giresunlu diğer şairler arasında Hikmet Okuyar ve halk şiirinin millî temalarla zenginleştirilmiş çağdaş temsilcisi Arif Şirin (Ozan Arif) de yer almaktadır (<http://www.giresunkulturturizm.gov.tr/>).

Musiki dünyasına şiirleriyle katkı yapan halk şiirinin usta bir temsilcisi Ahmet Kaçar (D. 1927-); saz çalıp şiir söyleyen Salih Kaya (d.1942) ve Âşık tarzı şiiriyle ve hicivleriyle tanınan Abbas İncehasanoğlu (d.1937) bölgenin geleneksel halk şairleri arasında yer almaktadır (<http://www.giresunkulturturizm.gov.tr/>).

Giresun'da edebiyat sahasının diğer bazı isimleri şunlardır: Adem Güney (d.1958), Necati Yazgan (d.1932), Feramuz Kuruca (d.1954) şiir estetiğini ve mısra kurgusunu çok iyi dengeleyen Nihat Öztürk (d.1955) ve *Gül Devrimi* adlı şiir kitabıyla TRT şiir kitapları Başarı Ödülü kazanan Ayhan Can (d.1937), şair ve tiyatro yazarı Ömer Avni (Can Akengin, 1892-1942) , Orhan Veli'nin *Garip* şiirini Giresun'da temsil eden Bahtiyar Öztürk (d.1925), Hece şiirinin ustası Pirazizli Ahmet Tiralioglu (d.1942), Rahmi Korkut Öğütçü (1898-1950), Hikayeci Naim Tirali (D. 1925). Ali Avni Öneş (1926-1982), Fransızca, İngilizce, İtalyanca ve Latince bilgisi ile çeviri ağırlıklı edebî faaliyet yürüterek mahalli basının gelişmesine katkıda bulunmuştur. Seyahat edebiyatı ve belgesel alanındaki çalışmalarıyla tanınan İsmail Kahraman da Giresun'un edebi zenginliğine katkıda bulunanlardan bir diğeridir (<http://www.giresunkulturturizm.gov.tr/>).

- **Hakkâri**

Bu ilin broşürüne ulaşılammıştır. Web sayfasında ise “Âlim & Şairler” logosu altında “*Hakkâri’de Yetişen Âlimler*” başlığı altında giriş olarak şu bilgiler yer almaktadır (<http://www.hakkarikulturturizm.gov.tr/>):

Hakkâri Beyleri özellikle Osmanlı Devleti'nin bölgeye hâkimiyetinden sonra, yönetimini sürdürmüş ve ilim-irfan sahibi birçok şahsiyetin yetişmesine vesile olmuşlardır. Divanhanelerde birçok âşık-ozan (dengbej), vakanüvis, şair ve edebiyatçı yetişmiştir. Özellikle sözlü kültürün yaygın olmasıyla ve denbêjliğin tarihsel mirasının kuşaktan kuşağa aktarılmasıyla yüzlerce halk hikâyesi, destan, binlerce şarkı-türkü (stran) Hakkâri halkı arasında yaşayagelmektedir. Türk, Fars ve Arap divan edebiyatlarından etkilenmiş onlarca büyük şair bu bölgeden çıkmıştır. Bunlar arasında şu isimler ünlüdür: Abdülsamedî Babek (972-1019), Müküs (Van-Bahçesaray) doğumlu olan ve klasik Kürt şiirinin en önemli şairlerinden olan Fakiye Teyran (1561-1644), Kuzey Irak'taki Soran mıntıkasında bulunan Herir köyünden olduğu da ileri sürülen Şemdinlili Elî Herîrî (1009-1078), *Mem u Zin* yazarı büyük şair ve düşünür Ahmedî Hanî (1650-1706). (Hani'nin kabri Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesindedir), ilk Kürtçe Mevlid'in yazarı Bate köyünden olan Mela ye Bateyi (1675-1755) ve Divan sahibi şair Pertev Bey Hekari (1777-1841).

Sitede ayrıca “Hakkâri Uleması” başlığı altında çok sayıda ilim adamının biyografisi bulunmaktadır (<http://www.hakkarikulturturizm.gov.tr/>).

- **Kahramanmaraş**

Kahramanmaraş; en çok şair ve yazar yetiştiren illerden biri olmasına rağmen kent rehberinde bu şair ve yazarlar hakkında tanıtıcı bir bilgiye yer verilmemiştir. Ancak, web sayfası üzerinden incelenen “*Akdeniz’in Altın Kenti Kahramanmaraş (2014)*” (edit: O. Doğan vd.) isimli kitabın XII. bölümü, edebiyata ayrılmıştır. Bu kitapta konu, şu ana başlıklar altında ele alınmıştır: Maraşlı Halk Şairleri (ss.388-413), Kahramanmaraşlı Divan Şairleri (ss.413-423), Cumhuriyet Dönemi Kahramanmaraşlı Şair ve Yazarlar), Şairler Şehri Kahramanmaraş (ss.423 449), Kahramanmaraşlı Yazarlar (ss.449) (<http://www.kahramanmaraskulturturizm.gov.tr/>).

- **Karabük**

Karabük-Safranbolu Gezi Rehberi’nde (2012), edebiyat ve edebiyatçılardan bahsedilmemiştir. Web sayfasındaki Kültürel Detaylar/Edebiyat kısmında Karabüklü şairler ve yazarlar hakkında aşağıdaki bilgiler verilmektedir (<http://www.karabukkulturturizm.gov.tr/>):

- Âşık Mehmet Pekmez: 1887 yılında Yazıköy’de doğdu. Hazırcevaplığı ve nükteciliği ile ün yapmıştır. Söylediği şiir ve hicivler kulaktan kulağa bugüne kadar gelmiştir.
- Kayıkçı Kul Mustafa: Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Çağının önemli olayları hakkına şiirler, destanlar söylemiştir.
- Kuloğlu Süleyman: 17. yy. şairlerindedir. Doğum yeri Safranbolu’dur. IV. Murat’ın ölümü üzerine yazdığı mersiyesi ünlüdür.
- Mustafa Sadık Vicdani: 1869 tarihinde Safranbolu’da doğmuştur. Çeşitli görevlerde bulunduktan sonra 1939 yılında İstanbul’da vefat etmiştir. Eserleri: Vicdaniye (Gönülden Sesler), Berk-i Kaza, Hazreti Muhammed Niçin Evlendi, Tomar-ı Turuk-ı Aliye’dır.

Karabük ilinde yaşamış, yaşayan, kitabı yayınlanmış, gazete ve dergilerde şiirleri yayınlanmış diğer şairler de şunlardır (<http://www.karabukkulturturizm.gov.tr/>):

Tablo 7.2 Karabüklü Şairler

Ahmet Telli	İsmail Arslan
Ahmet Varan	İsmet Turhan
Anıl Sakallıoğlu	Kamuran Gülen
Âşık İrfan Yılmaz	Kasım Öztürk
Bayram Karadağ	Kemal Çivici
Behçet Derman	Mustafa Yanık
Belkıs Bora	Nail Memik
Bora Beniç	Nimet Özgün Soylu
Derya Ekmekçi	Nursen Özoğan Kurban
Döndü Açıkgöz	Osman Kiremitçi
Efe Güzelgöz	Ozan Canyurt
Enver Malkoç	Ömer Bayram Eroğlu
Fatma Kılıç Günay	Özgür Yaşar
Hayri Köktürk	Rasim Özsoy
Hüseyin Avni Cinozoğlu	Remzi Tüfekçi
Hüseyin Özmen	Salih Ertuğral
İbrahim Kaytmaz	Tahir Akın Karaoğuz
İbrahim Yıldız	Tahsin Şentürk
İlhan Karaman	Uğurool Barlas

- **Kars**

Kars Gezi Rehberi'nde şehrin gelenekler, görenekler, halk hikâyeciliği, maniler ve türküler yönünden zengin olduğu belirtilmektedir. Edebiyat başlığı altında Kars'ın sözlü ve yazılı edebi ürünler açısından zengin bir il olduğu vurgulanmaktadır. Kars, değişik kültürleri içinde barındırmaktadır. Bu zenginlik içinde önemli bir yere sahip olan âşıklar geleneği çok eskilere dayanır. Âşıklar, deyişlerini ve birbirleriyle olan atışmalarını saz ile yaparlar. Geçmiş Dede-Korkut hikâyelerine ve Manas destanına dayanan sözlü gelenekler, âşıkların anlatımlarıyla yayılmıştır. Kağızmanlı Hıfzi, Toruni, Dede Kasım, Âşık Avasi, Âşık Tüccari, Murat Çobanoğlu ve Şeref Taşlıova Kars'ın yetiştirdiği en önemli âşıklar arasındadır. Kars'ta her yıl düzenlenen geleneksel âşıklar bayramı ile bu kültür hala canlı bir şekilde devam etmektedir (s.8).

Gezi Rehberi'nde âşık edebiyatından başka tasavvuf tarihinde isim yapmış olan ve türbesi bu ilimizde bulunan Ebul Hasan-ı Harakani'nin biyografisine yer verilmiştir (s.18).

Gezi Rehberi'nde ünlü yazar Namık Kemal, bir yıl kadar Kars'ta kalmıştır. 1853-54 yıllarında vatan şairi Namık Kemal'in çocukluğunu geçirdiği ev muhafaza altına alınmıştır. Kars Çayı kenarında Kars Kalesi civarında bulunan ev restore edilerek Âşıklar Evi olarak hizmet görmektedir (s.24).

- **Kastamonu**

Web sayfasındaki tanıtım kitapçığında şair ve yazar Rıfat Ilgaz'ın memleketinin Cide ilçesi olduğu ve Şair Eşref'in 1893 yılında Daday Kaymakamlığı yaptığı kaydedilmektedir (www.kastamonukultur.gov.tr).

- **Kayseri**

İncelenen tanıtım kitapçığı (2008)'nin sonlarında “*Kayseri’de Kültür ve Gelenek*” başlığı olmasına rağmen, burada edebiyata ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir.

Web sayfasında, “*Kayseri’ye Değer Katan İsimler*” başlığı altında altı ozan, şair ve yazarın biyografisine yer verilmiştir. Bunlar Mevlana'nın hocası Seyyid Burhaneddin Tirmizi (1165-1244), İbn Arabi yorumcusu yazar Davud-ı Kayseri 1258 (veya 619-1350), devlet adamı ve şair Kadı Burhaneddin (1345-1398) ile halk ozanları Âşık Seyrani (1807- 1873), Erkiletli Âşık Hasan (d.1771-ö.1856) ve Dadaloğlu (1785-1868)'dur (<http://www.kayserikultur.gov.tr/>).

- **Kırıkkale**

Tanıtım kitabında (2015), “*Kırıkkale Halk Kültürü*” başlığı altında şu bilgilere yer verilmektedir:

“Anadolu'nun çok zengin tarihi geçmişe ve kültürel değerlere sahip olan bu ilde halk kültürü alanında da birçok veri mevcuttur. Kırıkkale ilinde halk müziği, halk oyunları, anlatmalar, halk şiirleri, gelenek-görenek ve inanışlar alanında zengin bir yapıya sahip olduğu kaydedilmekte (2015, s.58)”; ancak ilin edebi mirasından bahsedilmemektedir. Web sayfasında ise edebiyata yer verilmemiştir.

- **Kırşehir**

Broşür temin edilememiştir. Web sayfasında ise “*Somut Olmayan Kültürel Miras/Edebiyat*” başlığı altında şu isimlerin biyografisi yer almaktadır: Halk ozanları Âşık Said (1835-1910), Âşık Hasan Nebioğlu (1902-1988), Âşık Boyacı (Esat Hüseyin Canitez) (1914-4 Şubat 1990) (<http://www.kirsehirkulturizm.gov.tr/>).

- **Kilis**

Broşür temin edilememiştir. Web sayfasında ise “*Kimler Ünlü? Kilisli Ünlüler*” kısmında, çeşitli alanlarda ün yapmış şahsiyetlerin yanında altı edebiyatçının biyografisi de yer almaktadır. Bunların ilk üçü İslam kültürü ve tasavvuf konusunda yaptığı

çalışmalar yanında şiir de yazmış olan Şiir Divanı sahibi Ruhi Efendi, Müderris ve şair Bekir Vahid Efendi, mutasavvıf bir şair olan Abdullah Sermest Efendi'nin şiirlerini içeren “Divan sahibi Abdullah Sermest Efendi”dir. Türk tarihini kaleme ilk alanlardan biri olan müderris, milletvekili Türk dilinin sadeleşmesi için uğraş veren Necip Asım Yazıksız “*Lugat-ı İlmiye ve Fenniye*”, “*Usul ve İnşa*”, “*Ural-Altay Lisanları*”, “*Mükemmel Sarf ve Nahiv-i Osmanî*”, “*Eski Türk Yazısı*”, “*Türk Tarihi Umumisi*” adlı yapıtların yazarıdır. Kaşgarlı Mahmut'un *Divanı Lügat-ı Türk*, *Kitab-ı Dede Korkut*, Kâtip Çelebi'nin *Keşf-i Zünun* ve Zeyli Bağdatlı İsmail Paşa'nın *Esma-ül Müellifin* gibi Türk kültürü için çok önemli olan birçok eski eseri yayınlayan ve Kutb-i Mekki'nin *İstanbul Seyahatnamesi* ile Sadi'nin *Gülistan ve Bostan* adlı yapıtlarını tercüme eden Muallim Rif'at Bilge de Kilisli ünlü şahsiyetlerdendir. “*Kilisli Divan Şairleri Antolojisi*” bulunan Seyfettin Başçılar, şiirimizde “*İkinci Yeni Şiir*” akımının önemli temsilcilerinden biri olup şiirleri; “*Türk Dili*”, “*Yeditepe*”, “*Sanat Olayı*”, “*Hisar*” ve “*Papirus*” adlı dergilerde yayımlanmıştır (<http://www.kiliskulturturizm.gov.tr/>)

- **Konya**

Selçuklular Dönemi'nde çok sayıda şair ve yazar yetiştirmiş olan Konya, daha çok Mevlana ile tanınmaktadır. Mevlana dışında Şems-i Tebrizi, Konya'nın tanıtımına katkı sunan diğer bir önemli yazardır. Mevlana ve Şems-i Tebrizi dışında Sadrettin Konevi, dönemin ünlü bir ilim adamı ve sufisidir.

İncelenen broşürde Mevlana Müzesi kısaca tanıtılmış, ancak Mevlana'nın edebi kişiliği ve şairliği üzerinde durulmamıştır (2015, s.6). Yine Mevlana'nın düşünce hayatında çok önemli bir yere sahip olan Şems Tebrizi'nin ve ünlü sufi-âlim Sadrettin Konevi'nin (1207-1274) biyografisi bulunmamakta, sadece türbeleri tanıtılmaktadır (2015, ss. 16-31). Hâlbuki türbe kadar türbede metfun şahsiyetlerin bilim ve edebiyata yaptığı katkılardan da bahsedilmesi gerekirdi. Bu sayede şehrin sahip olduğu kültür daha belirgin bir şekilde ortaya konmuş olacaktı. Web sayfasında ise edebi unsurlara ilişkin bir bilgi mevcut değildir.

- **Kütahya**

İncelenen kitapta, çok sayıda türbe tanıtılmış ve bu türbede metfun olan ve bazıları tekke edebiyatında ün yapmış olan şahsiyetlerin kısa biyografilerine yer verilmiştir. Bunlardan bazıları, Sunullah Gayıbi, Kara Ahmet Bey, Şair Şeyhi (Hekim Sinan), Celâlettin Çelebi ve Evliya Çelebi'dir.

Sunullah Gaybi, kitaptaki bilgilere göre tasavvuf ehli bir kişi olup taassup ve cehaletle mücadele etmiş, pürüzsüz bir Türkçe kullanmıştır. *Gaybi Divanı, Sohbetname, Biadname, Ruh'ül Akaidname, Makasıd-ı Ayniye* ve *Hüda Rabbim* başlıca eserleridir (s.40). Yine kitapçığa göre eski adı Zeryen olan Maltepe Mahallesi'ndeki türbede yatan Kara Ahmet Bey, Evliya Çelebi'nin dedesidir (s.41).

Şair Şeyhi (Hekim Sinan), 14. yüzyıl sonu ile 15. yüzyılın başlarında yaşamış olup II. Yakub Dönemi'nde Germiyan Sarayı'nda bulunmuştur. Kütahyalı olan Şeyhi'nin asıl adı Yusuf Sinaneddin olup dönemin en önemli şairlerindendir. Germiyan Beyi Süleyman Şah, eğitimini üstlenerek Şairi İran'a göndermiştir. İran'dan göz hekimi olarak dönmüş, Germiyan Bey'i II. Yakub'un, Osmanlı padişahlarından Çelebi Mehmet ve II. Murad'ın özel hekimi olmuştur. Şeyhi, iyi bir hekim olduğu kadar usta bir şairdir. Divan edebiyatımızın ilk hiciv örneği *Harname*'si çok zarif ve ünlüdür. *Divan-ı Şeyhi, Dürr'ül Akaid, Tıbbi Risalesi, Hüsrev-ü Şirin* diğer eserleridir. Divan'ı 1438 yılında yazılmıştır (s.42).

Kitapta biyografisi yer alan diğer bir yazar da Celalettin Çelebi'dir. Mevlana'nın dördüncü kuşaktan torunu Burhanettin İlyas Çelebi'nin oğlu olan Celalettin Çelebi, Kütahya'da doğmuş Mevlevi şeyhi ve şairidir. Germiyan tahtını bırakıp Mevlevi olmuş Emir-i Alem sonra Emir Vacid hizmetinde bulunmuştur. Şairin Kelime-i Tayyip ve insan-ı kâmilin, şeyh ve mürşidin ahvalinden bahseden *İşaretü'l-Beşaret* adlı risalesi, *Gençname* anlı mesnevisi vardır. Mezarı, Kütahya Mevlevihanesi'nin Erguniye adıyla anılan türbesindedir (s.43).

Dünyaca ünlü seyyah, ilim adamı, tarihçi, yazar ve halkbilimci Evliya Çelebi (1611-1683), Kütahya'da doğmuş ünlü şahsiyetlerin başında gelmektedir. Kütahya'nın Zeryen Mahallesi'nden olduğunu belirten Evliya Çelebi, 50 yıl boyunca Osmanlı coğrafyasını gezmiş, duyup gördüklerini 10 ciltlik *Seyahatnamesi*'nde toplamıştır. Aslen Kütahyalı olmasından dolayı 2002 yılında Kütahya'da Evliya Çelebi anısına bir anıt yaptırılmıştır. Evliya Çelebi'nin doğduğu ev de Kütahya Belediyesi ve Kütahya Evliya Çelebi Kültür Hizmet ve Tarihi Eserleri Onarma Derneği'nin destekleriyle yeniden yaptırılmıştır (s.43).

- **Muş**

Broşür temin edilememiştir. Web sayfasındaki “Kültürel Detaylar/Edebiyat” kısmında, “*Muş İlinde Yetişmiş Ünlü İlim Ve Devlet Adamları*” başlığı altında halk şairi,

Muştak Baba, edebiyatçılar Arapzade Muhammed Hamdi Efendi ve Mehmet Ali Ermiş ile şairler Mehmet Salih San, Kasım Saraç ve Nurettin Yıldırak'ın isimlerine yer verilmiştir (<http://www.muskulturizm.gov.tr/>).

- **Niğde**

Web sayfasında *Niğde'nin Yetiştirdiği Önemli Şahsiyetler* başlığı altında birçok şair ve yazarın biyografisine yer verilmiştir. Bu şair ve yazarların isimleri şunlardır: Kemal Ümmi (ö.1475), Ahmet Kuddusi (ö.1848), Galip Bey (ö.1914), İbrahim Hakkı Eroğlu (d.1874), Mehmet Emin Erişirgil (d.1891), Ebubekir Hazım Tepeyran (ö.1947), Emin Ali Tanık (ö.1977), Oktay Akbal (d.1923), İsmail Özmel (d.1933) (nigdekulturizm.gov.tr).

Diğer yandan kültür turizm müdürlüğü Kuddusi Divanı ve Borlu Hacı Şakir Efendi'nin *Divançe*'sini yayınlayarak kültür mirasının korunmasına yönelik önemli bir katkıda bulunmuştur.

- **Osmaniye**

Bazı şair ve yazarların mensup olduğu iller, 1990'lı yıllardan sonra il idari taksimatında yapılan düzenlemelerden sonra değişmiştir. Mesela Yaşar Kemal, Adanalı yazar olarak bilinmekteyken doğduğu köy, Osmaniye il olduktan sonra Adana'dan ayrılarak Osmaniye'ye bağlanmıştır. Bu nedenle Yaşar Kemal, artık Osmaniye'li yazar olarak tanıtılmaktadır.

Osmaniye Gezi Rehberi'nde; Yaşar Kemal Parkı-Kültür Evi'nin tanıtımı dolayısıyla dünyaca ünlü yazar hakkında kısa bir bilgi verilmiştir. Osmaniye şehir merkezine 24 km mesafede bulunan Hemite Köyünde doğup büyüyen yazar adına, Osmaniye Valiliği tarafından Yaşar Kemal Parkı ve Kültür Evi yaptırılmıştır. Bu park ve evin açılış töreninde konuşan büyük ozan Yaşar Kemal, çocukluğunun Hemite Köyü'nde geçtiğini ifade ederek "*Ben Türk köyünde doğmuş bir Kürt çocuğuydum. Bütün Türkiye, Yaşar Kemal'in köyü gibi olsun*" temennisinde bulunmuştur (s.40).

- **Sakarya**

Mavi ile Yeşil'in Uyumlu Sakarya Rehberi (2015) isimli kitapta, edebiyat ve edebiyatçılara dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Web sayfasında ise "Kültürel Detaylar/Edebiyat" kısmında Sakaryalı 10 şair ve yazarın ismine yer verilmektedir. Aslen

Sakaryalı olan yazar ve şairler soyadlarına göre alfabetik olarak şunlardır (<http://www.sakaryakulturturizm.gov.tr/>):

Tablo 7.3 Aslen Sakaryalı Olan Şair ve Yazarlar

Abasıyanık, Sait Faik (d. Adapazarı, 23 Kasım 1906 - ö. İstanbul, 11 Mayıs 1954)
Adalı Hoca Muhammed Efendi “Adapazarı” (Ankara ?-Safranbolu 1861)
Adapazarı, Seyyid Osman: (18. yy son yarısı?-19. yy. ilk yarısı ?)
Atay, Falih Rıfkı Atay (d. İstanbul, 1894 - ö. İstanbul, 20.03.1971)
Baysal, Faik (d. Adapazarı, 01 Aralık 1922 – ö. İstanbul, 11 Aralık 2002)
(Buğra) Bilen, Hatice (d. Adapazarı, 29 Eylül 1951)
Güvâhî, Mehmed (16. yy. ?)
Korcan, Kerim (d. 31 Ocak 1918 Adapazarı/Aktefek Köyü / ö. İstanbul, 09 Kasım 1990)
Mert, Necati (d. Adapazarı, 25 Mart 1945)
Özdemir, Mehmed Niyazi (d. Sakarya/Akyazı, 08.04.1942)

Bu yazarlar/şairler, Sakarya’ya (Adapazarı ve çevresine) değindikleri eserlerinde ağırlıklı olarak eğitim, değişim olgusu, can sıkıntısı, memleket özlemi, doğal afetler (deprem, sel vb.), Sakarya’nın doğal güzellikleri, Sakarya ile ilgili efsaneler/masallar, sosyal sorunlar (evlilikte zorlama, süt kardeşliği, dayak ve göç) temalarını işlemişlerdir.

- **Siirt**

Siirt broşüründe “İnanç Turizmi” başlığı altında Erzurumlu olarak tanınan ünlü yazar İbrahim Hakkı’nın yanı sıra mutasavvıf İsmail Fakirullah ve sufi-şair ‘sultan’ Memduh hakkında kısa bilgilere yer verilmiştir.

- **Şanlıurfa**

İncelenen iller arasında en kapsamlı gezi rehberi ve turizm tanıtım broşürünü Şanlıurfa İl ve Kültür Turizm Müdürlüğü hazırlamıştır.

Web sayfası üzerinde incelenen ‘Şanlıurfa Kültür ve Turizm Rehberi’nde, ‘Urfalı Ünlülerden Seçkiler’ başlığı altında 12 şair ve yazarın biyografisine yer verilmiştir. Bu yazarlardan Suruçlu Aziz Yakup (451-?), (s.246); Cabir bin Hayyan (721-815) (s.246); Sabit bin Kurra (821-901) (s. 246); İbn-i Teymiye (1263-1328) (s.246) daha çok bilim adamı kimlikleriyle tanınmaktadır (<http://www.urfakultur.gov.tr/>).

Şanlıurfa’nın edebiyat alanındaki ünlü isimleri ise şunlardır: Osmanlı dönemi şairlerinden Nâbi (1641-1712), (s.247); daha çok sanat tarihi ve estetik üzerine bilimsel çalışmalarıyla tanınan Ord. Prof. Suut Kemal Yetkin (Ö.1980), (s.249); sinemacı, senarist ve şair Yılmaz Güney (Ö.1984), (s.249); edebiyat tarihçisi Prof. Dr. Abdulkadir Karahan (Ö.2000), (s.250); eğitimci şair, M. Akif İnan (Ö.2000), (s.250); Kürtçe

romanlarıyla tanınan Mehmet Uzun (Ö.2007), (s.251); gazeteci-yazar Zübeyir Yetik (s.253) ve şair Mehmet Atilla Maraş (s.253) (<http://www.urfakultur.gov.tr/>).

- **Şırnak**

“Hz. Nuh’un Şehri Mem u Zin’in Diyarı Şırnak” isimli broşürde ilk Kürt romanına adlarını veren Mem ve Zin’in türbesinden bahsedilmektedir. Cizre’nin Dağkapı mahallesinde bulunan Mem u Zin mezarları Abdaliye Medresesi’nin altındaki bir hücrededir. İnanç turizmi açısından önemli olan bu yapı restore edilmiştir. Özellikle Mem u Zin Türbesi yörede önemli bir aşk efsanesini canlı tutmaktadır (s.8). Broşürde ayrıca Kürtçe bir şiir divanının yazarı olan Şeyh Ahmet el-Cezeri ve türbesinden de bahsedilmektedir. Mutasavvıf, muhaddis, şair ve yazar olan Şeyh Ahmet el-Cezeri’nin kabri Cizre’de Kırmızı Medrese’nin bodrum bölümündedir. Yalnız bu broşürde, Şeyh Ahmet el-Cezeri ile ünlü bilim adamı ve mühendis Ebul İzz el-Cezeri’nin isimlerinin birbirine karıştırıldığı (s.10) görülmektedir. Yine broşürde, Bateyi türbesinden de bahsedilmektedir. Beytüşşebap’ın Güneyyaka sınırları içinde bulunan bu türbe, Kürtçe mevlidin yazarı, şair ve din bilgini Mele Hüseyin Bateyi’ye aittir (s.11).

- **Uşak**

Web sayfası üzerinden incelenen tanıtım broşüründe edebi unsurlara ilişkin bilgilere yer verilmemiştir. Ancak Kültür/Edebiyat başlığı altında Ahmedî (ö.1413) ve Ömer Bedrettin Uşaklıgil (ö.1946)’in biyografilerine yer verilmiştir. Yine Kültür logosu altında şiirler, destanlar, türküler ve manilerden seçmeler bulunmaktadır (usakkulturturizm.gov.tr).

- **Yozgat**

Yozgat Gezi Rehberi (2012)’nde; “Yozgat’ın Kültürel Zenginliği” başlığı altında edebiyat ve müzik konusuna yer verilmiştir. Burada kaydedildiğine göre âşıklık geleneği Yozgat’ta halen devam etmektedir. Yozgat türkülerinde hasret, seveda ve yayla gibi konular işlenmektedir. Yozgat türkülerinin derlenmesi konusunda Muzaffer Sarısözen ile Nida Tüfekçi’nin önemli bir yeri vardır. Yozgat’ı en iyi anlatan türkü, *Yozgat Sürmelisi*’dir. Pek çok türkünün aynı zamanda bir hikâyesi bulunmaktadır. Sürmeli, Celal Oğlan, Hastane Önünde İncir Ağacı, Turnalar, Yeşil Ayna ve Hacı Bey hikâyesi bulunan belli başlı Yozgat türküleridir (2012, s.11).

Yozgatlı Akif Paşa, şiirleri ve düzyazılarıyla Tanzimat Edebiyatı'nın hazırlayıcısı olarak kabul edilmektedir. Akif Paşa'nın "*Tabsıra*" adlı yapıtı, anı türünün ilk örneği sayılmaktadır. Ayrıca, "*Adem Kasidesi*" ve "*Mersiye*" adlı eserleri de ünlüdür. Akif Paşa ile birlikte Fenni, Hüznî Baba, Alıcılı Kasım, Âşık Dindari, Yusuf Ziya Bahadınlı, Gülten Akın ve Abbas Sayar da Yozgat'ın belli başlı şair ve yazarları arasında yer almaktadır (2012, s.11).

7.5 Değerlendirme

İncelenen broşürlerin bazılarında edebiyata ilişkin müstakil sayfa açılmış; bazılarında ise başlık açılmaksızın kısa bilgilere yer verilmiştir. Turizm tanıtım broşürlerinde ve kitapçıklarında şair ve yazarlar hakkında verilen bilgiler genellikle aşağıdaki başlıklardan bir veya ikisi altında verilmektedir:

- Edebiyat,
- Kültür ve sanat,
- Kültürel zenginlik,
- Halk kültürü,
- İnanç turizmi,
- Manevi değerler

20 ilin broşüründe ise ayırt edici bir başlık olmamakla birlikte edebiyata ilişkin doğrudan veya dolaylı, az veya çok bilgi bulunmaktadır. Bu broşürlerin çoğunda, o illerdeki türbelerde metfun olan ilim adamı, mutasavvıf ve devlet adamlarının biyografilerine, dolayısıyla edebiyata ilişkin bilgilere rastlanmıştır.

Aşağıda tanıtım broşürleri ve web sayfaları, edebi unsurlara yer verip vermemelerine veya ne derece yer verdiklerine göre üç kategoride tablolar halinde tasnif edilebilir. Bunlar:

- Broşür ve Kitapçıklarda Edebi Unsurlara Detaylı Yer Veren İller
- Broşür ve Kitapçıklarda Edebi Unsurlara Kısmen Yer Veren İller
- Broşür ve Kitapçıklarda Edebi Unsurlara Hiç Yer Vermeyen İller

Tablo 7.4 Broşür ve Kitapçıklarda Edebi Unsurlara Detaylı Yer Veren İller

1.	Aksaray
2.	Diyarbakır
3.	Edirne
4.	Elazığ
5.	Eskişehir
6.	Kars
7.	Kütahya
8.	Osmaniye
9.	Şırnak
10.	Yozgat

Tablo 7.4’te gösterildiği gibi illerin yaklaşık beşte biri, tanıtım broşürlerinde edebi unsurlara yeterince yer vermiştir. Bu iller arasında da “Tablet İletişim” tarafından, aynı formatta ve Gezi Rehberi adıyla hazırlanmış olan Diyarbakır, Edirne ve Yozgat kitaplarında, edebiyata ayrı bir önem verildiği görülmüştür.

Tablo 7.5 Broşür ve Kitapçıklarda Edebi Unsurlara Kısmen Yer Veren İller

1.	Ağrı
2.	Bitlis
3.	Bursa
4.	Çanakkale
5.	Erzurum
6.	Gaziantep
7.	Kırıkkale
8.	Konya
9.	Siirt

Tablo 7.5’teki illerin broşür ve kitapçıklarında edebiyat konusunda dolaylı olarak bilgi verilmiştir. Türbeler tanıtılırken bunlarda metfun olan tarihi şahsiyetlere ya da şair ve yazar olan varsa onlara kısaca değinilmiş; ancak çağdaş edebiyatçılardan hemen hemen hiç bahsedilmemiştir.

Bitlis ve Çanakkale illerinin hem tanıtım broşürlerinde hem de web sayfalarında edebi unsurlara ilişkin kısmen bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 7.6 Broşür ve Kitapçıklarda
Edebi Unsurlara Hiç Yer Vermeyen İller

1.	Afyonkarahisar	18.	Karabük
2.	Adana	19.	Karaman
3.	Adıyaman	20.	Kayseri
4.	İstanbul	21.	Kayseri
5.	Amasya	22.	Kırklareli
6.	Ankara	23.	Malatya
7.	Antalya	24.	Manisa
8.	Aydın	25.	Mardin
9.	Bartın	26.	Mersin
10.	Batman	27.	Ordu
11.	Bilecik	28.	Rize
12.	Bingöl	29.	Sakarya
13.	Burdur	30.	Sinop
14.	Denizli	31.	Sivas
15.	Hatay	32.	Tekirdağ
16.	İzmir	33.	Tokat
17.	Isparta	34.	Trabzon
18.	Kahramanmaraş		

Tablo 7.6’da yer alan illerin broşür ve kitapçıklarında doğa turizmine ağırlık verilmiş; soyut kültürel mirasın ürünü olan edebi unsurlar hakkında hiç bilgi verilmemiştir.

Bartın, Bilecik, Kahramanmaraş, Karabük, Kayseri, Sakarya, illerinin broşürlerinde edebiyata ilişkin bilgi olmamakla birlikte web sayfalarındaki edebi unsurlardan yararlanılmıştır.

Tablo 7.7 Web Sayfalarında
Edebi Unsurlara Detaylı Yer Veren İller

1.	Bayburt
2.	Giresun
3.	Hakkâri
4.	Kahramanmaraş
5.	Kilis
6.	Niğde
7.	Şanlıurfa

Tablo 7.7’de yer alan illerden Kahramanmaraş ve Şanlıurfa, web sayfalarında kültür ve turizm müdürlüklerinin yayınlamış oldukları kapsamlı tanıtıcı kitapların, taşınabilir belge biçimine (pdf) yer vermişlerdir. Bu yayınlarda ilgili illerin hem Osmanlı hem de Cumhuriyet döneminde yetiştirdiği şair ve yazarların biyografilerine geniş bir şekilde yer verilmiştir. Hakkâri ve Kilis’in web sayfalarında da o illere mensup şair ve yazarların biyografilerine sayfalarca yer verilmiştir. Giresun ilinin web sayfasında, ilin edebi mirası, bütün yönleri ile bir makale formatında değerlendirilmiştir. Niğde ve Bayburt’un web sayfalarında ise edebi unsurlara diğer illere göre daha az bilgi verilmiştir.

Tablo 7.8 Web Sayfalarında
Edebi Unsurlara Kısmen Yer Veren İller

1.	Bolu
2.	Çorum
3.	Erzincan
4.	Kastamonu
5.	Kırşehir
6.	Muş
7.	Uşak

Tablo 7.8’de yer alan illerin web sayfalarında edebi unsurlara dair verilen bilgiler bir sayfayı bulmamakta, çoğunlukla bir iki paragraf ile sınırlı kalmaktadır.

Tablo 7.9 Web Sayfalarında
Edebi Unsurlara Hiç Yer Vermeyen İller

1.	Artvin
2.	Balıkesir
3.	Çankırı
4.	Düzce
5.	Gümüşhane
6.	Iğdır
7.	Kocaeli
8.	Muğla
9.	Nevşehir
10.	Samsun
11.	Van
12.	Yalova
13.	Zonguldak

Tablo 7.9’da görülmektedir ki broşürlerin dörtte birinde edebi unsurlara yer verilmemiştir. Bu illerin broşürlerinde doğa turizmüne, mimari eserlerin tanıtımına ve illerin sosyo-ekonomik durumuna ağırlık verilmiştir.

Tablo 7.10 İllerin Broşürlerinde ve Web Sayfalarında
Edebiyatı Konu Alan Başlık ve Logolar

Bartın	Kültürel Detaylar / Bartın’ın Yetiştirdiği Ünlüler
Bayburt	Kimler Ünlü
Çanakkale	Kültürel Detaylar / Tekke Edebiyatı, Halk Şairleri
Diyarbakır	Diyarbakır’ın Kültürel Zenginliği / Edebiyat-Müzik, Diyarbakır’a Değer Katan İsimler
Edirne	Edirne’nin Kültürel Zenginliği / Edebiyat-Müzik
Erzincan	Kültürel Detaylar / Halk Edebiyatı
Eskişehir	Eskişehir’in Manevi Değerleri
Gaziantep	İnanç Turizmi
Giresun	Kültür / Kültürel Miras / Halk Kültürü / Giresun ve Edebiyat İz Bırakanlar
Hakkâri	Âlim ve Şairler / Hakkâri’de Yetişen Âlimler, Hakkâri Uleması
Kars	Edebiyat

Kayseri	Kayseri’de Kùltür ve Gelenek, Kayseri’ye Değer Katan İsimler
Kırıkkale	Kırıkkale Halk Kùltürü
Kırşehir	Somut Olmayan Kùltürel Miras / Edebiyat
Kilis	Kimler Ünlü / Kilisli Ünlüler
Muş	Kùltürel Detaylar / Edebiyat
Siirt	İnanç Turizmi
Şanlıurfa	Urfalı Ünlülerden Seçkiler
Yozgat	Yozgat’ın Kùltürel Zenginliği / Edebiyat-Müzik

Tablo 7.10’a bakıldığında, illerin broşürlerinde ve web sayfalarında edebi unsurların farklı logolar ve başlıklar altında sunulduğu görülmektedir. Tablodaki illerden altısında edebi unsurlara ‘ünlüler’, ‘değer katan isimler’ ve ‘iz bırakanlar’ başlıkları/logoları altında yer verilmiştir. Dört ilde, ilin yetiştirdiği şair ve yazarlara ‘kùltürel detaylar/edebiyat’ başlığı altında yer verilmiştir. Üç ilde ‘edebiyat’; ‘kùltürel zenginlik’in bir alt başlığı olarak yer almıştır. ‘Edebiyat’; üç ilde ise ‘inanç turizmi’ ve ‘manevi değerler’ başlıkları/logoları altında yer almıştır.

Web sayfaları üzerinde yapılan incelemede çoğunda edebi unsurlara ilişkin bilgilere kolayca erişilemediği görülmektedir.

***

79’ilin 53 broşürü; 26 ilin ise web sayfası incelenmiştir. İnceleme sonucunda;

- 10 ilin broşüründe, soyut kùltürel mirasın ürünü olan edebiyata ilişkin yeterli bilgi verildiği;
- 9 ilin broşüründe, edebiyata ilişkin kısmen bilgi verildiği;
- 34 ilin broşüründe ise edebi unsurlara hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.
- 7 ilin web sayfasında, edebiyata ilişkin yeterli bilgi bulunduğu,
- 7 ilin web sayfasında, edebiyata ilişkin kısmen bilgi bulunduğu,
- 13 ilin web sayfasında ise edebi unsurlar hakkında hiç bilgi bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablolardan da anlaşıldığı üzere 47 ilin ne tanıtım broşüründe ne de web sayfasında edebi unsurlara yer verilmiştir.

8. SONUÇ VE ÖNERİLER

8.1 Sonuç

Türkiye; tabiat güzellikleri, arkeolojik ve tarihi zenginliklerinin yanı sıra kültür turizmi açısından da büyük bir öneme sahiptir. Kültür turizmi içinde edebi miras turizminin de ayrı bir yeri vardır. Ancak edebi faaliyetler, bu turizm türü içinde hak ettiği ilgiyi görememiştir.

Araştırmanın başında, konunun daha iyi anlaşılması için turizm, kültür ve edebiyat kavramları açıklanmış ve bunların birbirleri ile kuvvetli bağlantıları olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada esas olarak kentlerin sahip olduğu edebi mirasın ortaya çıkarılması, tanıtılması ve gelecek kuşaklara ulaştırılması amaçlanmıştır. Bunun için il kültür ve turizm müdürlüklerinin yayınlamış oldukları tanıtım broşürleri ve/veya web sayfaları taranmıştır.

Araştırmanın ana gövdesini turizm-edebiyat etkileşimi oluşturmuştur. Edebiyatın turizme etkisi bağlamında edebi unsurların işlevselliğinden, yapıtlarıyla moda kentlerin oluşmasını sağlayan yazar ve şairlerden ve gezgin sayısını artıran okumalardan bahsedilmiştir. Ayrıca edebi miras turizmi ve edebiyat turizmi birçok türleriyle açıklanmış, edebiyat müzelerinin önemi üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda yazar müze evleri ve edebiyat müze kütüphaneleri tanıtılmış ve alansal edebi mekânlardan örnekler verilmiştir. Turizmin edebiyat boyutuna ilişkin olarak ise okur kitlesini büyüten seyahatlerin önemi ve turizmin edebiyat ürünlerini kültürel ekonomik değere dönüştürücü özelliği vurgulanmıştır.

Turizm-edebiyat etkileşiminin bir diğer boyutu da kent-yazar ilişkisinde ortaya çıkmaktadır. Bu konuda dünyadan örnekler verilirken özellikle roman yazarlarının şehirlerinin ve dolayısıyla ülkelerinin tanıtımına yaptığı katkılar üzerinde durulmuştur. Victor Hugo'nun Paris, Charles Dickens'in Londra, Franz Kafka'nın Prag ve Dostoyevski'nin St. Petersburg'la özdeşleştiği belirtilmiştir. Türkiye'de de bazı şair ve yazarların, eserlerinde yaşadıkları şehirleri tasvir ederek onlara karşı bir bakıma vefa borçlarını yerine getirdiklerine vurgu yapılmıştır. Örneğin Yahya Kemal'in 'İstanbul Şairi' olarak ün yaptığı, Konya denilince Mevlana'nın hatırlandığı, Orhan Kemal'in Adana'yı en iyi tanıtan öykü ve romanların yazarı olarak ön plana çıktığı, edebiyat

tarihçisi ‘Diyarbakirli’ Ali Emiri Efendi’nin memleketinin ‘medar-ı iftihar’ olduğu belirtilmiş ve Halikarnas Balıkcısı’nın sadece romanlarıyla değil resimleri, araştırmaları ve turist rehberliğiyle de güney bölgemizin önemli turistik merkezi Bodrum’un tanıtımına katkıda bulunduğu ve adeta Bodrum’u ünlü yapan kişi olduğu kaydedilmiştir. Şair ve romancıların yapıtlarıyla deyim yerindeyse moda şehirlerin oluşmasına katkıda buldukları göz önüne alındığında, Türkiye’de bu konuya gereken önemin verilmediği ortaya çıkmaktadır.

Araştırmada, şehirlerin yetiştirdiği şair ve yazarların illere göre dağılımını gösteren bir tablo hazırlanarak literatüre katkı sağlanmıştır. Bu tabloda, sayıları birkaç bini bulabilecek olan edebiyatçılardan 500’ünün isimleri ve mensup oldukları şehirler gösterilmiştir.

Bu çalışmada 81 ilin 79’unun tanıtım broşürleri ve/veya web sayfaları taranarak edebi unsurlar bakımından analiz edilmiştir. Temin edilebilen 53 ilin broşürü üzerinde yapılan incelemede bunların 10’unun yeterli oranda edebi unsurlara yer verdiği, 9’unun da kısmen yer verdiği; 34’ünün ise hiç yer vermediği görülmüştür. Edebi unsurlara kısmen yer veren broşürler, konuyu ağırlıklı olarak türbeler dolayısıyla inanç turizmi bağlamında ele almışlar, daha çok eski şair ve yazarların biyografilerine yer vermişlerdir. Diğer yandan broşürlerin çoğunun fiziki özellikler bakımından yetersiz olduğu; kapak fotoğraflarının da yeterince çekici olmadığı ve turistleri etkilemekten uzak olduğu kanaatine varılmıştır.

Broşürü temin edilemeyen 27 ilin Kültür ve Turizm Müdürlükleri’nin web sayfaları üzerinde yapılan incelemede edebi unsurlara 7’sinde detaylı; 7’sinde kısmen yer verildiği; 13’ünde ise hiç yer verilmediği görülmüştür. Edebi unsurlar hakkında detaylı veya kısmen bilgi verilen web sayfalarında konu, farklı logolar/başlıklar altında işlenmiş ve bilgilerin sunumunda bir bütünlük sağlanamamıştır.

Her ne kadar İstanbul, Ankara, İzmir, Konya gibi büyük şehirlerin tanıtım broşürlerinde ve web sayfalarında edebi unsurlara hiç ya da yeterince yer verilmemişse de yayınlamış oldukları müstakil kitaplarla şair ve yazarlarını tanıtmışlardır. Bu nedenle sadece broşürlerdeki bilgilerden hareketle o ilin kültür politikası ve edebiyata verdiği önem hakkında değerlendirme yapmak yanıltıcı olacaktır.

8.2 Öneriler

Kültür ve Turizm Müdürlükleri'nin yayınlamış oldukları tanıtım broşürlerinde ve web sayfalarında edebi unsurlara daha fazla yer vermeleri, en azından ünlü şair ve yazarları tanıtımları, söz konusu illerde turizm sektörünün gelişmesine daha fazla katkı sağlayacaktır.

Tanıtım broşürleri, özellikle Osmanlı dönemi şair ve yazarlarından bahsetmektedir. Çağdaş şair ve yazarların da illerin broşürlerinde tanıtılması hem kültürel mirasın korunmasına hem de edebiyat turizminin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Bazı ünlü şair ve yazarların biyografisinin birden fazla ilin broşüründe yer aldığı görülmektedir. Örneğin Yunus Emre, hem Eskişehir hem de Bilecik'in broşüründe tanıtılmaktadır. Kültür Bakanlığı, iller arasındaki bu anlaşmazlığı gidererek turistlerin doğru bilgiye kavuşmalarını sağlamalıdır.

İstanbul, Ankara, İzmir, Konya, Bursa, Adana, Diyarbakır, Eskişehir, Şanlıurfa, Kahramanmaraş ve Kayseri gibi zengin edebi mirasa sahip illerin, şair ve yazarlar sözlüğü hazırlamaları yerinde olacaktır.

Kültürel mirasın korunması ve ülke turizminin gelişmesine katkı sağlayacağı düşünüldükçe aşağıdaki şair ve yazarlar adına müze/kütüphaneler açılması yerinde olacaktır:

- Adana: Muzaffer İzgü, Demirtaş Ceyhun
- Ankara: Adalet Ağaoğlu, Füsun Akatlı, İpek Ongun, Turgut Özakman
- Antalya: Kaygusuz Abdal, Onat Kutlar
- Aydın: Samim Kocagöz
- Balıkesir: Salah Bırsel, Hüseyin Cahit Yalçın
- Bartın: Hasan Bayrı
- Bayburt: Kemalettin Kamu
- Bolu: Köroğlu
- Burdur: Fakir Baykurt
- Bursa: Süleyman Çelebi, Pınar Kür
- Çanakkale: Afet Ilgaz
- Diyarbakır: Ali Emiri Efendi, Ali Faik Ozansoy
- Edirne: Cevat Fehmi Başkut, Şevket Süreyya Aydemir
- Erzincan: Cemal Süreya, Behçet Kemal Çağlar
- Eskişehir: Mehmet Kaplan
- Gaziantep: Ahmet Ümit, Nedim Gürsel, Ülkü Tamer
- Hakkâri: Melayê Batê, Yılmaz Erdoğan
- Hatay: Ayla Kutlu

- İstanbul: Nedim, Orhan Veli Kanık, Peyami Safa, Reşat Nuri Güntekin, Halit Ziya Uşaklıgil, Halide Edip Adıvar, Necip Fazıl Kısakürek
- İzmir: Attila İlhan, Alev Alatlı
- Kahramanmaraş: Nuri Pakdil, Rasim Özdenören, Âşık Mahzuni, Erdem Bayazıt
- Kastamonu: Oğuz Atay
- Kayseri: Dadaloğlu, Mustafa Miyasoğlu
- Kilis: Muallim Rif'at Bilge, Seyfettin Başçılar
- Konya: Atilla Özkırmı, Nezihe Araz, Tarık Buğra
- Kütahya: Gülten Dayıoğlu
- Manisa: İlhan Berk
- Muğla: Ece Ayhan
- Rize: Yavuz Bahadıroğlu
- Sakarya: Sait Faik Abasıyanık, Faik Baysal
- Samsun: Vedat Türkali, Cemal Safi
- Siirt: İhsan Süreyya Sırma
- Sinop: A. Muhip Dıranas
- Sivas: Pir Sultan Abdal, Yavuz Bülent Bakiler
- Şanlıurfa: Mehmet Akif İnan
- Tekirdağ: Memduh Şevket Esendal
- Tokat: Cahit Külebi, Mustafa Necati Sepetçioğlu
- Uşak: Ömer Bedrettin Uşaklı, İskender Pala
- Van: Fakih-i Teyran
- Yozgat: Gülten Akın

Yukarıdaki kentlerde belli başlı cadde ve sokaklara şair ve yazarların isimlerinin verilmesi, kültürel mirasımızın korunmasına ve edebiyat turizminin gelişmesine katkıda bulunacaktır.

Edebiyat turizmine canlılık kazandırmak için turizme disiplinlerarası bir yaklaşımla yaklaşılmalı, edebiyatçılar ve tarihçilerden de yararlanma yoluna gidilmelidir.

Zengin bir kültürel mirasa sahip olan Türkiye'nin, turizm pazarını geliştirmek için edebiyat turizmi rotaları belirlemesi yerinde olacaktır. Edebiyat turizmi ile ilgili olarak ilk etapta 13 rota belirlenmesinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır. İlk dördü, uluslararası niteliği haiz olan bu rotalar şunlardır:

- Birinci Rota – İstanbul: Tarihi ve kültürel anlamda dünyanın sayılı kentlerinden olan İstanbul'da Orhan Pamuk, Elif Şafak ve Yahya Kemal Beyatlı gibi edebiyatçılar uluslararası anlamda tanınırlığı olan şahsiyetlerdir. Bu anlamda İstanbul, hem yerli hem de yabancı edebiyat turistleri için çekiciliği olan bir kenttir. Kentte bulunan edebiyat müzeleri, yazar evleri ve diğer edebi mekânlar edebiyat turizminin gelişmesine katkı sunabilecek niteliktedir.

- İkinci Rota – Konya: Mevlana'nın felsefesi ve öğretisinin uluslararası anlamda yaygınlığı sebebi ile Konya, yabancı turistlerin en çok uğradığı şehirler arasında yer almaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin uluslararası anlamda ikinci önemli edebiyat turizmi rotası olmaya hak kazanmaktadır.
- Üçüncü Rota – Bodrum: Halikarnas Balıkcısı olarak bilinen Cevat Şakir Kabaağaçlı uluslararası anlamda tanınırlığı olan yazarlardandır. Bodrum'un önemli bir turizm merkezi haline gelmesinde, deniz ve tabiat güzelliklerinin yanı sıra yazarın eserleri ve çeşitli kültürel ve sosyal faaliyetlerinin de etkisi olmuştur.
- Dördüncü Rota – Çanakkale: Halk ozanı Homeros'un meşhur eseri İlyada ve Odyssea destanlarının geçtiği kent olması hasebiyle dünya edebiyat çevrelerince bilinmektedir. Yabancı turistler, bu destansı eserde adı geçen yerleri ve Truva atını görmek için dünyanın farklı bölgelerinden bu ili ziyarete gelmektedirler.
- Beşinci Rota – Eskişehir/Kütahya/Bursa: Eskişehir'de Yunus Emre Külliye ve Türbesi; Bursa'da Süleyman Çelebi Türbesi ve Kütahya'da Evliya Çelebi Müzesi Batı Anadolu'da görülmeye değer tarihi ve turistik mekânlardır.
- Altıncı Rota – İzmir/Balıkesir: Birçok romana konu olan İzmir'de çok sayıda edebi mekân ve Balıkesir Gönen'de Ömer Seyfettin'in doğduğu ev ziyaret edilebilir.
- Yedinci Rota – Ankara/Aksaray/Nevşehir: Türkiye'nin ilk edebiyat müzesi olan Ankara'daki Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi ve yine Ankara'da yer alan diğer edebiyat müzeleri; Aksaray'da Somuncu Baba Türbesi; Nevşehir'de Hacı Bektaş-ı Veli Müzesi turistlerce ziyaret edilebilmektedir.
- Sekizinci Rota – Adana/Antakya/Kahramanmaraş: Adana'da Karacaoğlan Edebiyat Müze Kütüphanesi; Antakya'da Cemil Meriç'in evi ve Kahramanmaraş'ta Yedi Güzel Adam Edebiyat Müzesi, edebiyat turistlerinin görmek isteyecekleri başlıca mekânlardır.
- Dokuzuncu Rota – Sivas/Erzincan/Erzurum: Sivas Şuşehri'nde Âşık Veysel Müzesi ve Erzurum'da Erzurumlu Emrah Edebiyat Müze Kütüphanesi turistlerce ziyaret edilebilmektedir.
- Onuncu Rota – Diyarbakır: Türkiye'de İstanbul'dan sonra edebiyat alanında en fazla müzeye sahip olan il, Diyarbakır'dır. Kentteki Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Arif, Ziya Gökalp ve Esmâ Ocak müze ve evleri edebiyat turistlerinin görmek isteyecekleri belli başlı mekânlardır.
- On birinci Rota – Trabzon/Kastamonu: Trabzon Muhibb-i Edebiyat Müze Kütüphanesi; Kastamonu'da ise Rıfat Ilgaz'ın Evi edebiyat turistlerinin görmek isteyecekleri mekânlardır.

- On ikinci Rota – Şırnak/Hakkâri/Van: Şırnak Cizre’de Melaye Ciziri Türbesi, Mem-u Zin Türbesi; Hakkâri’de Mela-ye Bateyi Türbesi; Van Bahçesaray’da ise Feqiye Teyran Türbesi yerli turistlerce ziyaret edilmektedir.
- On üçüncü Rota – Siirt/Ağrı: Siirt Tillo’da Erzurumlu İbrahim Hakkı Türbe ve Müzesi; Ağrı’da ise Ahmed-i Hani Türbesi inanç turizminin yanı sıra edebiyat turizmi için de önemli mekânlardır.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel, F. B. (2017). Edebiyat Müzeleri ve Müzede Edebiyat Eğitimi. Milli Eğitim, 214, s.85-104.
- Akat, Ö. (2000). Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği. (2.Baskı). Bursa: Ekin
- Akkuş, M. (2006). Klasik Türk şiirinde anlam dünyası: edebi türler ve tarzlar (Vol. 1). Fenomen Yayınları.
- Akman, E. (2018). Kastamonu'dan Derlenen Bir Fıkranın “Notre Dame’in Kamburu” Romanındaki İzleri. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi, 7(3), 1866-1874.
- Aksoy, (2014). 17 Dev Eseriyle Bir Büyük İstanbul Aşığı: Yahya Kemal Beyatlı <https://listelist.com/yahya-kemal-beyatli-siirleri/> [Ziyaret Tarihi: 12.10.2018].
- Aksoy, (2014). <https://listelist.com/halikarnas-balikcisi-cevat-sakir-kabaagacli> [Ziyaret Tarihi: 13 Ekim 2018].
- Aliağaoğlu, A. (2004). Sosyo-Kültürel Miras Turizmi ve Türkiye’den Örnekler. Coğrafi Bilimler Dergisi 2(2) s.55-70.
- Aliağaoğlu, A., Narlı, M. (2012). Edebi Miras Turizmi ve Türkiye’de Edebi Mekânlar. Bilig, Kış, S, 60, 01-18.
- Anadolu Ajansı, (2012). Yahya Kemal’in İstanbul’u. <http://www.milliyet.com.tr/-magazin-1511104/> [Ziyaret Tarihi: 12.10.2018].
- Anadolu Ajansı, (2014). <https://www.ntv.com.tr/sanat/halikarnas-balikcisi-bodrumda-yasatiliyor> [Ziyaret Tarihi: 12 Ekim 2018]
- Anholt, S. (2006). The Anholt-GMI City Brands Index: How the world sees the world's cities, Place Branding, 2(1), s.18-31.
- Arntzen, H. (1984). Der Literaturbegriff. Geschichte, Komplementärbegriffe, Intention. Eine Einführung. Münster: Aschendorff.
- Avcıkurt, C. (2003). Turizm Sosyolojisi. Ankara: Detay.
- Aydın, A. (2011). The Factors That Lead Namık Kemal To Victor Hugo Abstract. Turkish Studies, 6(3), 197-204.
- Aydoğan, R. (2014). Dünden Bugüne Şairler ve Yazarlar Sözlüğü. Ankara: Altındağ.
- Aytaç, G. (2009). Genel Edebiyat Bilimi. İstanbul: Say.
- Bal, H. (2016). Nitel Araştırma Yöntemi. Isparta: Fakülte.

- Balcı, U. (2017). Edebi Çevirinin Özellikleri. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik*, 5 (1), 202-203.
- Barutçugil, İ. (2011). *Kültürler Arası Farklılıkların Yönetimi*. İstanbul: Kariyer.
- Batur, S. (2014). *Türk ve Dünya Edebiyatında Yazarlar ve Şairler Sözlüğü*. İstanbul: Altın.
- Benthien, B. (1997). *Geographie der Erholung und des Tourismus*, Klett Verlag.
- Bilgin, A. A. (2007). Semseddin Sami'nin Edebiyatla İlgili Eserleri ve Görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (22), 39-51.
- Bingöl, M. P. (2015). Desen Eğitiminde Edebiyatın Rolü: Kafka ve Wells Örneği. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (16), s.27-45.
- Binyazar, A. (1970). Orhan Kemal Öldü Murtazalar Yaşayacak, C: XXII, s. 278-284
- Binyazar, A. (2008). *Ozanlar, Yazarlar, Kitaplar. Edebiyat Eleştirileri*. İstanbul: Cumhuriyet.
- Boniface, P., Fowler, P. (1993). *Heritage And Tourism In The Global Village*. Routledge.
- Boratav, P. N. (1939). *Folklor ve edebiyat (Vol. 1)*. Arkadaş Basımevi.
- Boratav, P. N. (1982). *Folklor ve Edebiyat I*. İstanbul: Adam.
- Braun, O. (1993). *Tourismuspsychologie und Tourismussoziologie. Ein Handbuch zur Tourismuswissenschaft*. Hg. von Heinz Hahn/ Hans-Jürgen Kagelmann, München. s.199-207.
- Bulut, Z. (2006). *Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreatif Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi*, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Busby, G., Klug, J. (2001). *Movie-induced Tourism: The Challenge of Measurement and Other Issues*. *Journal of Vacation Marketing*, 7(4), s.316-332.
- Busby, G., Shetliffe, E. (2013). *Literary Tourism in Context: Byron and Newstead Abbey*. *European Journal of Tourism, Hospitality and Recreation*, 4(3), s.5-45.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Ceylan, T. (2000). *Turizm Talebini Etkileyen Faktörler ve Bu Faktörlerin Güney Ege Turizmi Açısından İncelenmesi*. Muğla Üniversitesi SBE.
- Çetintaş, B. (2016). *Kültür Kavramının Kapsamı, Anlam ve Tanımları*. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11(18), 227-248.
- Çetişli, İ. (2008). *Edebiyat Sanatı ve Bilimi*. Ankara: Akçağ.

- Çevik, S. (2017). Kültürel Miras Kapsamında Edebiyat Turizmi Deneyimi: Sait Faik Abasıyanık'ın İzinde Otoetnografik Bir Çalışma. Uluslararası Turizm ve Kültürel Miras Kongresi.
- Çiftci, G., Çakır, G. & Çakır, A. (2016). Politik Krizlerin Kültürel Miras Üzerindeki Etkileri: Türkiye Örneği. *Journal of Tourism Theory and Research*, 2 (2), 126-138.
- Çimen, H. (2013). Turizm ve Edebiyat Etkileşimi Üzerine. *Interaction Of Tourism And Literature*.
- Çulha, O., Kalkan, A. (2015). Tanıtım Broşürleri Gözüyle Anadolu Yöresel Mutfakları. I. Avrasya Uluslararası Turizm Kongresi: Güncel Konular, Eğilimler ve Göstergeler.
- Demirer, D. (2015). Kültürel Mirasın Sürdürülebilirliği Kapsamında Edebiyat Turizminin Yönetici ve Tüketici Perspektifinden Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. YL. Tezi. Düzce Üniversitesi. SBE.
- Dictionnaire International du Tourisme, (1953). L'Academie International du Tourisme: Monte Carlo.
- Duden (1983). Deutsches Universal Wörterbuch. Duden Verlag.
- Dünya Atlası (2018). <https://www.dunyaatlası.com/ahmet-arif-edebiyat-muzesi/> Ziyaret Tarihi: 12.10.2018 [Ziyaret Tarihi: 12 Ekim 2018].
- Ekiz, D. (2015). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Anı.
- Elixhauser, S. (2006). Ethik in der angewandten Ethnologie: eine Feldforschung zum Tourismus auf den Philippinen (Vol. 4). BoD–Books on Demand.
- Evcin, E. (2016). Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü Döneminde Turistik Tanıtım ve Propaganda Faaliyetleri.
- Fohrmann, J. (1989). Projekt der deutschen Literaturgeschichte. Entstehung und Scheitern einer nationalen Poesiegeschichtsschreibung zwischen Humanismus und Deutschem Kaiserreich. Stuttgart.
- Gökalp, Z. (2013). Kültür ve Medeniyet: Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak. Konya: Gençlik.
- Gökpınar, E. (2001). Turizm Broşürü Tasarımında Karşılaşılan Grafik Tasarım Sorunları ve Bir Uygulama. YL Tezi. Hacettepe Üniversitesi
- Gültekin, M. (2007). Charles Baudelaire ve Modernizm. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19), s.82-94.
- Güney, A. (2013). Sosyal İçerikli Kampanyalarda Kullanılan Basılı Reklam Materyallerin Grafik Tasarım Açısından İncelenmesi. Yl. Tezi. Gazi Üniversitesi.

- Hacıoğlu, N., Avcıkurt, C. (2011). Turistik Ürün Çeşitlendirmesi. İstanbul: Nobel.
- Haldenwang, von C. (2014). Tourismus und Tourismusforschung. Ein historischer Überblick. Grin Verlag.
- Hartung, O. (1999). Pädagogische Überlegungen zu einer Geschichtsdidaktik des Reisens. BIS Verlag.
- Herbert, D. (2001). Literary Places, Tourism and the Heritage Experience. *Annals of Tourism Research*, 28(2), s.312-333.
- Herbert, David (1996). Artistic and Literary Places in France as tourist attractions. *Tourism Management* 17(2): 77-85.
- Hisarligil, B. B. (2012). Franz Kafka in the Design Studio: A Hermeneutic-Phenomenological Approach to Architectural Design Education. *International Journal of Art & Design Education*, 31(3), s.256-264.
- Hunziker, W. (1959). Betriebswirtschaftslehre des Fremdenverkehrs, Band 1: Bern
- İlaydın, H. (1966). Türk Edebiyatında Nazım. İstanbul: İnkılap.
- İlaydın, H. (1966). Türk edebiyatında nazım. İnkılap ve Aka Kitabevleri Koll. Sti.
- İmrek, (2016). <https://www.evrensel.net/haber/76097/orhan-kemal-cukurova-kitap-fuarinda-anilacak> [Ziyaret Tarihi: 12 Ekim 2018].
- İmrek, H. (2016). Orhan Kemal'in Adana Sevdası. <https://www.evrensel.net/haber/270224/orhan-kemalin-adana-sevdasi> [Ziyaret Tarihi: 13.10.2018].
- Kara, Ö. T. (2010). Toplumsal Olayların Etkisiyle Gelişen Üç Büyük Akımın Türk ve Dünya Edebiyatında İzleri. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 73-96.
- Karasar, N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel.
- Karataş, C., Koç, N. (2012). Edebiyat Turizmine Disiplinlerarası Bir Yaklaşım: Edebiyat, Tarih ve Turizm Kavramları. II. Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi. Kemer, Antalya
- Kasap, (2016). Kahire'nin Bilge Masalcısı: Necib Mahfuz. <http://www.milliyetsanat.com/kitap/kapak-konusu/kahire-nin-bilge-masalcsi-necib-mahfuz/730>. [Ziyaret Tarihi: 12.10.2018].
- Kemikli, B. (2010). Türk İslam Edebiyatına Giriş. Bursa: Emin.
- Kılıç, B., Akyurt, H. (2011). Destinasyon İmajı Oluşturmada Hüzün Turizmi: Afyonkarahisar ve Başkomutan Tarihi Milli Parkı. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 10(1), s.209-232.

- Kızılırmak, İ., Kahraman, O. C., & Çifçi, İ. Günöbirlik Tur E-Broşürlerine Yönelik İçerik Analizi: Türkiye Karadeniz Bölgesi Örneği. Yaşar Üniversitesi Dergisi 13(49), 43-52
- Kolaç, E. (2009). Somut Olmayan Kültürel Mirası Koruma, Bilinç ve Duyarlılık Oluşturmada Türkçe Eğitiminin Önemi. Milli Folklor, 21(82).
- Kolcu, A. İ. (2002). Albatros' Un Gölgesi: Baudelaire'in Türk Şiirine Tesiri Üzerine Bir İnceleme. Akçağ.
- Korn, M. (1937). Sır Walter Scott Und Die Geschichte. Anglia-Zeitschrift für englische Philologie, 1937(61), s.416-441.
- Koselleck, R.: Epochenschwelle und Epochenbewußtsein. Fink Verlag München 1987
- Köprölü, M. F. (1966). Edebiyat Araştırmaları. (Vol. 1). Türk Tarih Kurumu.
- Kültür, (2018). <https://tdk.gov.tr> [Ziyaret Tarihi: 12 Ekim 2018].
- Ladendorf, H. (1961). Kafka und die Kunstgeschichte. Wallraf-Richartz-Jahrbuch, 23, s.293-326.
- Levend, A. S. (1984). Türk edebiyatı tarihi (Vol. 1). Türk Tarih Kurumu.
- Lickorish, L. J., Jenkins, C. L. (1997). Introduction to tourism. Routledge.
- Light, Duncan (2000). An Unwanted Past: Contemporary Tourism and The Heritage Of Communism İn Romania. Journal Of Heritage Studies 6(2), s.145-160.
- Madran, B. (1999). Müze Türleri. Yeniden Müzeciliği Düşünmek. ed.: Tomur Atagök,. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Mendenhall, M., Punnett, B. J., & Ricks, D. (1995). Global Management. Blackwell Pub, Oxford, UK.
- Mevlana, (2018). konyakutup.gov.tr. Ziyaret Tarihi: [13.10.2018].
- Mill, R. C. (1992). The Tourism System: An Introductory Text. Prentice-Hall, Second Revised edition: U.S.A.
- Mutçalı, S. (2012). Arapça-Türkçe Sözlük. İstanbul: Dağarcık.
- Necatigil, B. (2016). Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü. İstanbul: Yapı Kredi.
- Oğuz, M. Ö. (2009). Somut olmayan kültürel miras nedir?. Geleneksel Yayıncılık.
- Onur, B. (2012). Çağdaş Müze, Eğitim ve Gelişim. Ankara: İmge.
- Özdamar, M. (2011). Şanlıurfa'da Kültür Turizmi: Şanlıurfa'ya Kültür Turizmi Kapsamında Seyahat Acentaları İle Gelen Yerli Turistlerin Profilini Ve Anlık Satın Alma Davranışlarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. YL. Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, N. (2009). Turizm Ve Edebiyat. Milli Folklor, 21(82).

- Özkırımlı, A. (2004). Türk Edebiyatı Tarihi I-II. İstanbul: İnkılap.
- Özkul, E., Demirer, D., İpar, M.S. (2012). Edebiyatın Pazarlama Aracı Olarak Turizm Amaçlı Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. XII. Ulusal Turizm Kongresi, Antalya.
- Özlem, D. (2015). Kültür Bilimleri ve Kültür Felsefesi. İstanbul: Notos Kitap
- Öztürk, B., Şıklar, E. (2014). Türkçe Bir Turizm Broşür Çözümlemesi Örneği: Kemer. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi
- Öztürk, Y., Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2, 183-295.
- Özünel, E. Ö. (2011). Kültür Turizminde “Yöresel” ve “Otantik” Olanı Sorgulamak ve Tüketilmiş Mekânları Yeniden Üretmek Üzerine. Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic, 6, 4.
- Pala, N. (2001). Turizmin Sosyo-Kültürel Sonuçları Açısından Bir İnceleme. YL. Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Parker, D. Literary Museums: Present Opportunities. Literary Memorial Museums, 25-29.
- Pekin, F. (2011). Çözüm: Kültür Turizmi. İstanbul: İletişim.
- Pospelov, G. N. (2005). Edebiyat Bilimi. Çev. Yılmaz Onay. İstanbul: Evrensel.
- Rekowski, P. J. (1975). Die Erzählhaltung in den historischen Romanen von Walter Scott und Charles Dickens. Peter Lang.
- Saatcı, G., Demirbulat, Ö. G. (2016). Yöresel Yemeklerin Broşürlerde Tanıtım Unsuru Olarak Kullanılmasının Analizine Yönelik Bir Araştırma. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 9(42).
- Salik, (2017). <http://www.milliyet.com.tr/Kentlerle-ozdeslesen-yazarlar-molatik-4050/> [Ziyaret Tarihi: 12 Ekim 2018].
- Sanders, A. (2003). Charles Dickens: authors in context. Oxford University Press.
- Seyis, D. (2018). Hz. Mevlana ve Konya. <http://www.hakimiyet.com/hz-mevlana-ve-konya-11789yy.htm> [Ziyaret Tarihi: 13.10.2018].
- Singh, V. (2002), Managing Diversity For Strategic Advantage: Report For The Council For Excellence in Management and Leadership, Published By: Council For Excellence in Management And Leadership
- Smith, A. K. (2003). Literary Enthusiasts as Visitors and Volunteers. International Journal of Tourism Research 5(2), s.83-95.

- Squire, J. S. (1994). The Cultural Values of Literary Tourism. *Annals of Tourism Research* 21(1), s.103-120.
- Şen, M. (1990). Victor Hugo Notre-Dame'ın Kamburu. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (SEFAD)/Selçuk University Journal of Faculty of Letters*, (5), 55-58.
- Şener, İ., Yıldız, A. (2008). *Türk İslam Edebiyatı*. İstanbul: Rağbet.
- Şentürk, G. (2014). *Broşür Tasarımı ve Basım Özelliklerinin İncelenmesi*. YL. Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi SBE.
- Tayşi, M. S. (1989). Ali Emîrî Efendi. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (D.İ.A.)*, İstanbul, 2, s.390-391.
- Tosun, N. (2009). Dublin'in Bilinçaltı: James Joyce. *Hece: Şehirlerin Dili*, 18, s.359-368.
- Tunç, A., Saç, F. (1998). *Genel Turizm*. Ankara: Detay.
- Tunçer, M. (2017). *Dünden Bugüne Kültürel Miras ve Koruma*. Ankara: Gazi.
- Tural, S. K. (1993). *Edebiyat Bilimine Katkılar (Vol. 11)*. Ecdâd.
- Tülücü, S. (2011). Nizâr Kabbânî Ve Eserleri Üzerine Notlar. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35, s.25-38.
- Türker, A., Çelik, İ. (2012). Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurlarının Turistik Ürün Olarak Geliştirilmesine Yönelik Alternatif Öneriler. *Yeni Fikir Dergisi*, 9, 86-98.
- Ubornetenga (2018). <http://yirtikharita.com/edebi-bir-yolculuk/> [Ziyaret Tarihi: 12 Ekim 2018].
- Ulama, Ş. (2015). Turizm Tanıtım Broşürlerinde Destinasyon İmajı Analizi: Türkiye Örneği. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi* 6(11).
- Uygur, M. S., Demirer, D. & Hatırnaz, B. (2017). Turizm Pazarlamasında Alternatif Bir Araç Olarak Hikâyelerin Kullanımı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(42), s.34-42
- Uygur, N. (1996). *Kültür Kuramı*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Uygur, S. M. (2017). *Örnek Olaylarla Turizm Pazarlaması*. Ankara: Detay.
- Uz, S. (2015). Müze Evler. *Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu*. s.267-284.
- Ünalmiş, O. (2004). *Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*. Ankara: Akçağ.
- Ünlüönen, K., Tayfun, A. ve Kılıçlar, A. (2007). *Turizm Ekonomisi*. Ankara: Nobel.
- Vaget, H. R. (1989). Thomas Mann und James Joyce: Zur Frage des Modernismus im "Doktor Faustus". *Thomas Mann Jahrbuch*, 2, s.121-150.
- Vikipedi (2018). <https://tr.wikipedia.org> [Ziyaret Tarihi: 12.10.2018].
- Wilpert, G. (2001): *Sachwörterbuch der Literatur*, Kröner Verlag

- Wilson, A. (1970). *The World of Charles Dickens*. Penguin Books.
- Yağcıoğlu, S. (1998). Yazınsal Metin-Okur etkileşimi: Alt-Birimlerini Anlamlandırma Sürecine Etkileri Üzerine Deneysel Bir Çalışma. *Dilbilim Araştırmaları*, s.48-57.
- Yale, P. (1991). *From Tourist Attractions To Heritage Tourism*. Huntingdon: ELM.
- Yenişehirlioğlu, E., Kalay, H. A. (2017). Unesco Dünya Miras Listesi'nin Kültürel Miras Alanlarındaki Ziyaretçi Sayılarına Etkisi. *International Congress On Cultural Heritage And Tourism*, 1191-1198.
- Yıldırgan, R., Zengin, B. (2014). *Turizm Ürünlerinin Pazarlanmasında Fiziksel Kanıt Stratejileri*. Bilgi.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldız, M. (1998). Türkiye'de Necib Mahfuz Literatürüne Genel Bir Bakış.
- YolveMacera (2017). <https://yolvemacera.com/unlu-edebiyatciları-besleyen-sehirler/> [Ziyaret Tarihi: 12.10.2018].
- Yorgancı, O. (2014). *Resimli Şairler ve Yazarlar Sözlüğü*. İstanbul: Parıltı.
- Zeithaml, V. A., Bitner, M. J. (1996). *Services Marketing*. McGraw-Hill International Editions.
- Zengin, D. (2011). *Alman Edebiyatı. Başından 19. Yüzyıla Kadar. Edebi Devirler, Önemli Yazarlar, Eserleri ve Eserlerden Okuma Parçaları*, Ankara: Pelikan.

EKLER

Ek-1 İllerin Ünlü Şair ve Yazarlarının Listesi

Ek-2 İllerin Broşürlerinin Kapak Fotoğrafları

Ek-1 İllerin Ünlü Şair ve Yazarlarının Listesi

İller	Şair ve Yazarlar
Adana	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmet Turan Oflazoğlu • Demirtaş Ceyhun • Mehmet H. Doğan • Muzaffer İzgü • Orhan Kemal • Recep Bilginer • Turan Oflazoğlu • Yılmaz Güney
Adıyaman	<ul style="list-style-type: none"> • Çeraği Baba • Halis Efendi • İbrahim Hakkı Baba • Luzumi Efendi • Rıfat Efendi
Afyonkarahisar	<ul style="list-style-type: none"> • Hicazi • Salih Dehşeti • Türabi
Ağrı	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmet Metin Şahin • Mustafa Özel • Osman Balkıs • Ömer Polat • Seyit Ahmet Arvasi • Zeki Nurçin
Aksaray	<ul style="list-style-type: none"> • Ali Ekecik • Âşık Murat Coşkun • Fikret Otyam • Mahmut Makal • Ozan Nusret • Yüksel Akça
Amasya	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmet Demiray • Ahmet Yüter • Asım Gültekin
Ankara	<ul style="list-style-type: none"> • Adalet Ağaoglu • Ahmet Oktay • Cahit Zarifoğlu • Erendiz Atasü • Feride Çiçekoğlu • Füsün Akathı • Hacı Bayram-ı Veli • İpek Ongun • Murat Belge • Nazlı Eray • Özdemir Asaf • Ülker Köksal • Talip Apaydın • Turgut Özakman
Antalya	<ul style="list-style-type: none"> • Baki Süha Ediboğlu • Duran Yılmaz • Hamit Macit Selekler • Kaygusuz Abdal • Mahmut Yener • Onat Kutlar • Ümmi Sinan
Ardahan	<ul style="list-style-type: none"> • Dursun Akçam • Şeref Taşhova • Tekin Büyükkaya • Turgay Usanmaz
Artvin	<ul style="list-style-type: none"> • Aydın Karasüleymanoğlu • Kenan Balcı • Necat Bayraktar • Ozan Deli Çoruh • Ömer Yerlikaya
Aydın	<ul style="list-style-type: none"> • Kayıkçı Kul Mustafa • Samim Kocagöz • Tülay Sarayköylü • Ünver Pazarlı

Balıkesir	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmet Uysal • Hüseyin Cahit Yalçın • İsmail Habip Sevik • Metin Altıok • Ömer Seyfettin • Salah Bırsel • Zati
Bartın	<ul style="list-style-type: none"> • Hasan Bayrı • Tarık Minkari
Batman	<ul style="list-style-type: none"> • A.Vahab Akbaş • Beşir Sevim • Nihat Ekinci
Bayburt	<ul style="list-style-type: none"> • Bayburtlu Zihni • Celali • Hicrâni • İrşadi • Kemalettin Kamu • Yahya Akengin
Bilecik	<ul style="list-style-type: none"> • Bayram Yılmaz • Nabi Avcı • Nurettin Türker
Bingöl	<ul style="list-style-type: none"> • Ali Haydar Haksal • Metin Kaygalak • Nurettin Duman • Okan Altay
Bitlis	<ul style="list-style-type: none"> • Burhan Dodanlı • İdlis-i Bitlisi • İlhami Nalbantoğlu • Kemal Gündoğdu • Müştak Baba • Said-i Nursi • şükri Bitlisi
Bolu	<ul style="list-style-type: none"> • Aşık Dertli • Ayşe Gülden Kırıcı • Dörtdivanlı Hilmi • Köroğlu • şakir Bilgin
Burdur	<ul style="list-style-type: none"> • Fakir Baykurt • Halit Asım • İbrahim Zeki Burdurlu • Özgöl Özgüven
Bursa	<ul style="list-style-type: none"> • Burhan Arpat • Celal Sılay • Lami Efendi • Nezihe Meriç • Pınar Kür • Sadettin Nüzhet Ergun • Süleyman Çelebi
Çanakkale	<ul style="list-style-type: none"> • Afet Ilgaz • Arif Damar • Kemal Bilbaşar • Yazıcıoğlu Ahmed-i Bican • Yazıcıoğlu Muhammed-i Bican • Yıldız Ecevit
Çankırı	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmet Talat Onay • Bülent Ata • şükri Enis Regü • Zeki Ömer Defne
Çorum	<ul style="list-style-type: none"> • Aşık Gülabi • Cahit Atay • Cevat Turan • Kenan Yaşar • Osman Çeviksoy • şahinkaya Dil
Denizli	<ul style="list-style-type: none"> • Hasan Kallımcı • Hayati İnanç • Kemal Yalçın • Tahir Kutsi Makal
Diyarbakır	<ul style="list-style-type: none"> • Adnan Binyazar • Ahmed Arif

	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmed Mürşidi • Ali Emiri Efendi • Ali Faik Ozansoy • Cahit Sıtkı Tarancı • Diyarbakirli Said Paşa • Esmâ Ocak • İhsan Işık • Kadri Göral, • M. Şefik Korkusuz • Mehmet Ali Abakay • Orhan Asena • Sezai Karakoç • Sırrı Hanım • Suzan Samancı • Süleyman Nazif • Şaban-ı Kami • Yılmaz Odabaşı • Yusuf Kenan Haspolat • Ziya Gökalp
Düzce	<ul style="list-style-type: none"> • Feyyaz Yiğit Çakmak • İlhan Akın • Kadir Albayrak
Edirne	<ul style="list-style-type: none"> • Cevat Fehmi Başkut • Edimeli Nazmi • Faruk Gürtunca • Neşati • Safiye Erol • Şevket Süreyya Aydemir
Elazığ	<ul style="list-style-type: none"> • Afif Yesari • Ahmet Kabaklı • Ahmet Tevfik Ozan • Fevziye Abdullah Tansel • Hacı Hayri • Hacı Raşit Efendi • Köse Seferzade • Meluli • Müderris Kemaleddin
Erzincan	<ul style="list-style-type: none"> • Asım Bezirci • Behçet Kemal Çağlar • Cemal Süreya • Enver Gökçe • Mustafa Kutlu • Şerif Aktaş
Erzurum	<ul style="list-style-type: none"> • Aşık Reyhani • Erzurumlu Emrah • Erzurumlu İbrahim Hakkı • Ethem Pertev Paşa • Nef'î • Refik Durbaş
Eskişehir	<ul style="list-style-type: none"> • Enis Batur • Gürsel Aytaç • İlhami Dede • Mehmet Kaplan • Mustafa Özçelik • Nasrettin Hoca • Rauf Mutluay • Sinan Paşa • Yunus Emre
Gaziantep	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmet Ümit • Mehmet Tahir Münif Paşa • Mütercim Asım Efendi • Nedim Gürsel • Ülkü Tamer
Giresun	<ul style="list-style-type: none"> • Abdi Bey • Bedri Rahmi Eyüboğlu • Fethi Naci
Gümüşhane	<ul style="list-style-type: none"> • Nurettin Özdemir • Vasfi Mahir Kocatürk
Hakkâri	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmed-i Hanî • Melayê Batê • Yılmaz Erdoğan

Hatay	<ul style="list-style-type: none"> • Antakyalı Münif • Âsaf Yahya Adalı • Ayla Kutlu • Bekir Sıtkı Kunt • Cemil Meriç
Iğdır	<ul style="list-style-type: none"> • Otaylı (Ramiz Özler) • Sinan Akyüz • Tunay Bozyiğit • Ziya Zakir Acar
Isparta	<ul style="list-style-type: none"> • Murat Yüksel • Nursel Duruel • Sait Demirdal
İstanbul	<ul style="list-style-type: none"> • Abdülbaki Gölpınarlı • Abdullah Ziya Kozanoğlu • Abdülhak Hamit Tarhan • Abdülhak Şinasi Hisar • Ahmet Hamdi Tanpınar • Ahmet Mithat • Ahmet Rasim • Ahmet Vefik Paşa • Asaf Hâlet Çelebi • Ataol Behramoğlu • Aziz Nesin • Baki • Başar Sabuncu • Bülent Ecevit • Can Yücel • Cevdet Kudret Solok • Ceyhun Atuf Kansu • Çetin Altan • Edip Cansever • Enderunlu Vasıf • Evliya Çelebi • Faruk Nafiz Çamlıbel • Fazıl Hüsnü Dağlarca • Haldun Taner • Halide Edip Adivar • Halit Fahri Ozansoy • Halit Ziya Uşaklıgil • Hilmi Yavuz • Hüseyin Rahmi Gürpınar • İbrahim Alaeddin Gövsa • İbrahim Şinasi • Kâtip Çelebi • Kemalettin Tuğcu • Kenan Hulusi Koray • Kerime Nadir • M. Fuat Köprülü • Mehmet Akif Ersoy • Mehmet Emin Yurdakul • Mehmet Rauf • Mehmet Seyda • Melih Cevdet Anday • Memduh Şevket Esendal • Muallim Naci • Nabizade Nazım • Necip Fazıl Kısakürek • Nedim • Nigar Hanım • Nurullah Ataç • Oktay Akbal • Orhan Pamuk • Orhan Seyfi Orhon • Orhan Veli Kanık • Peride Celal • Peyami Safa • Rezaizade Mahmut Ekrem • Refik Halit Karay • Reşad Ekrem Koçu • Reşat Nuri Güntekin • Sabri Esat Siyavuşgil

	<ul style="list-style-type: none"> • Samipaşazade Sezai • Selim İleri • Sevinç Çokum • Şeyh Galip • Tevfik Fikret • Tomris Uyar • Yusuf Ziya Ortaç • Ziya Osman Saba • Ziya Paşa
İzmir	<ul style="list-style-type: none"> • Alev Alathı • Attilâ İlhan • Ayşe Kilimci • Diñçer Sümer • Mehmet Eroğlu • Tarık Dursun Kakinç • Yüksel Pazarkaya
Kahramanmaraş	<ul style="list-style-type: none"> • Abdurrahim Karakoç • Alaaddin Özdenören • Âşık Mahzunî • Bahattin Karakoç • Erdem Bayazıt • Melûli • Nuri Pakdil • Orhan Şaik Gökyay • Rasim Özdenören
Karabük	<ul style="list-style-type: none"> • Hüseyin Avni Cinozoğlu • İsa Kocakaplan • Pakize Özcan • Tahir Karağuz
Karaman	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmet Murat Özel • Ahmet Tufan Şentürk • Bekir Sıtkı Erdoğan • Karacaoğlan • Mehmet Çınarlı • Sultan Veled
Kars	<ul style="list-style-type: none"> • Âşık Zülali • Dede Kasım • Emine İşinsu • Hasan Bülent Kahraman • Kağızmanlı Hıfzı • Toruni (Deruni)
Kastamonu	<ul style="list-style-type: none"> • İbrahim Tenekeci • Oğuz Atay • Orhan Şaik Gökyay • Rıfat İlğaz
Kayseri	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmet Efe • Coşkun Ertepinar • Dadaloğlu • İsmet Özel • Kadı Burhanettin • Latife Tekin • Mustafa Miyasoğlu • Mustafa Necati Karaer • Osman Numan Baranus • Somuncu Baba • Seyrani
Kırıkkale	<ul style="list-style-type: none"> • Hasan Ulusoy • Özlem Gürhan • Sadık Kemal Tural
Kırklareli	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmet Yılmaz Boyunağa • Alaaddin İkican • Cahit İrgat • Hatice Opak Bilgin • Mehmet Başaran • Nazif Karaçam
Kırşehir	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmet Tezcan • Âşık Paşa • Neşet Ertaş • Oğuz Özdeş • Özgür Taburoğlu • Sinan Yağmur

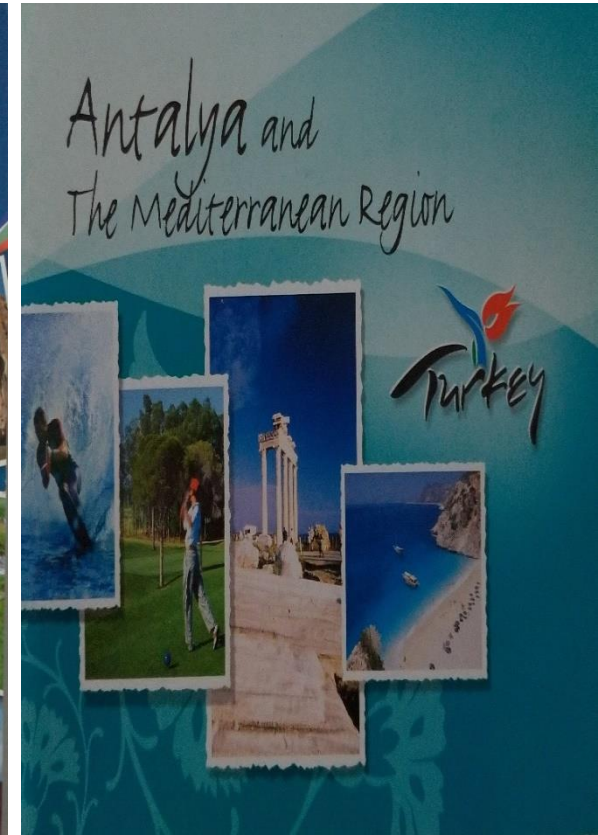
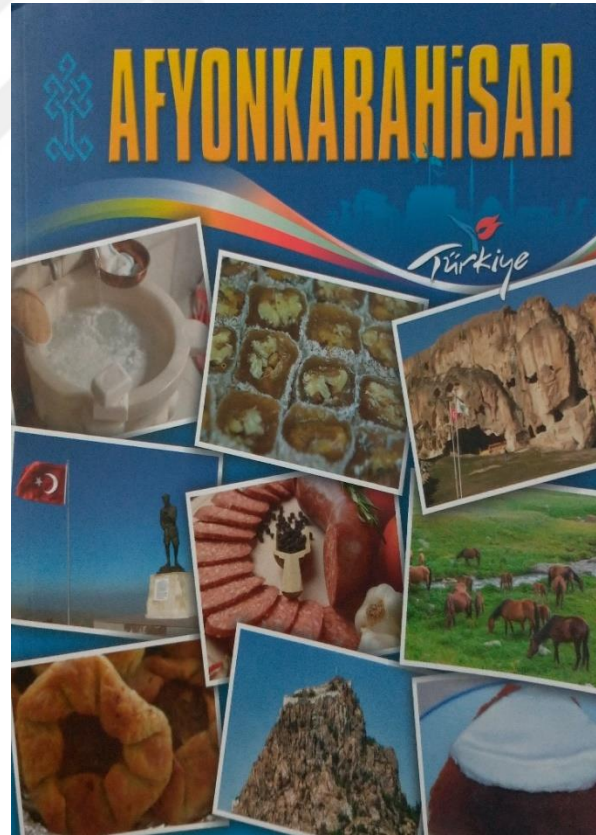
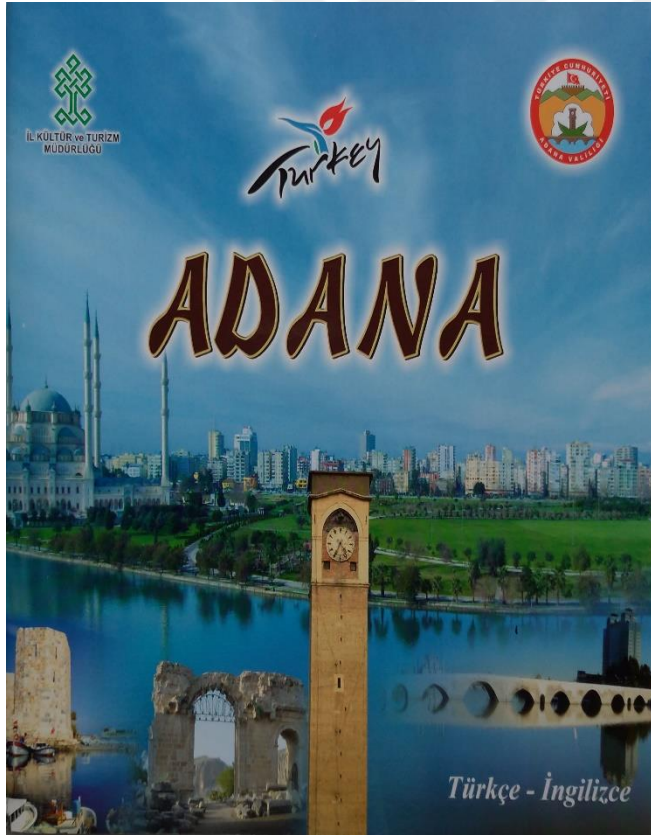
	<ul style="list-style-type: none"> • Şeyh Edebalı • Üzeyir Gündüz
Kilis	<ul style="list-style-type: none"> • Abdullah Sermest • Muallim Rif'at Bilge • Ruhi Efendi • Seyfettin Başçılar
Kocaeli	<ul style="list-style-type: none"> • Cevat Çapan • Nur Yazgan • Onur Ünlü • Orkun Emin Uçar • Rifat Yüce
Konya	<ul style="list-style-type: none"> • Ali Ulvi Kurucu • Atilla Özkırmımlı • Gültekin Samanoğlu • Mehmet Çınarlı • Nezihe Araz • Ömer Lütfi Ersöz • Saim Sakaoğlu • Tark Buğra
Kütahya	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmed-i Dâ'i • Ahmedî (Tacuddin İbrahim) • Arifi • Celal Sıtkı Gürler • Gülten Dayioğlu • Kâmilî • Ruşen Hakkı • Şeyhi • Tezer Özlü
Malatya	<ul style="list-style-type: none"> • Abdullah Cevdet • Ebubekir Eroğlu • Eflatun Cem Güney • Niyâzi-i Mısri • Şemsi Belli
Manisa	<ul style="list-style-type: none"> • İlhan Berk • Ramis Dara • Saygın Ersin • Şair Eşref • Veysi • Yusuf Atılgan
Mardin	<ul style="list-style-type: none"> • Bülent Tekin • Nami • Saadettin Acar • Süzi
Mersin	<ul style="list-style-type: none"> • Behzat Ay • Kutsiye Bozoklar • Özdemir İnce • Suna Tanaltay • Ümit Yaşar Oğuzcan
Muğla	<ul style="list-style-type: none"> • Ece Ayhan • İsmail Hakkı Milaşlı • Maksut Doğan • Nahit Ulvi Akgün • Nail Çakırhan
Muş	<ul style="list-style-type: none"> • Burhan Garip Şavh
Nevşehir	<ul style="list-style-type: none"> • Ayten Durmuş • Devrim Dirlikyapan • İclal Aydın • Refik Başaran
Niğde	<ul style="list-style-type: none"> • Ebubekir Hazım Tepeyran • Emin Ali Tanık • İbrahim Hakkı Eroğlu • İsmail Özmel • Muzaffer Buyrukçu
Ordu	<ul style="list-style-type: none"> • Dursun Ali Akınat • İrfan Yıldız Beşlioğlu • Kemal Sayar • Mehmet Çavuşoğlu • Mithat Baş • Muzaffer Günay
Osmaniye	<ul style="list-style-type: none"> • Âşık Feymani

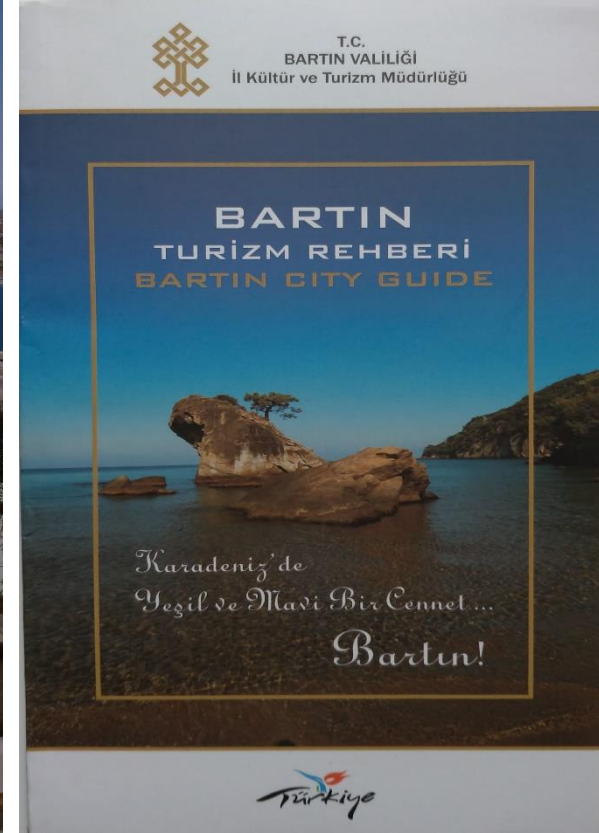
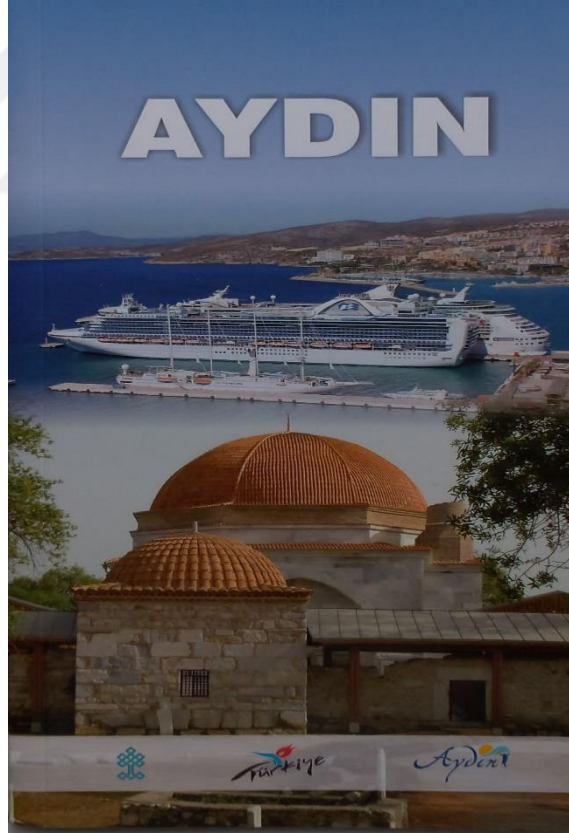
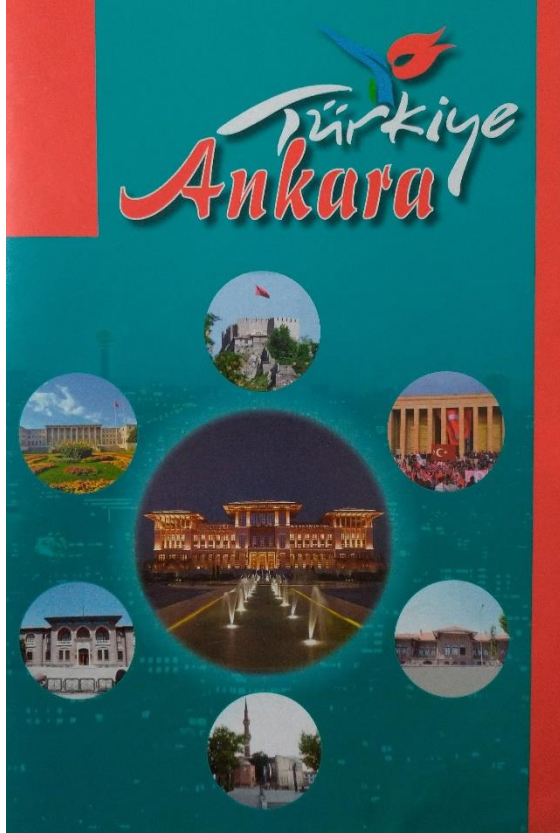
	<ul style="list-style-type: none"> • Bestami Yazgan • Yaşar Kemal
Rize	<ul style="list-style-type: none"> • Adnan Ardağı • Halis Özgü • Osman Azman • Veysel Çolak • Yavuz Bahadıroğlu
Sakarya	<ul style="list-style-type: none"> • Ayfer Tunç • Cüneyd Suavi • Faik Baysal • Mehmet Niyazi Özdemir • Sait Faik Abasıyanık
Samsun	<ul style="list-style-type: none"> • Cemal Safi • Sema Kaygusuz • Senai Demirci • Vedat Türkali • Vüs'at O. Bener
Siirt	<ul style="list-style-type: none"> • İhsan Süreyya Sırma • Mehmet Nuri Yardım • Tecelli Sırma
Sinop	<ul style="list-style-type: none"> • A.Muhip Dıranas • Ayşe Gül Kara Zorlu • Ferit Dikmen • Rıza Nur
Sivas	<ul style="list-style-type: none"> • Aşık Veysel • Beşir Ayvazoğlu • Erdal Öz • Hasan Hüseyin Korkmazgil • M. Kaya Bilgegil • Pir Sultan Abdal • Yavuz Bülent Bakiler
Şanlıurfa	<ul style="list-style-type: none"> • Abdulkadir Karahan • Bekir Yıldız • Eyüp Anzay • M. Atilla Maraş • M. Akif İnan • Mehmet Kurtoğlu • Mehmet Salih San • Mehmet Uzun • Nabi
Şırnak	<ul style="list-style-type: none"> • Hüseyin Oral • Molla Ahmet Cezeri
Tekirdağ	<ul style="list-style-type: none"> • Adnan Özer • Güngör Dilmen • Mehmet Saim Serez • Memduh Şevket Esendal • Namık Kemal
Tokat	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmed Günbay Yıldız • Cahit Külebi • Cemil Paşlı • Dursun Gürlek • Hikmet Dizdaroğlu • Mustafa Necati Sepetçioğlu • Muzaffer İlhan Erdost • Nurhan Atasoy
Trabzon	<ul style="list-style-type: none"> • Ahmet Şâkir Paşa • Hasan İzzettin Dinamo • Nazan Bekiroğlu • Oktay Rıfat • Sabahattin Eyüboğlu • Sunay Akın
Tunceli	<ul style="list-style-type: none"> • Fadıl Öztürk • Metin Aktaş • Özcan Erdoğan • Yusuf Hayaloğlu
Uşak	<ul style="list-style-type: none"> • Besim Atalay • Cemal Ulu • İskender Pala • Mahzun Doğan • Ömer Bedrettin Uşaklı

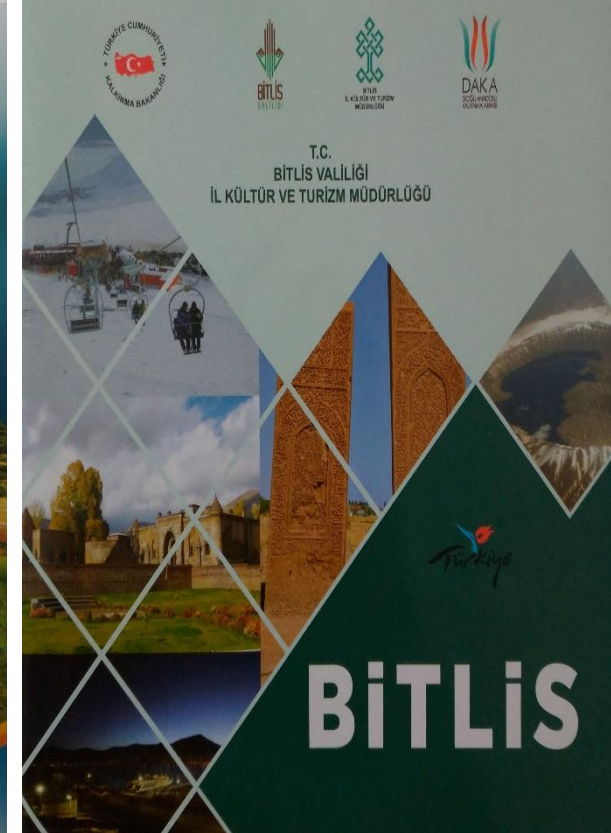
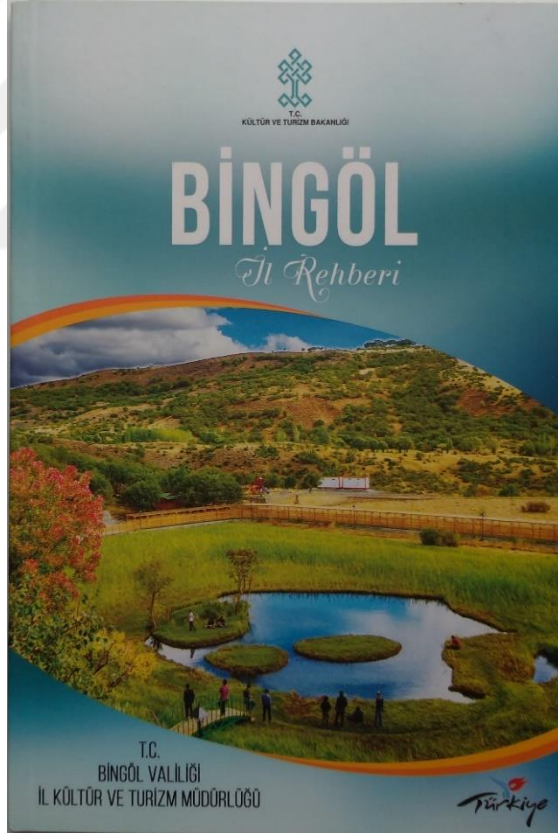
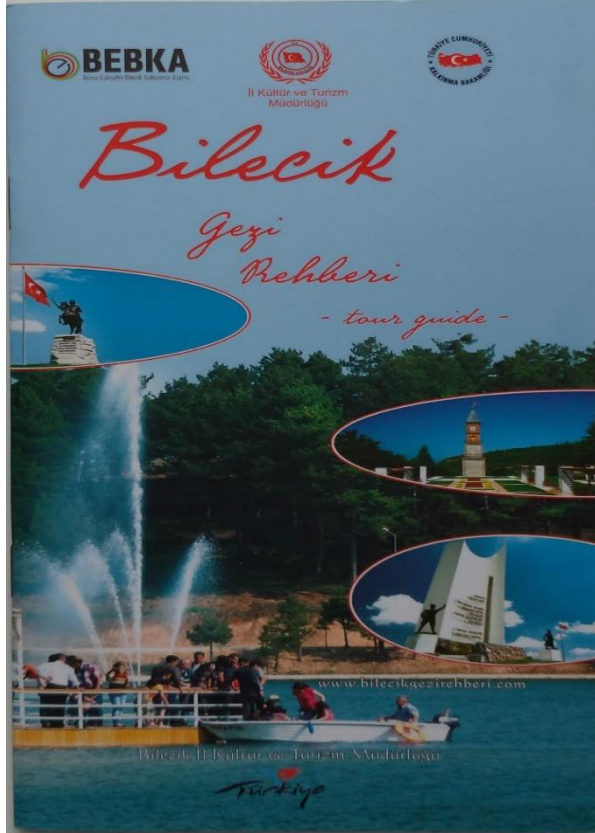
Van	<ul style="list-style-type: none"> • Abdurrahim Zapsu • Fakih-i Teyran • Kaya Kayaelebi • Mmtaz Sami Ok
Yalova	<ul style="list-style-type: none"> • Fikret Turan
Yozgat	<ul style="list-style-type: none"> • Abbas Sayar • Agh Efendi • Akif Paa • Gülten Akın
Zonguldak	<ul style="list-style-type: none"> • İrfan Yalın • Noyan Yılmaz • Rt Onur

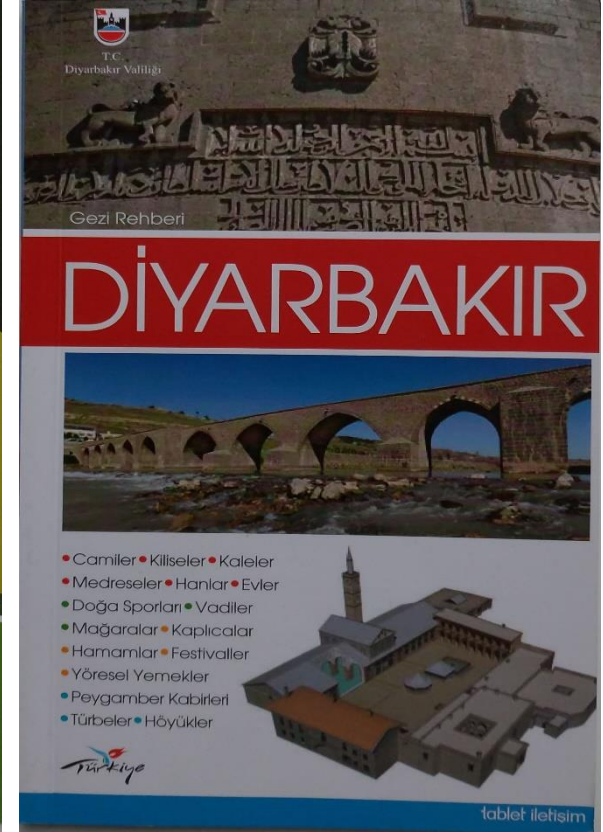
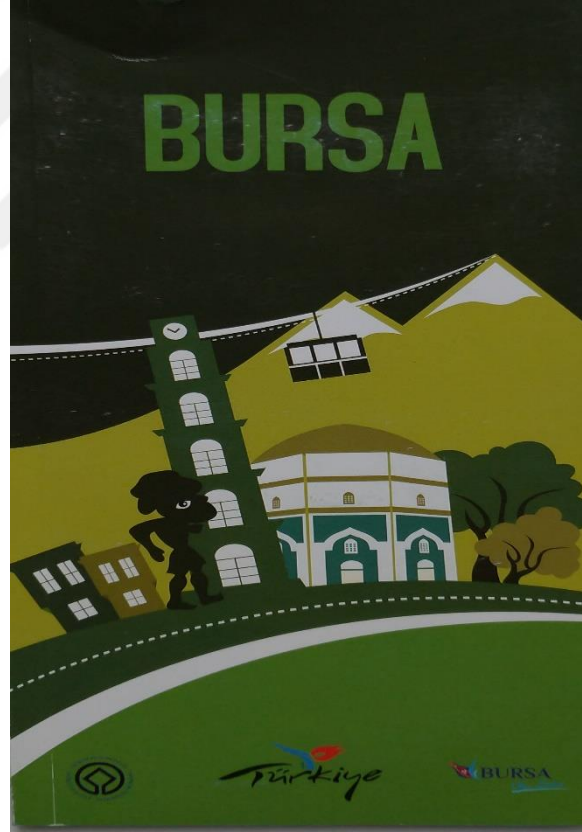
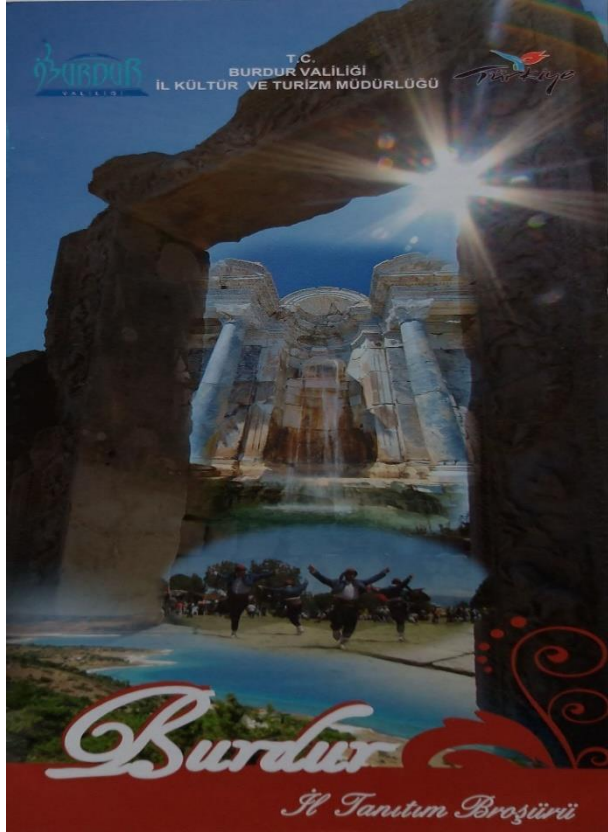

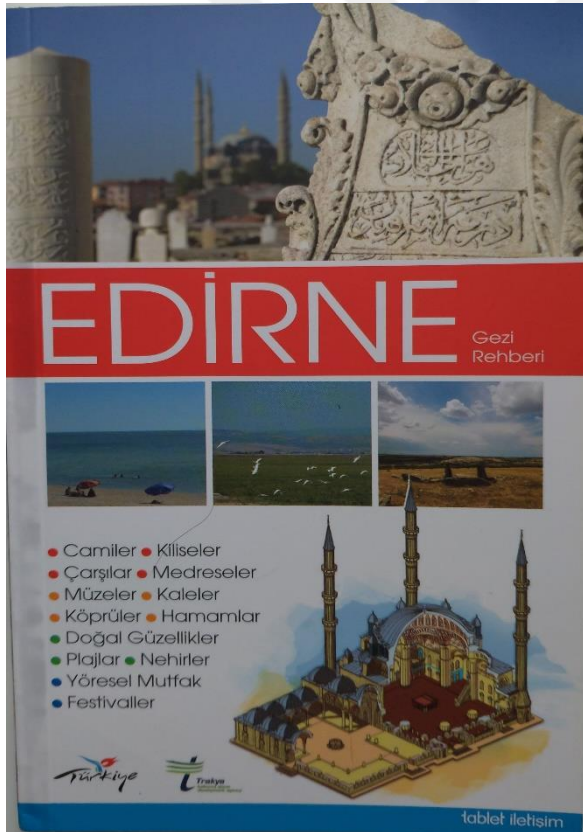
Ek-2 İllerin Broşürlerinin Kapak Fotoğrafları

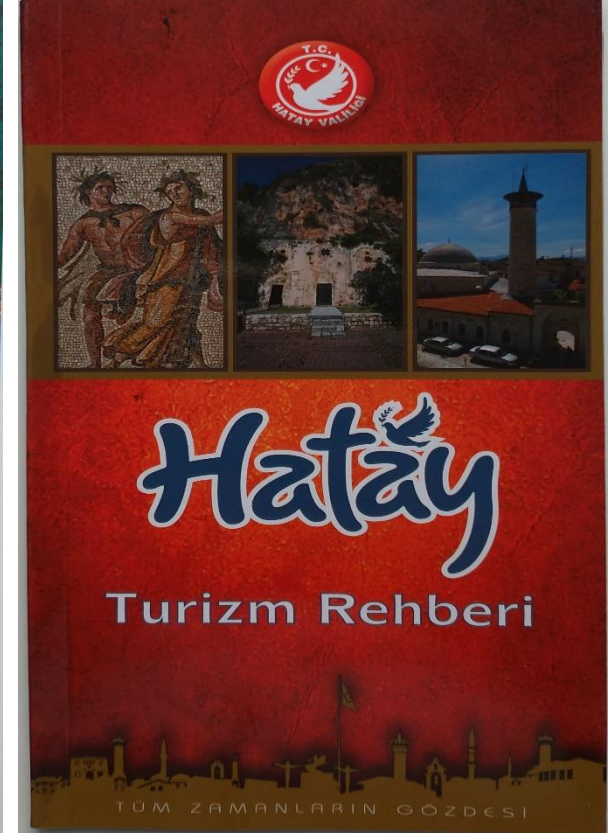
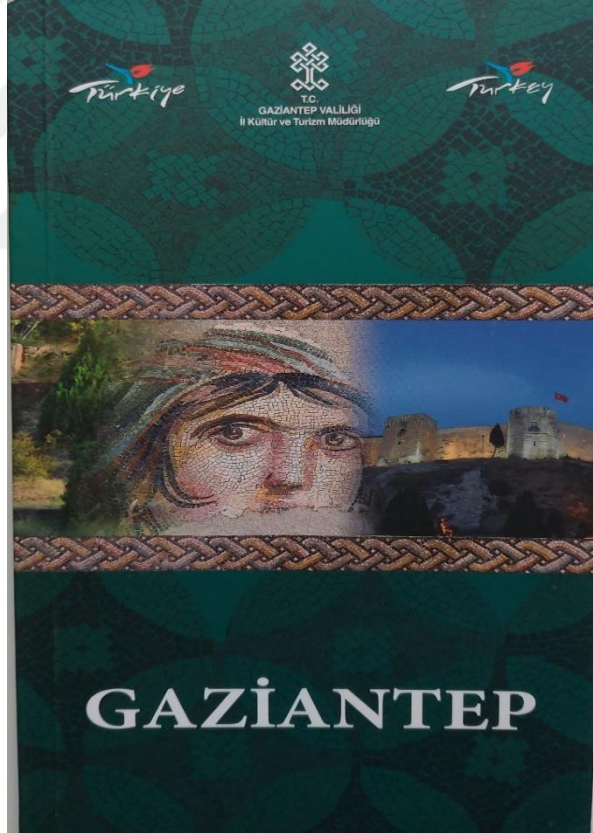
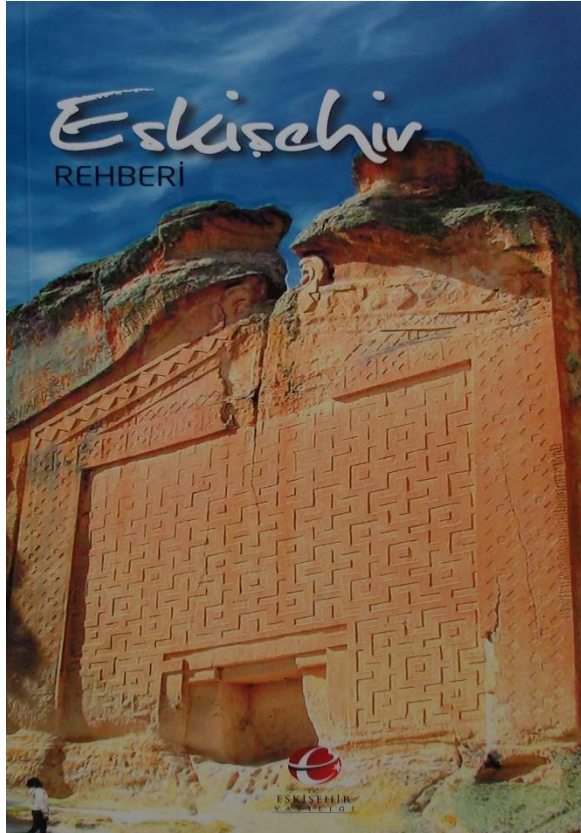

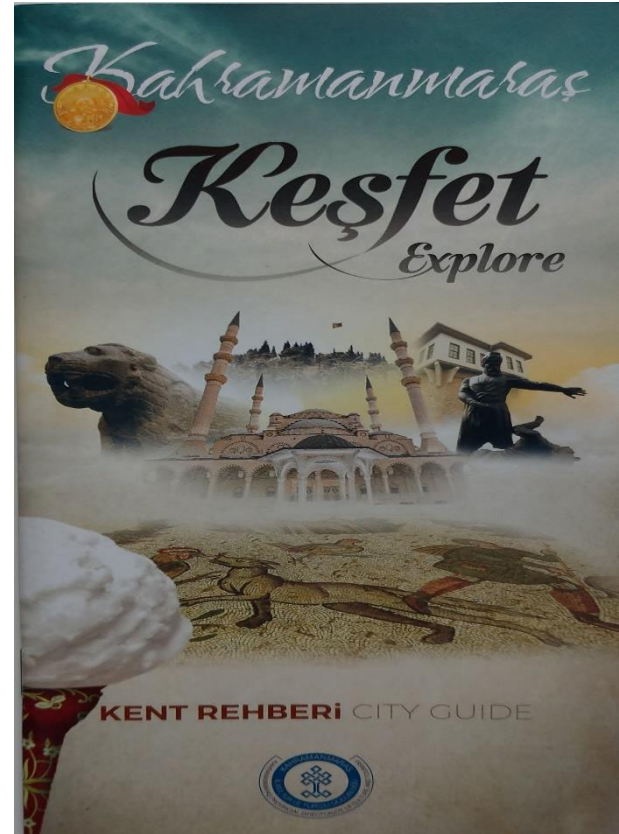
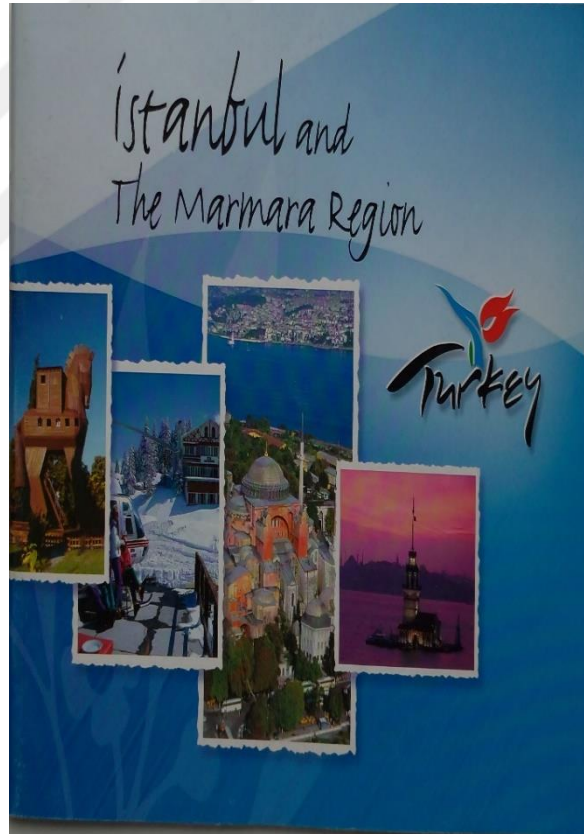

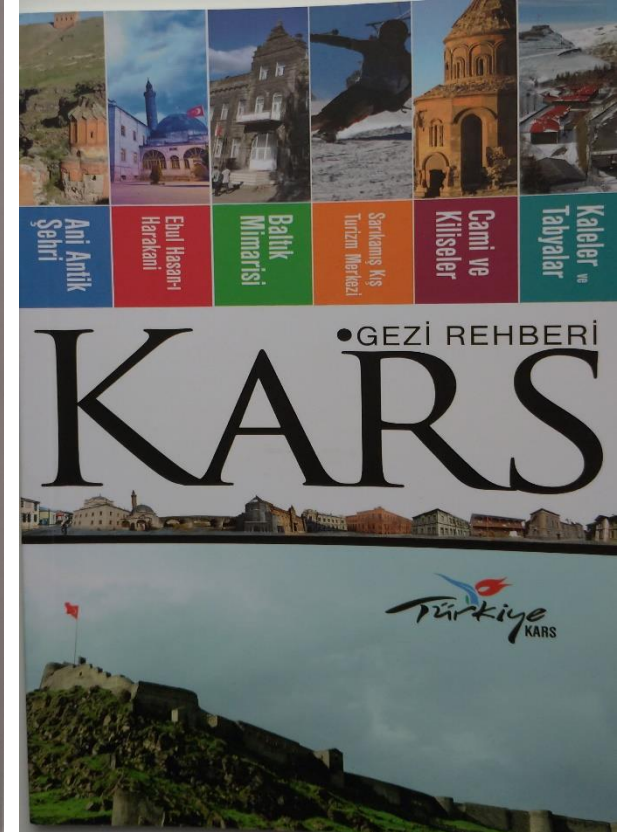
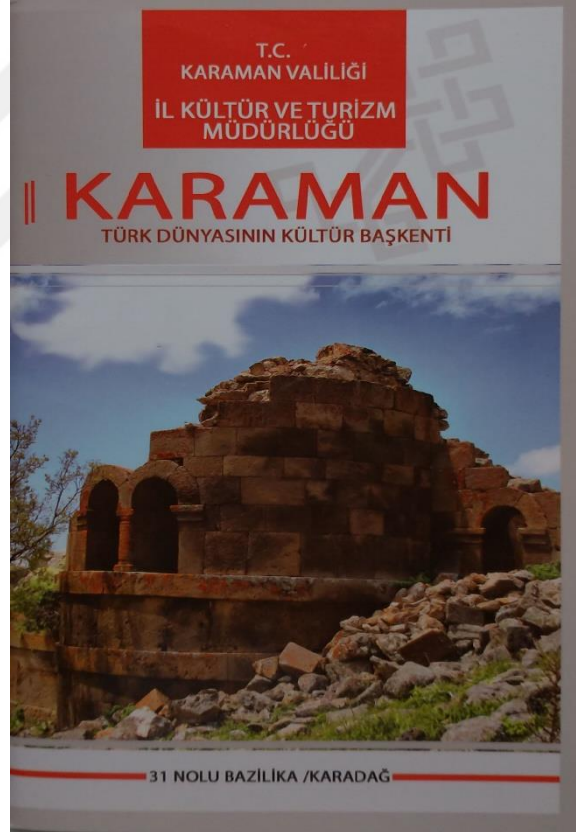
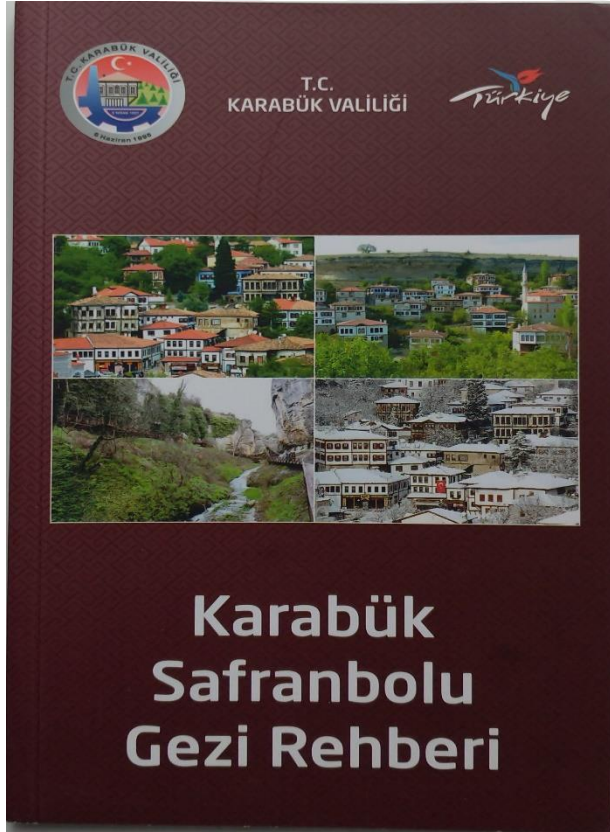

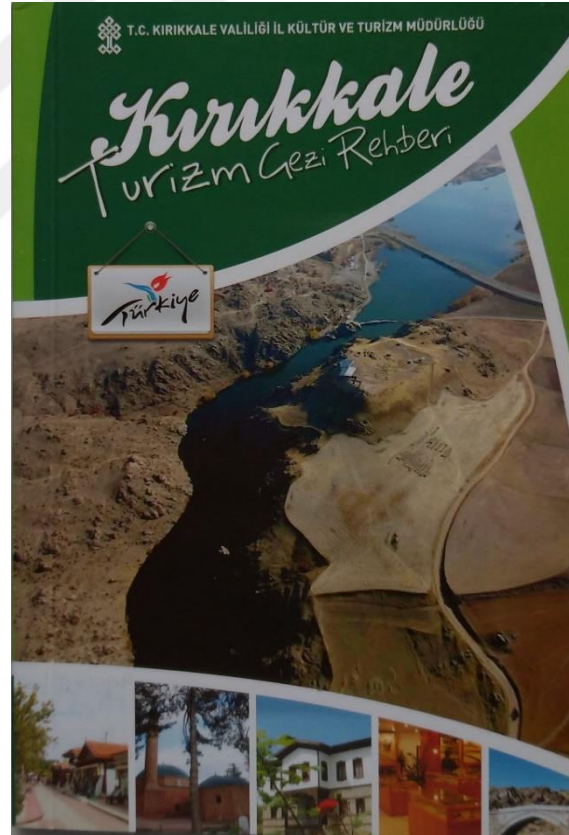
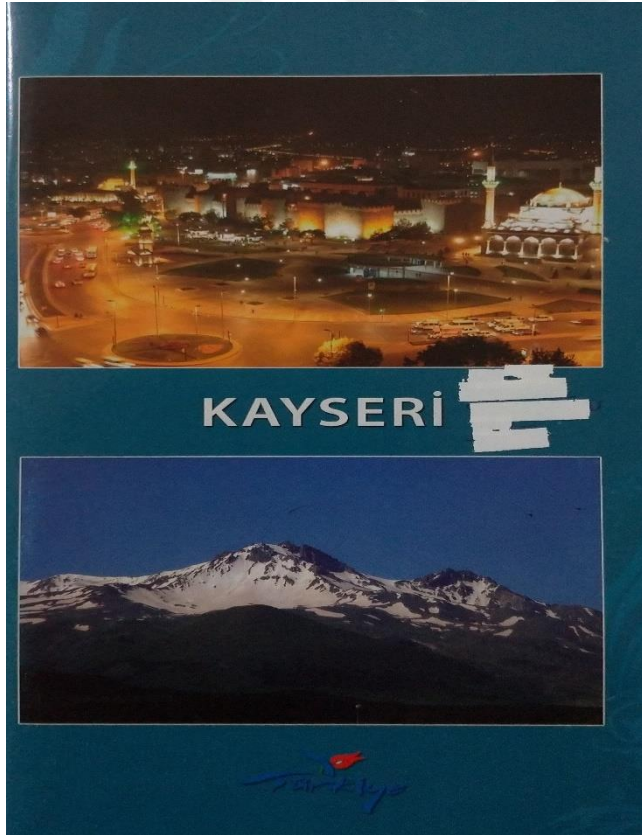

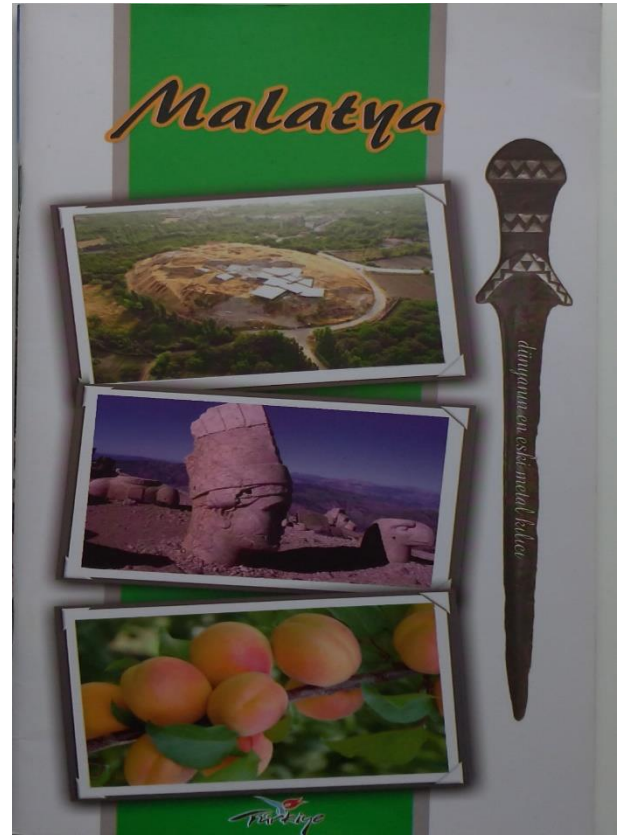
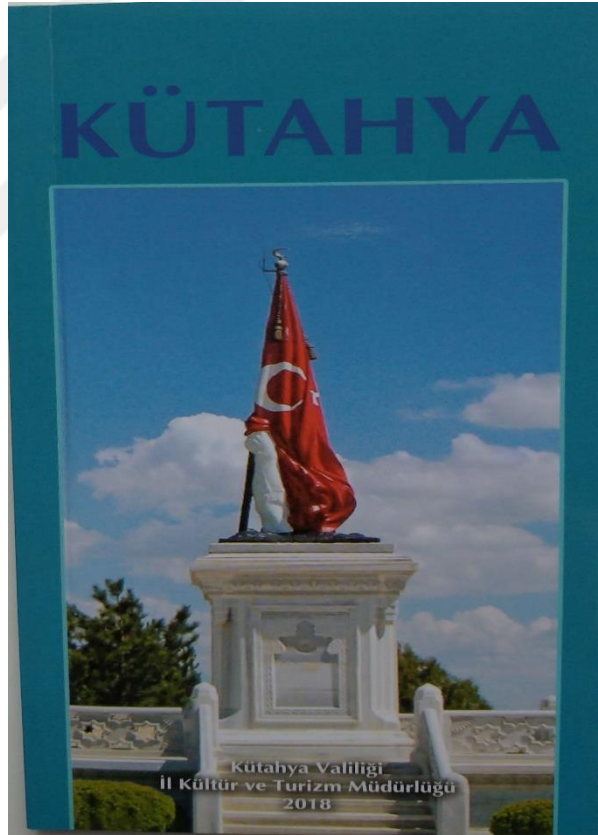
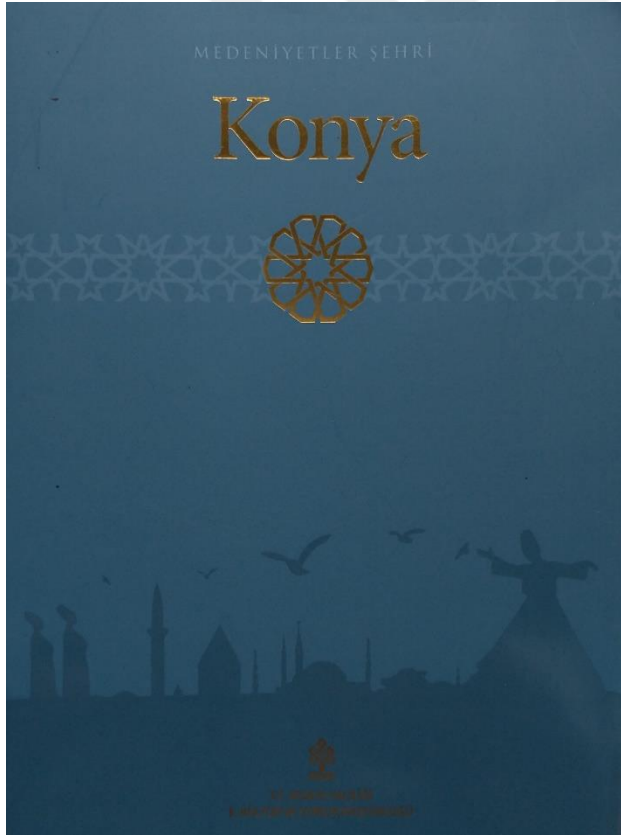

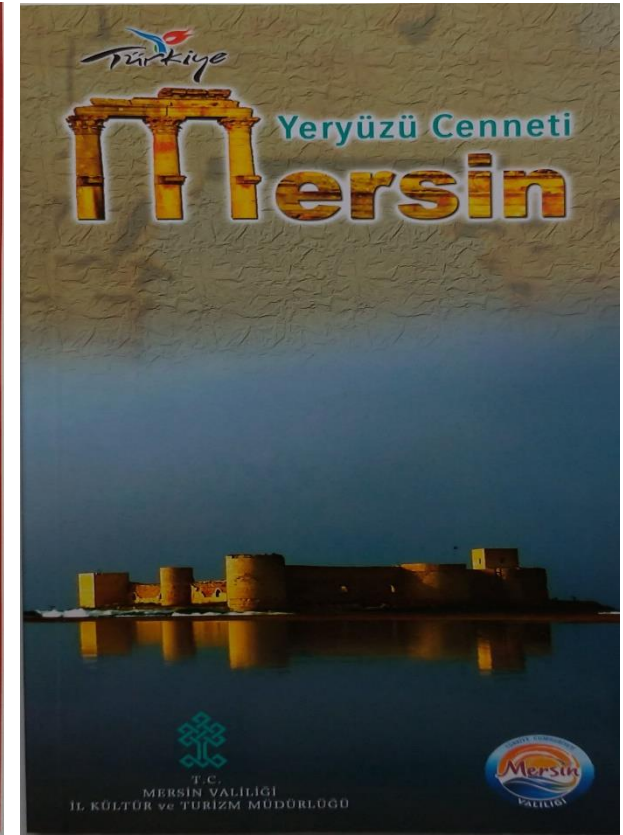
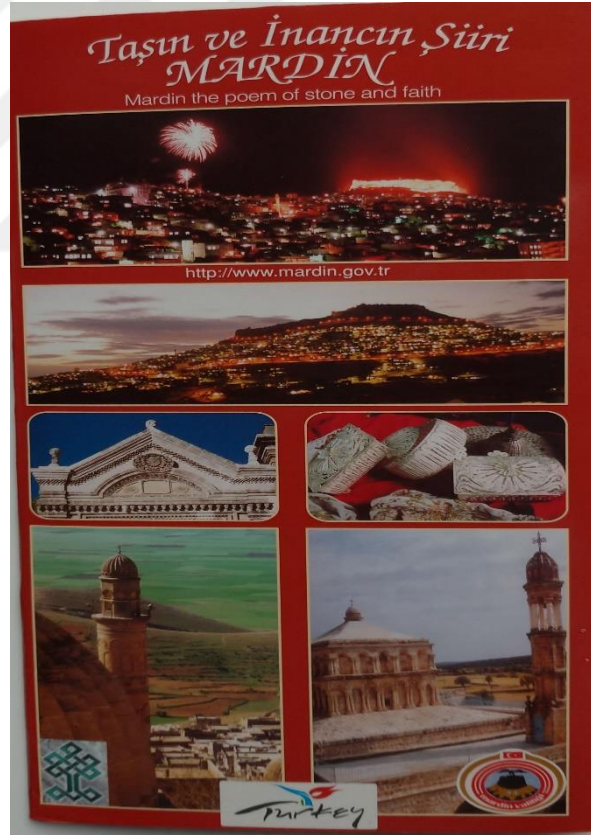
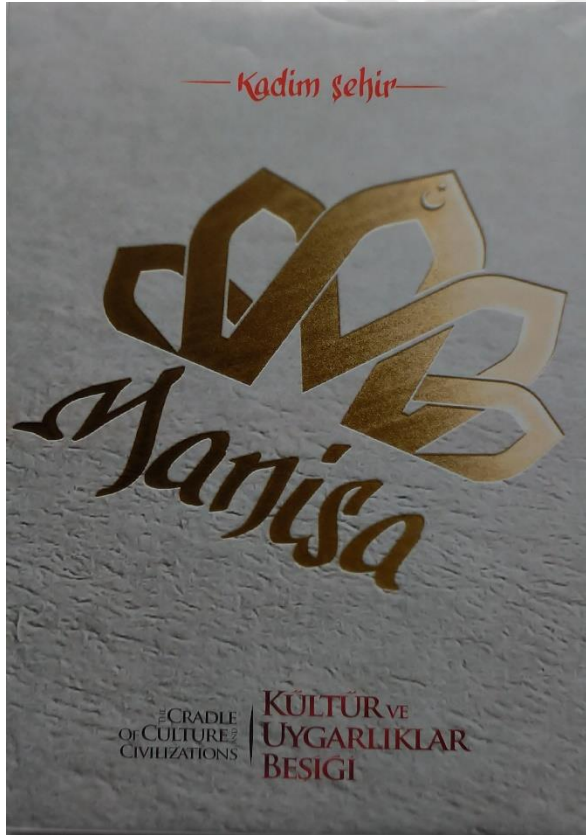

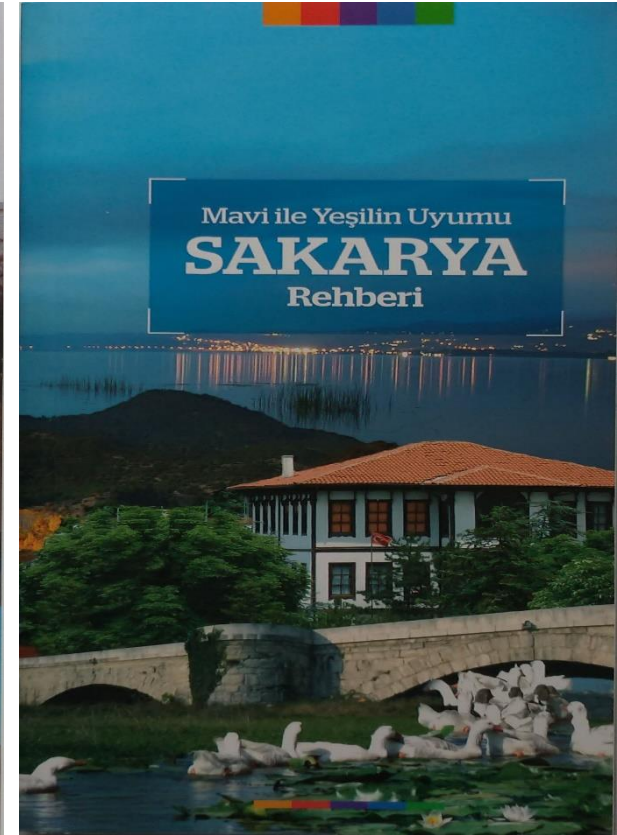

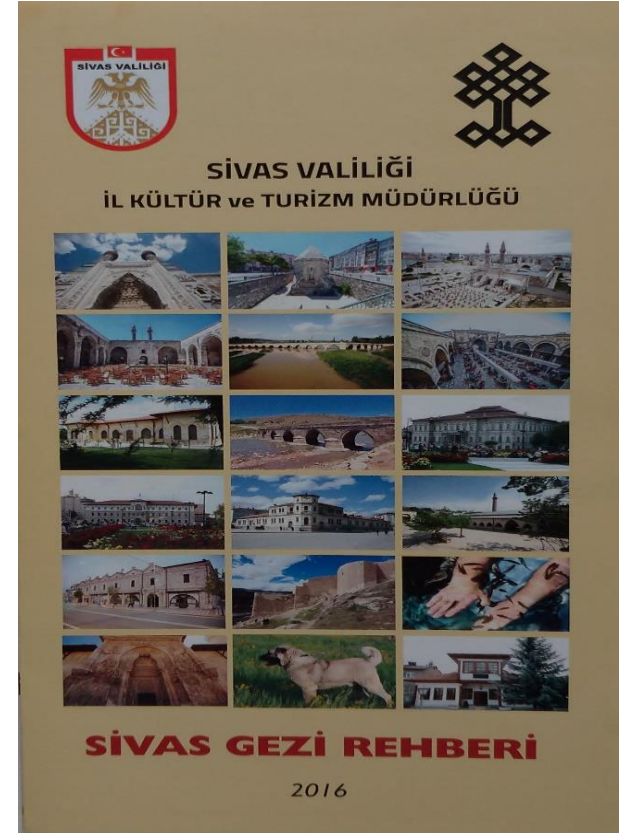
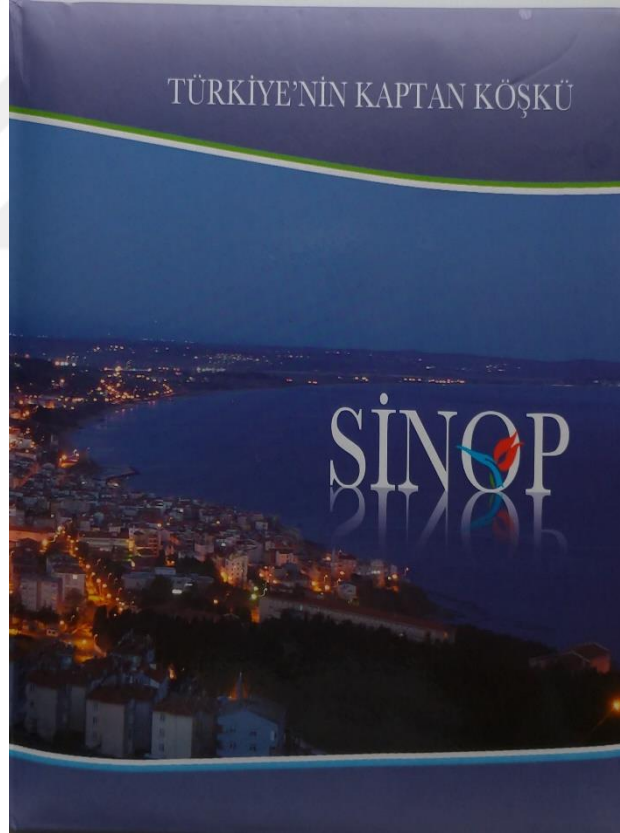
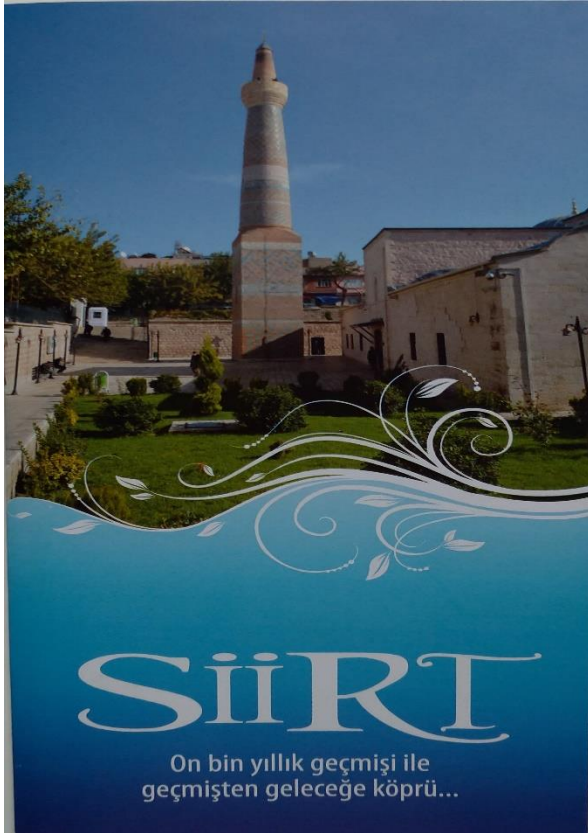

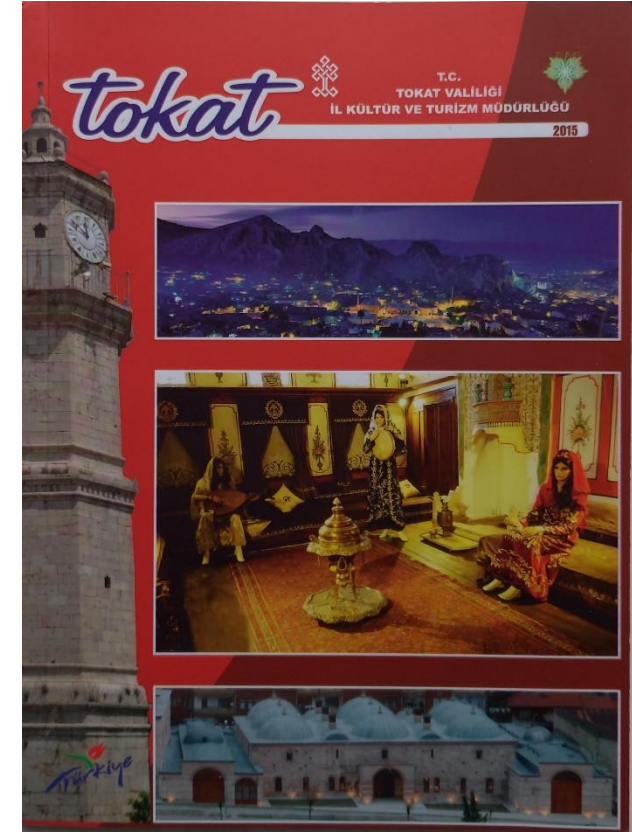

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı SOYADI : Kasım ACAR
Doğum Yeri : Keçiören
Doğum Tarihi : 05.11.1989
Uyruğu : T.C.
Telefon : +90 534 516 86 42
E-Posta : kasimajar@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

Yıl	Derece	Kurum
2016 – 2019	Yüksek Lisans (Tezli)	Batman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği
2012 – 2016	Lisans	Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Almanca Öğretmenliği
2013 – 2015	Lisans	Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi Konaklama İşletmeciliği
2009 – 2012	Ön Lisans	Mersin Üniversitesi, Anamur Meslek Yüksekokulu Turizm ve Otel İşletmeciliği
2003 – 2006	Lise	Diyarbakır Ziya Gökalp Lisesi

YABANCI DİL

Almanca